BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN GÖZÜNDEN ÇOCUKLARIN DUYGUSAL İHMALİ

HAZIRLAYAN

ALARA GÜNAYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA – 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN GÖZÜNDEN ÇOCUKLARIN DUYGUSAL İHMALİ

HAZIRLAYAN

ALARA GÜNAYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. FİGEN ÇOK

ANKARA – 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Alara Günaydın tarafından hazırlanan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 17/06/2025

Tez Adı: Psikolojik Danışmanların Gözünden Çocukların Duygusal İhmali

Tez Jüri Üyeleri	**İmza**
Prof. Dr. Figen ÇOK Başkent Üniversitesi (Tez Danışmanı)	…….
Dr. Öğr. Üyesi Begüm SERİM YILDIZ TED Üniversitesi	…….
Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÇAĞ Başkent Üniversitesi	…….

ONAY

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Tarih: … / … / …….

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 14/07/2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: Alara Günaydın

Öğrencinin Numarası: 22210089

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Figen Çok

Tez Başlığı: Psikolojik Danışmanların Gözünden Çocukların Duygusal İhmali

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez/proje çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin, 14/07/2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNITIN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç

2.Alıntılar hariç

3.Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 14/07/2025
Prof. Dr. Figen Çok
İmza:

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi birikimi, yol göstericiliği ve değerli katkılarıyla bana rehberlik eden saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Figen Çok'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen anneme, babama ve sevgili kardeşim Efza Günaydın'a, gösterdikleri anlayış ve cesaretlendirici tutumları için sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca kıymetli arkadaşlarım Gülce Özcan ve Burcu Karakaş'a, yalnızca manevi destekleriyle değil, aynı zamanda tez çalışmama yaptıkları anlamlı katkılarla da yanımda oldukları için minnettarım. Ayrıca hem lisans hem de yüksek lisans sürecimde desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Alperen Arslan'a da teşekkür ederim.

Son olarak, Hilmi Bozdoğan'a, bu çalışmanın her adımında bana güç veren desteği, varlığı ve hiçbir konuda tereddüt etmeden sağladığı yardımları için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Alara GÜNAYDIN
Ankara 2025

ÖZET

Alara GÜNAYDIN

Psikolojik Danışmanların Gözünden Çocukların Duygusal İhmali

Başkent Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı

2025

Bu çalışmanın amacı, erken çocukluk dönemi çocuklarına yönelik olarak psikolojik danışmanların çocuklarda duygusal ihmali nasıl algıladıklarını ve ele aldıklarını incelemektir. Nitel bir araştırma deseni kullanılmış ve okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan 15 psikolojik danışmanla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Amaca yönelik hazırlanan görüşme formu daha sonra uzman geribildirimlerine göre geliştirilmiştir. Verileri yorumlamak için tematik analiz uygulanmıştır. Analizler araştırmacı tarafından verilen komutlar kullanılarak bir yapay zekâ aracının yardımıyla desteklenmiştir. Bulgular, psikolojik danışmanların duygusal ihmali genellikle kasıtlı zarar vermekten ziyade çocukların sevgi, güvenlik ve onaylanma gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak tanımladıklarını göstermektedir. Katılımcılar, özellikle fiziksel bakımın duygusal bağdan daha öncelikli olduğu ailelerde, kültürel değerlerin duygusal ihmali genellikle normalleştirdiğini belirtmiştir. Psikolojik danışmanların değerlendirmelerine göre katkıda bulunan faktörler arasında düşük ebeveyn duygusal farkındalığı, ebeveynlerin çözülmemiş travmaları ve dijital cihazların aşırı kullanımı yer almaktadır. Danışmanlar, duygusal ihmalin duygusal geri çekilme, aşırı uyum gösterme ve duygusal tepkisizlik gibi uzun vadeli sonuçlarını ifade etmiştir. Katılımcılar tarafından erken çocukluk yılları, özellikle de 0-6 yaş arası, erken farkındalık ve müdahale için kritik olarak görülmüştür. Psikolojik danışmanlardan konuya ilişkin gelen öneriler arasında ebeveynler arasında duygusal okuryazarlığın artırılması, okullarda travmaya duyarlı uygulamaların hayata geçirilmesi ve oyun, sanat gibi dışavurumcu terapilerin entegre edilmesi yer almaktadır. Bulgular ayrıca, duygusal bakım vermeye yönelik kültürel tutumları geliştirmek için daha fazla farkındalığa ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Sonuç olarak, psikolojik danışmanların duygusal ihmali ele alma konusundaki teorik ve pratik becerilerini güçlendirmek için kapsamlı ve kültürel farkındalık sağlayan eğitim desteği önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: duygusal ihmal, erken çocukluk, psikolojik danışman.

ABSTRACT

Alara GÜNAYDIN

Child Emotional Neglect from the Perspective of Psychological Counsellors

Başkent University
Institute of Educational Sciences
Educational Sciences Major Science
Psychological Counseling and Guidance Master Program

2025

The aim of this study was to examine how psychological counsellors in early childhood period perceive and address emotional neglect in children. A qualitative research design was used and semi-structured interviews were conducted with 15 counsellors working in preschool education institutions. An interview form was prepared and presented for expert feedback and was developed accordingly. Thematic analysis was applied to interpret the data, supported by an artificial intelligence tool using commands given by the researcher.
The findings show that counsellors generally define emotional neglect as the failure to meet children's emotional needs such as love, safety and approval rather than intentional harm. Participants indicated that cultural values often normalise emotional neglect, especially in families where physical care is prioritised over emotional bonding. According to the psychological counsellors' assessments, contributing factors included low parental emotional awareness, parents' unresolved traumas, and overuse of digital devices. Counsellors have identified long-term consequences of emotional neglect, such as emotional withdrawal, over-adjustment and emotional unresponsiveness. The early childhood years, particularly 0-6 years, were seen as critical for early identification and intervention. Recommendations include increasing emotional literacy among parents, implementing trauma-sensitive practices in schools, and integrating expressive therapies such as play and art. The study also emphasises the need for greater community awareness to develop attitudes for emotional caregiving. In conclusion, comprehensive and culturally sensitive support to strengthen counsellors' theoretical and practical skills in addressing emotional neglect might be suggested.

Key Words: emotional neglect, early childhood, psychological counsellors.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... İ

ÖZET ..... İİ

ABSTRACT ..... İİİ

İÇİNDEKİLER ..... İV

TABLOLAR LİSTESİ ..... Vİİİ

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... İX

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ X

BÖLÜM I 1

GİRİŞ 1

1.1. Problem 3

1.2. Araştırmanın Amacı 4

1.3. Araştırmanın Önemi 4

1.4. Tanımlar 6

BÖLÜM II 7

KURAMSAL ÇERÇEVE 7

2.1. Duygusal İhmal 7

2.1.1. Duygusal ihmalin yaygınlığı 8

2.2. Duygusal İhmalin Nedenleri 9

2.2.1. Sosyoekonomik ve kültürel etmenler 10

2.2.1.1. Düşük gelir ve yoksulluk 10

2.2.1.2. İstenmeyen hamilelik veya çocuğun engelli olması 11

2.2.1.3. Kültürel normlar bağlamında duygusal ihmal ve ebeveynlik 11

2.2.2. Psikolojik ve kişisel etkenler 12

2.2.2.1. Bağlanma örüntüsüne bağlı nedenler 13

2.2.2.2. Ebeveyn ruh sağlığı ya da iyilik haline bağlı nedenler 13

2.2.2.3. Ebeveynliğin niteliği 14

2.2.2.4. Travmalar ve krizler 14

2.2.2.5. Sosyal destek eksikliği 15
2.2.2.6. Ebeveyn tutarlılığı 16
2.2.3. Çocuklarda duygusal ihmal ile ilişkili ebeveynlik türleri 16
2.2.3.1. Narsist ebeveyn 17
2.2.3.2. Otoriter ebeveyn 17
2.2.3.3. İzin verici ebeveyn 18
2.2.3.4. Ebeveynin yas sürecinde olması: Boşanma veya sevilen birinin kaybı . 19
2.2.3.4.1. Boşanma ve ebeveynin duygusal ihmali 19
2.2.3.5. Ebeveynin madde bağımlılığı 20
2.2.3.6. Ebeveynde depresyon 20
2.2.3.7. Ebeveynin iş yoğunluğu ve işkolik olması 21
2.2.3.8. Ebeveynin özel gereksinimli çocuğa sahip olması 21
2.2.3.9. Ebeveynin başarı/mükemmeliyetçilik odaklı olması 22
2.2.3.10. Ebeveynlerde sosyopati 22
2.2.3.11. Çocuğun ebeveynleşmesi (parentification) 23
2.2.3.12. İyi niyetli ancak kendini ihmal eden ebeveyn 23
2.3. Duygusal İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları 24
2.3.1. Duygusal tanıma ve ifade becerilerinde bozulma 24
2.3.2. Gelişimsel ve akademik gelişimde gecikmeler 25
2.3.3. Bağlanma sorunları ve düşük öz-değer 26
2.3.4. Sosyal beceriler ve akran ilişkilerinde güçlükler 26
2.3.5. Ruh sağlığı bozuklukları ve psikolojik belirtiler 27
2.3.6. Fiziksel sağlık üzerindeki yansımalar 28
2.3.7. Kişilerarası ilişkilerde kalıcı etkiler 28
2.4. Okul Öncesi Dönemde Duygusal İhmalin Fark Edilmesinin Önemi 30
2.5. Duygusal İhmal Konusunda Psikolojik Danışmanın Önemi 31
2.6. Duygusal İhmalin Önlenmesi 33
2.7. Türkiye'deki Konuya Yaklaşım ve İlgili Kuruluşlar 34
BÖLÜM III 37
YÖNTEM 37
3.1. Araştırmanın Modeli 37
3.2. Katılımcılar 39
3.3. Veri Toplama Araçları 40

3.3.1. Görüşme Formu **40**
3.4. Verilerin Toplanması **40**
3.5. Verilerin Analizi **42**
3.6. Geçerlilik ve Güvenilirlik **46**
3.7. Araştırmacının Rolü **48**
3.8. Sınırlılıklar **49**
BÖLÜM IV **50**
BULGULAR VE TARTIŞMA **50**
4.1.Bulgular **50**
4.1.1. Duygusal ihmal farkındalığı **50**
4.1.1.1. Duygusal ihmalin tanımı ve kapsamı **50**
4.1.1.2. Duygusal ihmalin algılanışı ve metaforik temsilleri **52**
4.1.1.3. Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemler **54**
4.1.1.4. Ebeveyn davranışları ve yaklaşımları **57**
4.1.1.5. Duygusal ihmal yaygınlığı **60**
4.1.2. Duygusal ihmalin nedenleri **63**
4.1.3. Duygusal ihmalin sonuçları **68**
4.1.4. Duygusal ihmalin önlenmesi **72**
4.2. Tartışma **77**
4.2.1. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlar çocuklukta duygusal ihmale ilişkin nasıl bir farkındalığa sahiptir? **77**
4.2.1.1. Duygusal ihmalin tanımı ve kapsamı: Okul öncesi psikolojik danışmanların kavramsallaştırmaları **77**
4.2.1.2. Çocuklukta duygusal ihmalin psikolojik danışmanlar tarafından algılanışı **78**
4.2.1.3. Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemlerine ilişkin değerlendirme **80**
4.2.1.4. Ebeveyn davranışları ve tutumlarının duygusal ihmal üzerindeki rolü **81**
4.2.1.5. Psikolojik danışmanların gözünden duygusal ihmalin yaygınlığı ve yaş gruplarına göre etkilenme düzeyi **82**
4.2.2. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlara göre çocuklukta duygusal ihmalin nedenleri nelerdir? **84**
4.2.3. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlara göre çocuklukta duygusal ihmalin sonuçları nelerdir? **87**

4.2.4. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlara göre çocuklukta duygusal ihmal önlenebilir mi? ... 90

BÖLÜM V ... 93

SONUÇ VE ÖNERİLER ... 93

5.1. Sonuç ... 93

5.2. Öneriler ... 94

5.2.1. Araştırmacılar için öneriler ... 94

5.2.2. Uygulamaya dönük öneriler ... 95

KAYNAKLAR ... 97

EKLER ... 135

EK 1: Tez Öneri Onayı ... 135

EK 2: Görüşme Formunun İlk Hali ... 137

EK 3: Görüşme Formunun Son Hali ... 139

EK 4: Bilgilendirilmiş Onam Formu ... 141

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4. 1. Duygusal ihmalin tanımı 51
Tablo 4. 2. Duygusal ihmalin metaforik temsilleri 53
Tablo 4. 3. Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemler 55
Tablo 4. 4. Ebeveyn davranışları ve yaklaşımları 58
Tablo 4. 5. Duygusal ihmalin nedenleri 64
Tablo 4. 6. Duygusal ihmalin sonuçları 68
Tablo 4. 7. Duygusal ihmalin önlenmesi boyutuna ilişkin kategoriler, temalar ve kodlar .. 73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3. 1. Araştırma tasarımı 38

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

OÇD	Olumsuz Çocukluk Deneyimi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Erken çocukluk deneyimleri bireyin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu erken deneyimler kötü muameleyi de içerdiğinde, yansımaları derin ve kalıcı olabilmekte ruh sağlığını, kişiler arası ilişkilerini ve yaşam koşullarını önemli ölçüde tehlikeye atabilmektedir (Teicher ve Samson, 2013). Çocuklara kötü muamele, fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın yanı sıra ihmal ve sömürü de dahil olmak üzere, çocuğun refahına ve gelişimsel sürecine zarar veren çok çeşitli olumsuz eylemleri kapsamaktadır (World Health Organization [WHO], 2022). Özellikle, bu tür deneyimler genellikle hane içi işlev bozukluğu- ebeveyn şiddeti veya ayrılığı, hane üyelerinden birinin alkol veya madde kullanımı sorununun olması, hapse girmesi, ruh hastalığından zarar görmesi gibi- yoluyla eş zamanlı olarak meydana gelen bir dizi olumsuz çocukluk deneyimi ile birlikte ortaya çıkmaktadır (Felitti ve ark., 1998; Hughes ve ark., 2017; WHO, 2023).

Olumsuz çocukluk deneyimleri (OÇD) çocuklukta kötü muamelenin beş alt türünü (sözlü/duygusal, fiziksel ve cinsel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal) ve aile/hane içi işlev bozukluğuna maruz kalmanın beş türünü (ebeveyn ayrılığı/boşanma, aile içi şiddet, madde kullanımı, akıl hastalığı ve hapsedilme) içermektedir (Felitti ve ark., 1998; Gardner, Thomas ve Erskine, 2019). Araştırmalar, olumsuz çocukluk deneyimlerinin yüksek yaygınlığını doğrulamaktadır; yetişkinlerin yaklaşık %62'si en az bir OÇD'ye maruz kaldığını bildirmektedir (Merrick, Ford, Ports ve Guinn, 2018). Özellikle, sadece çocuklara kötü muamele dünya genelinde bireylerin yaklaşık %40'ı tarafından rapor edilmekte ve küresel önemi vurgulanmaktadır (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg ve van IJzendoorn, 2013).

Olumsuz çocukluk deneyimlerinin bir alt türü olarak sınıflandırılan duygusal ihmal, çocuklara kötü muamelenin en yaygın biçimi olarak kabul edilmekte ve çok sayıda aile ortamında görülmektedir (Kisely ve ark., 2020; Ylitervo, Veijola ve Halt, 2023). Duygusal olarak ihmalkâr olan ebeveynler yeterli fiziksel bakım sağlayabilmekte veya şefkat gösterebilmektedir, ancak genellikle çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını fark etmekte, doğrulamakta veya bunlara yanıt vermekte başarısız kalabilmektedir (Webb, 2020). Bilinçli veya bilinçsiz olarak yapılan eylemlerin sonucu olup olmadığına bakılmaksızın, duygusal ihmal çocukların psikolojik ve duygusal gelişimi üzerinde kalıcı bir travmatik etkiye sahip olabilmektedir. Duygusal ihmalin sonuçları sadece uzun vadede değil, kısa vadede de -hatta

hemen- ortaya çıkabilmekte ve çocuğun duygusal, psikolojik ve ilişkisel gelişimini etkileyebilmektedir (Ulukol ve Koçtürk, 2022).

Bowlby (1982), yaşamın ilk yılında bir ebeveynin bebeğin ihtiyaçlarına gösterdiği ilgi ve duyarlılığın kalitesinin, bebeğin geliştirdiği bağlanma kalitesini belirlediğini ve bunun da daha sonra gelecekteki ilişkileri etkilediğini savunmaktadır. Duygusal ihmal sonucu ortaya çıkabilen boşluk, kopukluk ve utanç duyguları daha sonra yetişkinlikte de devam ederek kişinin ilişkilerini, öz saygısını ve ruh sağlığını etkileyebilmektedir (Li ve ark., 2023; Wilk, Starowicz, Szczecińska ve Budziszewska, 2024).

Çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimleri, yaşamlarının ilk yıllarında edindikleri deneyimlerle şekillenmektedir. Çocuğun büyümesi ve gelişmesi için kritik bir pencere olarak kabul edilerek tutarlı, özenli ve gelişimsel olarak uygun bakıma ihtiyaç duymaktadır (Manas, 2020). Bu dönemde çocukların beyin bağlantıları bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine şekil veren, öğrenme, problem çözme, başkalarıyla ilişki kurma kapasitelerini etkileyen bir şekilde oluşmaktadır.

Bu temel gelişimsel süreçler, bireyin yetişkinlikte etkili bir şekilde işlev görme becerisi üzerinde kalıcı bir etkiye yol açarak gelecekteki istihdamı sürdürme, sağlıklı ilişkiler kurma, duygusal refahı sürdürme ve istikrarlı ve anlamlı bir yaşam sürme kapasitesini şekillendirmektedir (UNICEF, 2017). Ek olarak, sosyo-duygusal gelişim, çocuğun kendini ifade edebilmesi, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi açısından büyük önem taşımakta ve kişilik gelişiminin temelini oluşturmaktadır. Sosyalleşme, bir çocuğun toplumda ideal bir birey olması için sosyal deneyim ve aydınlanmayı içeren devam eden bir öğrenme süreci olup çocuğun topluma uyum sağlamasını ve başarılı bir yaşam sürmesini mümkün kılmaktadır (Chandio ve Ali, 2019). Dolayısıyla ihmal, çocuğun okul ortamında sosyalleşmesinin önünde bir engel olabilmektedir.

İhmal edilen çocukların sosyal etkileşimlerinde izolasyon ve özellikle okul yıllarında sosyal beceri eksikliği ve yetişkin yaşamlarında duygusal sorunlar gösterme olasılığı daha fazla olabilmektedir (Hildyard ve Wolfe, 2002). Sosyal ve duygusal olarak kendini güvende hissetmeyen bir çocuk, sadece okulda değil, tüm yaşamı boyunca uyum sorunları yaşayabilmektedir. Bundan dolayı, çocuklarda duygusal ihmalin belirtilerini ve neden meydana geldiğini anlamak önemlidir. Duygusal ihmal belirtilerini tanımak psikolojik danışmanlar için zor olabilir, çünkü bu belirtiler tipik olarak belirli davranışların varlığından ziyade yokluğu ile ortaya çıkar. Okulların, çocukların ev dışında en fazla zaman geçirdikleri

birincil ortam olduğu göz önüne alındığında, okul psikolojik danışmanlarının duygusal ihmal konusunda yüksek bir farkındalığa sahip olmaları önemlidir. Psikolojik danışmanlar, özellikle okulların erken müdahale için önemli bir ortam sunması nedeniyle, çocuklardaki ihmali fark etme ve ele alma konusunda kritik bir role sahiptir. Bu roller, çocukların refahının desteklenmesinde büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, psikolojik danışmanlar, çocuklarda altta yatan duygusal ihmale işaret edebilecek gizli davranış değişikliklerini gözlemlemek ve böylece zamanında müdahale etmek için avantajlı bir konumda bulunmaktadır.

Çocuk ihmali, sadece etkilenen öğrencileri desteklemek için okul psikolojik danışmanlarının müdahalesini gerektiren kritik bir konu değil, aynı zamanda önlenebilecek bir durum olması nedeniyle de önemli bir olgudur. Okul psikolojik danışmanları, özellikle erken çocukluk yıllarında çocuklarda ihmalin tanımlanması, ele alınması ve etkilerinin azaltılmasında çok önemli bir rol oynayabilir. Sorumlulukları arasında önleyici stratejiler uygulamak, erken dönem belirtilerini fark etmek ve çocuklar için potansiyel uzun vadeli sonuçları en aza indirmek yer almaktadır. Duygusal ihmalin belirtilerini anlamak ve uygun şekilde nasıl tepki verileceğini bilmek, olumsuz etkilerini azaltmak için çok değerlidir. Bu nedenle, bu çalışma okul öncesi dönemlerde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının duygusal ihmale ilişkin deneyimlerini ve algılarını incelemeye odaklanmaktadır.

1.1. Problem

Webb (2023) duygusal ihmalin bireyler üzerinde önemli ve kalıcı etkiler yaratabileceğini, bunun da duygu düzenleme güçlüklerine, kişinin kendisinden ve başkalarından kopukluk hissine ve yetişkinlikte boşluk veya tatmin olmama duygularına yol açabileceğini savunmaktadır. Dolayısıyla, bir çocuğun psikolojik gelişimini önemli ölçüde etkileyebilen, çocuklukta yaşanan sıkıntıların göze çarpmayan ama etkili bir şeklidir. Fiziksel ihmal veya istismar biçimlerinin aksine, duygusal ihmal genellikle görünür bir işaret bırakmadığından fark edilmesi ve ele alınması daha zordur. Bir çocuğun duygusal ihtiyaçları sürekli olarak karşılanmadığında, bu durum kalıcı boşluk, kopukluk veya yetersizlik duygularına yol açabilir; bu da yetişkinliğe yansıyarak ruh sağlığını, öz saygıyı ve kişiler arası ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Okul psikolojik danışmanları, özellikle çocukların günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri eğitim ortamında, bu tür ihmal biçimlerinin tespit edilmesi ve ele alınmasında hayati bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, daha az gözlemlenebilir doğası

nedeniyle, duygusal ihmal profesyoneller tarafından her zaman tam olarak anlaşılamayabilmekte veya tespit edilemeyebilmektedir. Sonuç olarak, konu eğitim kurumlarında da ihmal edilebilmekte ve müdahale çabaları gecikebilmekte ya da yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle, okul psikolojik danışmanlarının duygusal ihmali nasıl algıladıklarını, tanımladıklarını ve nasıl tepki verdiklerini anlamak, etkilenen çocuklar için erken fark etmek ve etkili destek stratejileri geliştirmek için oldukça önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, çocukların gelişiminde ve desteklenmesinde önemli bir role sahip olan psikolojik danışmanların duygusal ihmale yönelik deneyimlerinin ve bakış açılarının incelenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Psikolojik danışmanların okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklarda duygusal ihmal konusundaki deneyimleri nelerdir?

a. Psikolojik danışmanlar duygusal ihmali nasıl tanımlamaktadır?

b. Psikolojik danışmanların duygusal ihmal işareti olarak algıladıkları davranışlar nelerdir?

2. Duygusal ihmalin nedenleri nelerdir?

3. Duygusal ihmalin çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?

4. Duygusal ihmalin önlenmesine yönelik stratejiler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk istismarı ve ihmali gerek toplumsal gerek bireysel düzeyde çok önemli ve müdahale edilmesi gereken bir konudur. Konunun sağlık, yasal, sosyal ve bireysel düzeyde farklı boyutları bulunmaktadır (Ulukol ve Koçtürk, 2022). Ancak yapılan çalışmalar ve düzenlemeler açısından çocuk ihmali, istismar konusunun gerisinde kalmaktadır. Çocukluk ve ergenlik çağı, ruh sağlığı için kritik bir zaman dilimidir. Bu dönem, kendini kontrol etme, sosyal etkileşim ve öğrenme becerilerinin geliştiği dönemdir. Çocuklara kötü muamele, yaşam boyu süren ciddi sonuçları olan küresel bir sorundur. Duygusal ihmalin çocuklarda %18,4 oranında yaygın olduğu görülmektedir (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg, Alink ve van IJzendoorn, 2015). Dolayısıyla, olumsuz çocukluk deneyimleri bilişsel ve duygusal

becerilerin gelişimi üzerinde zarar verici bir etkiye sahiptir. Erken beyin gelişiminde bozulma ile ilişkili strese neden olmakla beraber stres, sinir ve bağışıklık sistemlerinin gelişimine olumsuz etkisi vardır. Sonuç olarak, kötü muameleye maruz kalan çocuklar yetişkin olduklarında davranışsal, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları açısından daha yüksek risk altındadır (WHO, 2022).

İnsanlar arasında duygusal istismarın, duygusal ihmalden daha az zarar vereceğine yönelik bir inanç bulunmaktadır. Ancak, Webb (2020) bu görüşe karşı çıkmaktadır. Duygusal istismarı bir bitkinin sert bir şekilde raftan indirilmesine, duygusal ihmali ise bitkinin düzenli olarak sulanmamasına benzetmektedir. Her iki eylem de biçim olarak farklı olsa da aynı sonuca götürür: bitki zarar görür. Duygusal ihmal ve istismarın çocuklar üzerinde çok farklı etkileri olduğu için iki olgunun birbirinden ayrımının yapılabilmesi önemli görünmektedir.

Duygusal ihmalin fark edilmesi zor ve incelikli olabilmektedir. Bazı düşük ve orta gelirli ülkelerde yakın zamanda yapılan ulusal araştırmaların varlığına rağmen, birçok ülkeden hala bu konuda veri elde edilmemiştir (WHO, 2022). Bu çalışma, psikolojik danışmanların konuya ilişkin farkındalığını ve bakış açılarını inceleyerek duygusal ihmalin nasıl tanımlandığına, anlaşıldığına ve nasıl ele alındığına ışık tutabilir. Psikolojik danışmanların çocukların yaşamı üzerinde önemli bir etkisinin olması ve onları etkili bir şekilde destekleme kapasiteleri, duygusal ihmal konusundaki farkındalıklarından doğrudan etkilenebilir. Bu çalışma, psikolojik danışmanların becerilerini ve etkinliğini geliştirmek için ek eğitim veya kaynaklara ihtiyaç duyabilecekleri alanlara işaret edebilmesi yönüyle de önemlidir. Konunun psikolojik danışman eğitimi alanına ışık tutması ve lisans ve lisans üstü eğitimde ve hizmet içi eğitimde yerinin ve öneminin incelenmesi açısından kritik bir değeri bulunmaktadır.

Psikolojik danışmanlar, çocukların gelişimi üzerinde dikkate değer bir etkiye sahiptir ve duygusal ihmali anlamaları, etkili bir danışmanlık sunma kapasiteleriyle doğrudan ilişkilidir. Duygusal ihmal, çeşitli nedenlerle sıklıkla göz ardı edilmesi ile birlikte, bir çocuğun duygusal ve psikolojik sağlığı üzerinde uzun süreli etkilere sahip olabilir. Bu çalışmanın danışmanların daha fazla yardıma veya kaynağa ihtiyaç duydukları belirli alanlara işaret edebileceği dolayısıyla çocukların ihtiyaçlarını karşılamadaki etkinliklerini artırma potansiyeli taşıması nedeniyle önemlidir. Sonuç olarak, danışmanların duygusal ihmal konusundaki bilgilerinin artırılması, çocuklara daha kapsamlı bir şekilde yardım edilmesini, dayanıklılığın ve sağlıklı duygusal gelişimin desteklenmesini sağlayabilir.

Ayrıca araştırma duygusal ihmalle ilgili daha fazla gelecek araştırmaya zemin hazırlayabilir ve farklı demografik gruplardaki çocuklar üzerinde duygusal ihmalin sıklığını ve etkilerini değerlendiren ve farklı meslek gruplarının ve ebeveyn bakış açısının katkısını ele alan çalışmalara temel oluşturabilir. Çocuk istismarı konusunda önemli bir bilgi birikimi varken ihmal konusunun sınırlı kalmış olmasına yönelik sınırlılık aşılabilir. Genel olarak, bu çalışma duygusal ihmal anlayışını ve psikolojik danışmanların kapasitesini geliştirme potansiyeline sahiptir.

1.4. Tanımlar

Duygusal İhmal: Bir ebeveynin çocuğun duygusal ihtiyaçlarına yeterince yanıt vermemesi, bir çocuğun duygularını fark etmede, onlara katılmada veya uygun şekilde yanıt vermede başarısız olmasıdır (Webb, 2023).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Duygusal İhmal

Duygusal ihmalin evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı olmasa da beklenen bir bakım veren-çocuk bağlanmasının olmaması veya güvenli ve duyarlı bir bakım verme ilişkisinin kurulamamasıyla yakından ilgili olduğu konusunda geniş bir fikir birliği bulunmaktadır (McLaughlin, Sheridan ve Lambert, 2014). Çocukluk çağı duygusal ihmali, bir çocuğun temel duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması durumudur (Kumari, 2020; Ulukol ve Koçtürk, 2022). Bu durum, bakım verenlerin çocuğun sıkıntılarına karşı duyarsız kalması ve çocuğun sosyal ile duygusal gelişiminin ihmal edilmesiyle karakterize edilir (Teicher ve Samson, 2013). Çocuğun sosyal uyumunu teşvik etmede başarısızlık, çocuğun bireyselliğini ve psikolojik sınırlarını tanımada ve kabul etmede başarısızlık, çocuğun gelişimine uygun olmayan şekilde etkileşim kurma, çocuğa yönelik olumsuz atıfların kullanılması ve duygusal olarak ulaşılmazlık, tepkisizlik duygusal ihmalin işaretlerindendir (Langevin ve ark., 2025; Projemiz Hayat Derneği, 2020). Duygusal ihmal, kötü muamelenin yeterince tanınmayan, ancak yaygın bir biçimi olmasının yanı sıra okul çalışanlarının tanımakta ve tanımlamakta zorluk çektiği, ayrıca yasal olarak kanıtlama konusunda belirsizlik yaşanan bir durumdur. Değerlendirilmesi diğer ihmal türlerine göre daha zor olan duygusal ihmalin uzun süreli sonuçları olabilmekte ve çocuk büyüdükçe etkileri daha şiddetli hale gelebilmektedir (Olejarz, 2025).

Duygusal ihmal ve duygusal istismar genellikle birlikte meydana gelen ancak birbirlerinden farklı terimlerdir (Taillieu, Brownridge, Sareen ve Afifi, 2016). İkisi de ruh sağlığını ciddi şekilde etkileyen iki farklı kötü muamele biçimidir. Duygusal ihmal, bir çocuğun duygusal sağlığını olumsuz yönde etkileyen doğrudan eylemlerden ziyade duygusal açıdan yoksunlukları içermesi bakımından duygusal istismardan farklıdır. Duygusal ihmal, aşağılama veya çocuğa karşı diğer doğrudan eylemleri içermeyebilir ancak çocuğun kendini güvende, sevilmiş ve değerli hissetmesi için gerekli olan şefkat, rahatlık, teşvik ve diğer desteklerin sağlanmamasını içerebilmektedir (Glickman, Choi, Lussier, Smith ve Dunn, 2021). Kısaca, duygusal ihmal bir çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli adımları atmamak veya gerekli ortamı sağlamamaktır. Duygusal istismar ise bir ebeveynin çocuğu aşağılaması, küçük düşürmesi veya tehdit etmesi gibi çocuğun sürekli duygusal

olarak kötü muamele görmesini içeren eylemleri ifade eder. Tanımları farklılık gösterse de her ikisi de çocukların duygusal ve fiziksel refahıyla bağlantılıdır (Oluwaseun, 2019). Bu çalışmada "duygusal ihmal" oldukça sınırlı ele alınan bir konu olduğu için "ilgili araştırmalar" "kuramsal çerçeve"nin içinde yer almakta ve özel bir araştırma başlığı olmaksızın sunulmaktadır.

2.1.1. Duygusal ihmalin yaygınlığı

Olumsuz çocukluk deneyimlerinin oldukça yaygın olduğu ve genellikle birlikte meydana geldiği bildirilmektedir; bu da gelişimsel ve ruh sağlığı sonuçları üzerindeki kümülatif etkilerini tam olarak anlamak için bunları toplu olarak ele alma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Broekhof, Nordahl, Bjørnelv ve Selvik, 2022). Çocukluk çağında kötü muamele yani istismar ve ihmal yaygın bir sorundur ve küresel olarak bireylerin yaklaşık %40'ını etkilemektedir (Stoltenborgh ve ark., 2015). Avrupa ülkelerindeki çalışmalara göre, duygusal ihmal (%18) ve duygusal istismar (%29) önemli toplumsal sorunlar arasındadır (Sethi ve ark., 2013). American SPCC (2024) verilerine göre, 2022 yılında dünya genelinde yaklaşık 4,3 milyon çocuk hakkında kötü muamele bildirimi yapılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (2024) ise her on çocuktan altısının (beş yaşın altındaki yaklaşık 400 milyon çocuğun), bakım verenleri tarafından düzenli olarak fiziksel cezaya ve/veya psikolojik şiddete maruz bırakıldığını belirtmektedir.

Duygusal ihmal, fiziksel istismarın aksine gözle görülür belirtilerin olmaması nedeniyle genellikle fark edilmediğinden veya bildirilmediğinden bu yaygınlık düşük kabul edilebilmektedir (Kumari, 2020). Çocukluk çağı ihmalinin psikiyatrik rahatsızlıkları olan bireyler arasında oldukça yaygın olduğu ve ihmal ile depresyon, kaygı ve travma sonrası stres bozukluğu dahil olmak üzere çeşitli ruh sağlığı bozuklukları arasında önemli ilişkiler olduğu ortaya konmaktadır (Silva ve ark., 2024). Vietnamlı öğrenciler arasında yapılan bir çalışmada olumsuz çocukluk deneyimlerinin yaygınlığının oldukça yüksek olduğunu ve katılımcıların %70'inden fazlasının en az bir olumsuz çocukluk deneyimine maruz kaldığını bildirirken, belirlenen en yaygın kötü muamele biçimlerinden birinin duygusal ihmal olduğu belirtilmektedir (Le, Dang ve Weiss, 2022). Dünya genelinde yetişkinlerin yaklaşık %18'i çocukluk döneminde duygusal ihmale maruz kaldığını bildirmektedir (Kumari, 2020). Toplam 59.655 katılımcıyı kapsayan bir çalışmada, duygusal ihmalin yaygınlığını 1.000 kişide yaklaşık 184 (%18,4) olarak tahmin etmekte ve çocuk popülasyonlarında önemli ölçüde görüldüğünü vurgulamaktadır (Stoltenborgh ve ark., 2013). Bazı çalışmalarda duygusal ihmalin yaygınlığının %15 civarında olduğu bildirilmektedir (Barbosa ve ark.,

2014; Dube ve ark., 2003). Üniversite öğrencileri arasında çocukluk çağı duygusal ihmalinin yaygınlığı %60 olarak tahmin edilmektedir (Fu ve ark., 2018). Ergenlerle yapılan bir çalışmada %19,7'si duygusal ihmal yaşadığını bildirmekte ve bunun en yaygın olumsuz çocukluk deneyimi biçimlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır (Soares ve ark., 2016). Almanya'nın genel nüfusunda duygusal ihmal yaygınlığı %7,1 olarak bulunmuş olup görülme sıklığındaki bu artış, duygusal ihmalin tanınmasını ve rapor edilmesini artıran istismar skandalları ile birlikte artan kamu bilgisi ile açıklanabilmektedir (Witt, Brown, Plener, Brähler ve Fegert, 2017).

Meta-analizler, duygusal ihmal yaygınlığının çok yüksek olduğunu ve genellikle diğer kötü muamele türlerinden bağımsız olarak ortaya çıktığını ortaya koymasına rağmen (Taillieu ve ark., 2016) tespit edilmesi ve ölçülmesi diğer ihmal türlerine göre daha zor olmaktadır (Kumari, 2020). Neredeyse her üç çocuktan biri hayatının bir döneminde en az bir tür fiziksel ya da duygusal ihmale maruz kaldığını bildirilmektedir (Hecker, Boettcher, Landolt ve Hermenau, 2019). Çocukların %18' inden fazlasının ihmalden (Stoltenborgh ve ark., 2013), %7'den fazlasının ise duygusal ihmalden muzdarip olduğu gözlemlenmektedir (Witt ve ark., 2017). İhmal, özellikle de duygusal ihmal, çocuklara kötü muamele olgusu içinde ayrı bir yere sahip olmakla beraber, derin psikolojik etkilerine rağmen, genellikle gözlemlenebilir göstergelerden yoksundur. Ayrıca, 2-4 yaş arası her dört çocuktan yaklaşık üçü bakım verenleri tarafından düzenli olarak fiziksel cezaya ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (WHO, 2022); bu da ihmal de dahil olmak üzere fiziksel olmayan çeşitli zarar biçimlerinin erken çocukluk döneminde ne kadar yaygın olduğunun altını çizmektedir. Türkiye'de de duygusal ihmalin yaygınlığına ilişkin yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Güler ve arkadaşlarının (2002) yürüttüğü bir çalışmada annelerin %93'ünün çocuklarının duygusal ihtiyaçlarına yeterince karşılık vermediği saptanmış; bu bulguların uzun vadeli etkilerine işaret eden Örsel ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında ise psikiyatrik tanı almış bireylerin %81,6'sının çocukluk döneminde duygusal ihmal yaşadığı belirlenmiştir (akt. Projemiz Hayat Derneği, 2020, ss. 25–26).

2.2. Duygusal İhmalin Nedenleri

Çocuklukta duygusal ihmal, çeşitli bireysel, sosyal ve kültürel faktörlerin etkileşiminden kaynaklanabilmektedir (Ulukol ve Koçtürk, 2022). Bunlar arasında ebeveyn ruh sağlığı, sosyoekonomik koşullar, bağlanma örüntüleri, planlanmamış hamilelikler, kültürel normlar ve belirli ebeveynlik stilleri yer almaktadır (Evans, Garner ve Honig, 2014).

Bu bölümde, duygusal ihmale katkıda bulunan başlıca faktörler üç ana kategori altında incelenmektedir: sosyoekonomik ve kültürel etkenler, psikolojik ve kişisel etkenler ve ebeveynlik tarzları.

2.2.1. Sosyoekonomik ve kültürel etmenler

Sosyoekonomik koşullar ve kültürel normlar, ebeveynlerin duygusal erişilebilirliğini şekillendirerek ve duygusal ihmal riskini artırarak bakım verme koşullarını önemli ölçüde etkilemektedir (MacKenzie, Nicklas, Waldfogel ve Brooks-Gunn, 2013). Bu dış faktörler, bir ebeveynin çocuğun duygusal ihtiyaçlarına yeterli düzeyde yanıt verme becerisini destekleyebilir ya da engelleyebilir. Bu bağlamda, duygusal ihmalin ortaya çıkışı, sosyoekonomik zorluklar, planlanmamış hamilelikler veya engelli bir çocuk yetiştirme gibi ebeveyn zorlukları ve bakım verme biçimlerini etkileyen daha geniş kültürel normlar ve değerlerin oluşturduğu bir etkileşimle şekillenmektedir.

2.2.1.1. Düşük gelir ve yoksulluk

Yoksulluk, ebeveynin psikolojik sorunları ve sınırlı bakım verme kapasitesi gibi birden fazla risk faktörü birbiriyle etkileşime girdiğinde ve birbirlerinin bakım verme koşulları üzerindeki etkisini artırdığında duygusal ihmalin ortaya çıkma olasılığı daha yüksek olmaktadır (MacKenzie, Kotch ve Lee, 2011). Bu durum, ebeveynlerin veya bakım verenlerin çocuklarına istikrarlı, özenli ve duygusal olarak duyarlı bakım sağlama becerilerini sınırlayan temel bir yapısal faktör olarak kabul edilmektedir (Hermenau, Goessmann, Rygaard, Landolt ve Hecker, 2016). Yoksulluk içinde yaşayan aileler genellikle gıda yetersizliği, barınma imkânlarının yetersizliği ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim gibi sürekli stres faktörleriyle karşı karşıya kalmakta ve bunların hepsi de duygusal ihmal riskinin artmasına katkıda bulunmaktadır (Ulukol ve Koçtürk, 2022). Çoğu durumda yoksulluk tek başına etkili olmayıp, ebeveyn depresyonu, ebeveyn eğitim düzeyinin düşük olması ve çocuğun sosyal izolasyona maruz kalması gibi diğer psikolojik ve sosyal zorluklarla bir arada bulunmakta, bunlar da çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen birden fazla risk unsurunun bir araya gelmesiyle oluşan bir risk ortamı yaratmaktadır (Bai ve ark., 2023). Bu tür yüksek stresli ortamlarda, bakım verenler zihinsel ve duygusal kaynakları üzerindeki zorlayıcı talepler nedeniyle duygusal olarak ulaşılamaz hale gelebilir veya çocuklarının ihtiyaçlarına daha az duyarlı hale gelebilmektedir (Neuhauser, 2016).

2.2.1.2. İstenmeyen hamilelik veya çocuğun engelli olması

Ebeveynin çocuğu kabullenmekte zorlandığı durumlar, özellikle çocuğun istenmeyen bir gebelik sonucu dünyaya gelmesi ya da fiziksel veya gelişimsel bir engelle doğması gibi koşullarda daha sık görülmektedir (Legano, McHugh ve Palusci, 2009). Planlanmamış hamilelik ve fiziksel veya gelişimsel engelli bir çocuğun doğumu, özellikle sosyal ve duygusal destek kaynakları sınırlı olduğunda, ebeveynler üzerindeki duygusal ve psikolojik yükü önemli ölçüde artırabilmektedir. Bu tür durumlarda, bakım verenler belirsizlik, suçluluk veya yetersizlik gibi duygular nedeniyle çocuklarıyla duygusal bağ kurmakta zorlanabilir, bu da aralarındaki bağı zayıflatarak duygusal ihmal riskini artırabilmektedir (Fitch ve Hynie, 2024; Pires, Araújo-Pedrosa ve Canavarro, 2014). Benzer şekilde, engelli bir çocuğa sahip ebeveynler yaşadıkları uzun süreli bakım yükü, sınırlı sosyal destek nedeniyle yalnızlık hissi ve depresyon belirtileri gibi duygusal zorluklar yaşamaktadır; bu da ebeveynlerin duygusal olarak duyarlı bir bakım sağlama kapasitelerini zayıflatarak çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Veerman, Willemen, Derks, Brouwer-van Dijken ve Sterkenburg, 2025). Benzer şekilde, istem dışı ebeveyn olmak, özellikle erken bebeklik döneminde annelerde duygusal uyumun azalması ve daha fazla duygusal geri çekilme ile bağlantılıdır, bu da güvenli bağlanma için gerekli olan duygusal ortamı zayıflatabilmektedir (Koopowitz ve ark., 2025). Bu gibi durumlarda, duygusal ihmal genellikle kasıtlı bir ihmalden değil, bakım veren kişinin duygusal kapasitesini aşan bakım verme sorumluluklarının ağır yükünden kaynaklanabilir.

2.2.1.3. Kültürel normlar bağlamında duygusal ihmal ve ebeveynlik

Duygusal ihmal zaman zaman kültürel olarak kabul görmüş uygulamaları da yansıtabilmektedir. Örneğin, bazı Asya toplumlarında görülen kız çocuklarının ihmali olgusu, kız çocuklarının aynı ailedeki erkek çocuklardan daha az bakım ve daha az kaynak almasına neden olmaktadır (Kumari, 2020). Bu durum, toplumsal cinsiyete dayalı kültürel normların bakım verme davranışlarını nasıl şekillendirebileceğini ve bazı ataerkil ortamlarda kız çocuklarının sistematik olarak ihmal edilmesine yol açabileceğini göstermektedir (Pells, Morrow, Maternowska ve Potts, 2018). Buna ek olarak, Lansford'un (2022) vurguladığı gibi, kültürel normlar yalnızca ebeveynlik uygulamalarını şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda eğitim, sağlık ve hukuk sistemleri gibi kurumların duygusal ihmali nasıl tanımladığını ve buna nasıl tepki verdiğini de etkileyerek çocukların duygusal dayanıklılığını ve empati, öz farkındalık ve yakın kişilerarası ilişkiler geliştirme becerilerini etkilemektedir.

Öte yandan, ebeveyn davranışları hem evrensel benzerlikler hem de kültürel farklılıklar göstermektedir. Duygusal destek ve bakım verme gibi temel ebeveynlik davranışlarının kültürler arasında ortak olsa da kültürel değerler, sosyal beklentiler ve ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştirdiklerini şekillendiren çevresel faktörler nedeniyle önemli farklılıklar bulunmaktadır (Lansford, 2022; Novianti, Suarman ve Islami, 2023). Anne ve babalar genellikle farklı ebeveynlik tarzları sergilemekte ve kültürel faktörler bu farklılıkları etkilemektedir. Bazı kültürlerde, geleneksel cinsiyet rolleri ebeveynliği şekillendirmektedir (Yaffe, 2023). Birçok kültürde, babalar geleneksel olarak disiplin sağlayıcı ve koruyucu rolünü üstlenirken, anneler tipik olarak daha çok yetiştirme ve bakım veren rolünü üstlenmektedir (Novianti ve ark., 2023).

Kültürel farklılıklar sevgi ve ilginin nasıl ifade edildiğini de şekillendirmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarıyla nasıl etkileşime girdiklerini, disiplin için kullandıkları yöntemleri ve duygusal destek sağlama biçimlerini de şekillendirmektedir (Lansford, 2022). Asyalı ve Amerikalı ebeveynler sevgilerini eylemleriyle gösterirken, batılı ebeveynler daha çok sözel olarak ifade etmekte olup, ebeveynlik tarzları kültürel ve dini değerlere bağlı olarak farklılık göstermektedir (Arafat, Akter, Islam, Shah ve Kabir, 2020). Batı kültürleri bireyciliği ve bağımsızlığı vurgulama eğilimindeyken, Asya kültürleri genellikle aile yükümlülüğüne ve otoriteye saygıya öncelik vermektedir (Lansford, 2022). Batı kültürlerinde demokratik ebeveynlik (authoritative parenting) genellikle olumlu gelişimsel sonuçlarla ilişkilendirilirken, otoriter ebeveynliğin (authoritarian parenting) etkileri daha farklılık gösterebilmekte; bu durum, ebeveynlik yaklaşımlarının şekillenmesinde kültürel normlar ve değerlerin belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Pinquart, 2021). Ancak, ebeveynlikle ilgili mevcut araştırmaların çoğunun beyaz, orta sınıf ailelere dayandığı ve bunların etnik azınlık grupları için tam olarak geçerli olmayabileceği de belirtilmektedir (Arafat ve ark., 2020). Genel olarak konu farklı kültürde yeterince ele alınmamış olduğundan konunun kültürel boyutuna ilişkin açıklamalar sınırlıdır.

2.2.2. Psikolojik ve kişisel etkenler

Ebeveynin duygusal ihmali genellikle psikolojik ve kişisel koşulların bir kombinasyonuna bağlanabilir. Aşağıdaki bölüm, duygusal ihmalin psikolojik ve kişisel temellerini, özellikle bağlanma ile ilgili faktörlere, ruh sağlığı sorunlarına, kişilik özelliklerine ve bakım veren kişinin sosyal desteğe erişimine odaklanarak incelemektedir.

2.2.2.1. Bağlanma örüntüsüne bağlı nedenler

Çocukluk döneminde bağlanma sürecinde ihtiyaçları yeterli olarak karşılanmamış yetişkinler kendi çocuklarına duygusal destek sağlamakta zorlanabilmektedir (Crittenden, 1992). Duygusal ihmal ebeveynlik becerilerinin bozulması nedeniyle bakım verenin çocuğun temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda ortaya çıkabilmektedir (Ylitervo ve ark., 2023). Çoğu durumda, ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşadıkları çözülmemiş duygusal travmalar ve bağlanma sorunları bilinçdışı olarak bir sonraki kuşağa aktarılmakta ve ailelerdeki kalıcı duygusal ihmal kalıplarını güçlendirmektedir (Estévez, Ozerinjauregi, Jauregui ve Orbegozo, 2015). Bu örüntüler zaman içinde yerleşik hale gelerek kuşaklar arası dinamikleri şekillendirebilir ve ebeveynlerin farkındalıkları bu konuda düşük olabilir. Çocuklukta yaşanan olumsuzlukların bir şekilde ebeveynlerden çocuklara aktarıldığı (Chapman ve ark., 2004) ve ruh sağlığını genç yaşta olduğu kadar yetişkinlikte de etkileyebileceği görülmektedir (Hart, Binggeli ve Brassard, 1997; Hildyard ve Wolfe, 2002; Rawlins, Brooks ve Khan, 2020; Turner ve Butler, 2003). Bu durum, erken dönemde yaşanan olumsuzlukların sadece gelişimi değil, çocukların uzun vadeli duygusal işleyişi de nasıl etkileyebileceğini göstermektedir.

2.2.2.2. Ebeveyn ruh sağlığı ya da iyilik haline bağlı nedenler

Genellikle stres, kaygı ya da depresyon gibi psikolojik sorunlardan kaynaklanan ebeveynin duygusal olarak ulaşılabilir olmaması, çocukların ihtiyaçlarına empatik ve duyarlı bir şekilde yanıt verme becerilerini sınırlayabilmektedir (Goodman ve ark., 2011). Bu tür duygusal ulaşılmazlık, ebeveynin çocuğun duygusal ihtiyaçlarına uyum sağlama kapasitesini zayıflatabilir. Örneğin, depresif bir ebeveyne sahip olmak, olumsuz çocukluk deneyimi olarak kabul edilmekte; bu durum çocuğu risk altına sokmakta ve yaşanan zorlukların kuşaklar arası aktarılabileceği bir kısır döngüye yol açabilmektedir (Ylitervo ve ark., 2023). Çocuklukta ebeveynlerinden birinin depresyonda olması, yalnızca duygusal ihmale neden olmakla kalmayıp aynı zamanda çocukları bu ihmale karşı daha savunmasız hale getirerek, kuşaklar arası aktarım riskini de artırabilir. Bu tür psikolojik yükler; ekonomik zorluklar, çocuk bakım desteğinin eksikliği ve cinsiyete dayalı iş gücü beklentileri gibi yapısal eşitsizliklerle birleştiğinde özellikle anneler üzerinde ağır bir baskı oluşturabilmektedir (Maguire-Jack ve Font, 2017; Roubinov ve Boyce, 2017). Bu kümülatif etkiler, iyi niyetli ebeveynlerin bile duygusal olarak erişilebilir olma kapasitelerini azaltabilir.

2.2.2.3. Ebeveynliğin niteliği

Ebeveynliğin biçimi, işlevselliği, etkiliği de duygusal ihmalin nedenleri arasında yer almaktadır. Buna örnek olarak, Winnicott'un "yeterince iyi anne" kavramı, erken gelişim döneminde sıkıntı veya travmaya yol açmadan çocuğun kendini güvende, değerli ve duygusal olarak bağlı hissetmesini sağlayan bir bakım ortamını tanımlamaktadır (Ambuja, 2020). Bu kavram, mükemmel bakımın mümkün olmadığı durumlarda bile duygusal ulaşılabilirliğin önemini vurgulamaktadır. Duygusal ulaşılabilirlik, bakım veren kişinin çocuğun duygusal ihtiyaçlarını algılama, yanıtlama ve destekleme kapasitesini içermekte olup, özellikle duygusal ihmal yaşamış veya yeterli sosyal destekten yoksun anneler için kritik önem taşımaktadır. Bu bağlamda, modern ebeveynlik baskıları -özellikle de "her şeyi yapması" beklenen çalışan anneler için- fiziksel varlığa rağmen duygusal uyumu engelleyebilmektedir (Dow-Fleisner, Pandey, Baum ve Hawkins, 2021; McIntosh, Trofholz, Tate ve Berge, 2025). Annelik zaman zaman zorlayıcı ve izole edici olabilmektedir. Anneler çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterince iyi anne fikrini benimsemekte, sıklıkla sınırlı destekle mücadele etmekte ve geleneksel annelik beklentilerini sorgulamaktadır (Aching ve Granato, 2016). Dolayısıyla bu kavram duygusal destek, öz bakım ve kişisel doyumu kapsayacak şekilde yeniden tanımlanarak, gerçekçi olmayan annelik standartları dayatan toplumsal ve medya beklentilerine karşı direnci yansıtmaktadır (Pedersen, 2016). Anne olarak yeniden tanımlamayı benimsemek, özellikle duygusal ihmale maruz kalmış annelerin, çocuklarıyla yakın ve besleyici ilişkiler kurarken duygusal zorluklarını ele almalarına olanak tanıyabilir. Sonuç olarak, yeterince iyi bir ebeveyn olmak, kusurları kucaklamak, kişisel ve mesleki mücadeleleri dengelemek ve gerçek yaşam deneyimleri yoluyla dayanıklılığı öğretmek anlamına gelmektedir (Gilsdorf, 2016). Ayrıca, erkekliğe ilişkin kültürel beklentiler babaların duygularını ifade etmesini engelleyerek, özellikle geleneksel aile yapılarında duygusal olarak mesafeli ebeveynliğe yol açabilmektedir (Novianti ve ark., 2023). Bu duygusal ve yapısal dinamikleri anlamak, çocukların gelişimini ve refahını şekillendiren farklı ebeveynlik tarzlarını keşfetmek için zemin hazırlamaktadır (Sanders ve Turner, 2018).

2.2.2.4. Travmalar ve krizler

Erken dönem ihmal ve istismar, partner şiddeti veya uzun süreli güçlüklerden kaynaklanan ebeveyn kaynaklı travmalar, bir ebeveynin duygusal duyarlılığı ve bakım verme becerilerini sınırlandırabilir. Iyengar, Rajhans, Fonagy, Strathearn ve Kim (2019) çocuklukta yaşanan çözülmemiş duygusal istismarın, yaşamın ilerleyen dönemlerinde

çocuğun duygusal sinyallerini tanıma ve bunlara yanıt verme konusunda yaşanan zorluklarla yakından bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Benzer bir şekilde, Guérin-Marion, Sezlik, Lyons-Ruth ve Ensink'in (2020) yaptığı çalışmada, travmanın hem şiddetinin hem de zamanlamasının bağlanma ilişkilerini nasıl bozabildiğinin altını çizerek, bunun genellikle duygusal açıdan geri çekilme veya dissosiyatif ebeveynlik davranışları şeklinde ortaya çıktığını belirtmiştir. Gori ve arkadaşları (2023) ise bu tür travma kaynaklı bozuklukların yalnızca bakım verme becerilerini zayıflatmakla kalmayıp aynı zamanda kuşaklar arası duygusal ihmal döngülerini de güçlendirdiğini savunmaktadır. Sonuç olarak, çözülmemiş psikolojik travmalar, ebeveyn davranışlarını duygusal olarak bilinçli bakım vermeyi zorlaştıracak şekilde şekillendirebilir.

2.2.2.5. Sosyal destek eksikliği

Sosyal desteğin olması, bakım vermenin getirdiği duygusal yükün azaltılmasında önemli bir rol oynarken, sosyal desteğin olmaması ebeveyn-çocuk ilişkilerinde duygusal ihmal olasılığını artırabilmektedir (DiMarzio ve ark., 2025; Ulukol ve Koçtürk, 2022). Geniş aile üyeleri, akran destek grupları veya profesyonel destek hizmetleri gibi destekleyici ağlara erişimi olmayan ebeveynlerin yüksek düzeyde psikolojik sıkıntı deneyimleme olasılığı daha yüksek olup, bu durum çocuklarına karşı duygusal erişilebilirliklerini zayıflatabilmektedir (Rosenberg-Lavi, 2025). Duygusal destek veya güvencenin yokluğunda, ebeveynler ebeveynliğin günlük zorlukları karşısında aşırı yük altına girebilir ve istemeden de olsa çocuklarından duygusal olarak kopmalarına yol açabilir. Araştırmalar, çevredeki sosyal bütünlüğünün özellikle temel bakım ihtiyaçlarını destekleyerek çocuk ihmaline karşı koruyucu bir rol oynadığını göstermektedir; bu da sosyal destek eksikliğinin, çocukların bakımıyla ilgili ortamlarda hem duygusal hem de fiziksel ihmal olasılığını artırabileceği belirtilmektedir (Maguire-Jack ve Showalter, 2016). Bu durum, kültürel ve coğrafi bağlamların özellikle yetersiz kaynaklara sahip ortamlarda yetersiz desteğin etkilerini artırabileceğini göstermektedir. Travma veya ekonomik sıkıntılar gibi zorlayıcı koşullar zayıf sosyal destek sistemleriyle birleştiğinde, ebeveyn duygusal olarak tepkisiz ve yoksun hale gelebilmektedir (Rosenberg-Lavi, 2025). Önemli olan sadece ebeveynin karşılaştığı kişisel zorluklar değil, aynı zamanda anlamlı ilişkiler kurma becerilerini azaltabilen sosyal kopukluğun daha geniş kapsamlı etkisidir. Çocuklar, ebeveynleriyle duyarlı ve şefkatli ilişkiler kurduklarında duygusal ve sosyal olarak gelişmektedir. Bu tür bir destek onların daha dirençli olmalarına yardımcı olmakta ve zaman içinde ruh sağlıklarını desteklemektedir (Julian, Lawler ve Rosenblum, 2017). Güçlü sosyal destek sistemleri, ebeveynlerin stresi

daha etkili bir şekilde yönetmelerine yardımcı olarak daha fazla duygusal tutarlılık ve duyarlılıkla tepki vermelerini sağlar. Böyle bir desteğin varlığı, zaman içinde sağlıklı bakım verme uygulamalarının sürdürülmesinde değerli bir rol oynayabilir.

2.2.2.6. Ebeveyn tutarlılığı

Bakım verme davranışlarının istikrarı ve öngörülebilirliği anlamına gelen ebeveyn tutarlılığı, çocukların duygusal gelişimi ve güvenlik duygusunun şekillenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin duygusal erişilebilirliklerinde ya da disiplin yaklaşımlarında sık sık meydana gelen değişiklikler gibi birbiriyle tutarlı olmayan ebeveyn davranışları, duygusal ihmal riskinin artmasıyla ilişkilendirilmektedir. Örneğin, Clarke (2015) bakım verme davranışındaki değişkenliklerin bir çocuğun güvenli bağlar kurma kapasitesini engelleyebileceğini ve uzun vadeli duygusal düzensizliklere katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır. Tutarsız ebeveyn davranışları sıklıkla çözülmemiş travma, uzun süreli psikolojik stres veya sosyoekonomik güçlükler gibi faktörlerden kaynaklanmakta olup, bunların tümü bir ebeveynin duygusal destek sunma kapasitesini tehlikeye atmaktadır (Senehi ark., 2021). Öngörülemeyen veya tutarsız ebeveyn davranışları, çocukların düşük öz değer ve kaygı gibi duyguları içselleştirmelerine yol açabilir; bu duygular, duygusal ihmalin en sık gözlemlenen psikolojik sonuçları arasında yer almaktadır (Bahmani, Naseri ve Fariborzi, 2023; Iacopetti, Londi, Patussi ve Cosci, 2021). Bu tür durumlarda, ihmal genellikle kasıtlı olarak çocuğa zarar vermekten değil, ebeveynin sürekli bir şekilde güvenli ve duygusal olarak istikrarlı bir ortam sağlama becerisinin azalmasından kaynaklanır.

2.2.3. Çocuklarda duygusal ihmal ile ilişkili ebeveynlik türleri

Araştırmalar, ailenin çocuk ve ergenlik dönemindeki sorunlu davranışların ana belirleyicisi olduğunu göstermiştir (Sumargi, Prasetyo ve Ardelia, 2020). Ebeveynlik tarzının sosyal yeterlilik, akademik performans, psikososyal gelişim ve problem davranış alanlarında çocuğun iyi olma halini yordadığı bulunmuştur (Winsler, Madigan ve Aquilino, 2005). Bu bölümde tartışılan ebeveynlik stilleri, Diana Baumrind (1971) tarafından oluşturulan temel teorik çerçeveye dayanmaktadır; Baumrind, ebeveynlerin duyarlılık ve talepkarlık düzeylerine göre otoriter, demokratik ve izin verici olmak üzere üç temel tip belirlemiştir. Bu temel üzerine inşa edilen Webb (2023), her biri ebeveyn-çocuk dinamiğindeki farklı duygusal ve davranışsal kalıpları yansıtan on iki ebeveynlik stilinden oluşan daha incelikli bir sınıflandırma ortaya koymuştur. Bu ebeveynlik tarzları arasında

narsistik, otoriter, izin verici, yas tutan (boşanma veya kayıp nedeniyle), bağımlı, depresif, işkolik, özel ihtiyaçları olan çocukların ebeveynleri, başarı/mükemmeliyetçilik odaklı, sosyopat, çocuklarını ebeveyn rolü üstlenmeye zorlayan ebeveynler ve iyi niyetli ancak kendini ihmal eden ebeveynler yer almaktadır. Her biri, ebeveynlik stillerinin çocuklukta duygusal ihmalle olan ilişkilerini incelemektedir.

2.2.3.1. Narsist ebeveyn

Narsistik özelliklere sahip bireyler kendilerine dair abartılı bir benlik algısına sahiptir ve görünüş, liderlik yeteneği ve beceri bakımından üstün olduklarına inanırlar (Grijalva ve Zhang, 2015). Narsisizm, zorlu çocukluk dönemi geçirenlerde daha az, olumlu deneyimler bildirenlerde ise daha fazla görülmektedir (Starbird ve Story, 2020). Narsist ebeveynler ise çocuklarını kendilerinin uzantısı olarak görür, onların duygularına empati duymaz, mükemmellik bekler, kendini ifade etmeyi bencillik olarak görür ve genellikle bir çocuğu desteklerken diğerini hayal kırıklığı olarak görür (Webb, 2023).

Narsisistik ebeveynlik genellikle duygusal ihmalle sonuçlanır, çünkü bu tür ebeveynler çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etme veya bunlara yanıt vermeme eğilimindedir (Vignando ve Bizumic, 2023). Öncelikle kendi imajlarını korumaya ve kendi beklentilerini karşılamaya odaklandıklarından, çocuklarının duygularını tekrar tekrar görmezden gelebilir, küçümseyebilirler (Huxley ve Bizumic, 2017). Bu duygusal ulaşılmazlık, çocuğun kendini göz ardı edilmiş, yanlış anlaşılmış ve duygusal olarak terk edilmiş hissettiği bir ortam yaratabilir.

2.2.3.2. Otoriter ebeveyn

Anababalık/ebeveynlikle ilgili temel çalışmalarıyla bilinen Psikolog Dr. Diana Baumrind (1996), otoriter ebeveynleri kural odaklı, cezalandırıcı ve kısıtlayıcı olarak tanımlamış ve kuralların arkasındaki gerekçeyi açıklamadan çocuklarından sorgusuz sualsiz itaat beklediklerini belirtmiştir. Bu ebeveynler katı taleplerde bulunur, tartışmak yerine cezalandırmaya öncelik verir ve çocuklarının bireysel ihtiyaçlarını, mizaçlarını ve duygularını ihmal ederek itaati sevgiyle eş tutarlar (Webb, 2023). Otoriter ebeveynliğin çocukların psikolojik gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmektedir (Arafat ve ark., 2020). Otoriter ebeveynlik, duygusal yakınlık, çocuk bakımı ve karşılıklı anlayış için asgari fırsatlar sunarken katı kurallar ve yüksek olgunluk beklentileri dayatmayı kapsamaktadır (Marcone, Affuso ve Borrone, 2020). Baumrind'e (2012) göre, otoriter ebeveynlik, yüksek düzeyde beklentiyle birlikte tepki verme eksikliğiyle tanımlanmaktadır;

bu da ebeveynlerin çocukları üzerinde aşırı kontrol uyguladıkları anlamına gelmektedir. Araştırma bulguları, otoriter ebeveynlerin çocuklarının endişeli ve içe kapanık davranışlar sergileme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Genellikle özgüven eksikliği yaşamakta ve karar vermek için otorite figürlerine güvenmektedirler, bu da kişisel değer ve sorumluluk duygularını azaltmaktadır (Hong, 2012). Otoriter ebeveynlik tarzı düşük akademik başarı, alkol bağımlılığı ile ilgili sorunların ortaya çıkması ve yüksek düzeyde sinirlilik ve suç davranışı ile ilişkilendirilmektedir (Alkharusi, Aldhafri, Kazem, Alzubiaidi ve Al-Bahrani, 2011). Bu ebeveynlik tarzı, çocukların duygusal deneyimlerini anlamak ve yönetmek için yeterli rehberlik veya destekten yoksun bırakılması nedeniyle duygusal ihmalle sonuçlanabilir. Zamanla, tutarlı sınırların ve ebeveynin duygusal desteğinin eksikliği sadece duygusal ihmale değil, aynı zamanda istikrarlı ve güvene dayalı ilişkiler kurmada zorluklara da katkıda bulunabilir (Boboc, 2024).

2.2.3.3. İzin verici ebeveyn

Genellikle otoriter ebeveynliğin zıttı olarak görülen izin verici ebeveynlik, bağımsızlığı teşvik etmek, çatışmadan ve "hayır" kelimesinden kaçınarak çocukları için görevleri yerine getirerek daha kolay yolu seçme eğilimi ile karakterize edilmekte olup net sınırlar veya geri bildirim sağlamada başarısız olarak çocukları beklentileri, duyguları ve ilişkileri kendi başlarına yönlendirmeye bırakmaktadır (Webb, 2023). İzin verici ebeveynlerin ortak özellikleri, taleplerin/kuralların olmaması ve ebeveynlerin çocuğa gerçek bir duygusal duyarlılık göstermek yerine çocuğun her isteğine boyun eğme şeklini alan aşırı duyarlılık ile karakterize edilmektedir (Baumrind, 2012). Otoriter ebeveynliğin etkisine benzer şekilde, ebeveynleri izin verici olarak sınıflandırılan çocukların problem davranış düzeyleri daha yüksektir (Sumargi ve ark., 2020). Farklı ülkelerden 428 çalışmayı içeren bir meta-analiz de hem otoriter ebeveynlik hem de izin verici ebeveynlik stilleri ile içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları arasında benzer pozitif ilişkiler olduğunu bildirmektedir (Pinquart ve Kauser 2018). Olumsuz ebeveynlik tarzları, çocuklarda davranış sorunları gibi olumsuz gelişimsel sonuçlarla ilişkilendirilmektedir (Mak ve ark., 2020). İzin verici ebeveynlik tarzı ergenlerin de kişisel gelişimini engellemekte ve ihmalkâr ebeveynlik tarzı ergenlerin psikolojik iyi oluşunu engellemektedir (Francis, Pai ve Badagabettu, 2020). Bu tür ebeveynlik duygusal ihmali teşvik edebilir, çünkü çocuklar sıklıkla duygularını yönlendirmek ve deneyimlerini anlamlandırmak için ebeveynlerinden yeterli rehberlik, destek veya tutarlı sınırlar olmadan kendi hallerine bırakılırlar. Yüzleşmekten ve sınır koymaktan sürekli olarak kaçınan izin verici ebeveynler, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını

istemeden göz ardı edebilir ve sonuçta duygusal açıdan göz ardı edilmelerine ve uzun süreli güvensizlik duygularına yol açabilir (Webb, 2023).

2.2.3.4. Ebeveynin yas sürecinde olması: Boşanma veya sevilen birinin kaybı

Bir çocuğun ölümü, ebeveynlerin ve ailelerin duygusal ve psikolojik refahını derinden etkileyen, kalıcı bir boşluk bırakan ve hayatlarının dinamiklerini yeniden şekillendiren ezici bir travma olsbilmektedir. Yas sürecindeki ebeveynler, bir yandan çocuklarının travmatik ölüm deneyimine uyum sağlamaya çalışırken, bir yandan da hem kendileri hem de çocukları günlük yaşamlarında ortaya çıkan duygusal ve gündelik etkilerle başa çıkmak zorunda olduklarından, bunu takip eden bir takım stresli değişim süreçleriyle başa çıkmak zorundadırlar (Hagan ve ark., 2012). Ebeveynler, hayatlarını yeniden düzenleyerek, meşgul kalarak ve hayatta kalan çocuğa/çocuklara odaklanırken bir yandan da vefat eden çocuklarının anılarına tutunmak için zaman ayırarak zorluklarla başa çıkmaya çalışmaktadır (Dias, Docherty ve Brandon, 2017). Bir çocuğun ölümünün ardından, yas sürecindeki ebeveynler kendi derin kederlerini yönetirken, hayatta kalan çocukların duygusal ihtiyaçlarını istemeden ihmal edebilmekte ve bu da duygusal bir terk edilmişlik hissine neden olabilmektedir. Yaşanan bu ihmal hem ebeveynlerin hem de çocukların duygusal ihtiyaçlarını ele almakta veya işlemekte zorlandıkları bir ortam yaratarak potansiyel olarak uzun vadeli psikolojik etkilere yol açabilmektedir.

2.2.3.4.1. Boşanma ve ebeveynin duygusal ihmali

Çocuklar genellikle ebeveynleri arasında gözlemledikleri davranışları ve ilişkisel dinamikleri içselleştirmektedir. Boşanma çocukları çeşitli şekillerde etkileyebilirken, duygusal sonuçları tek tip değildir ve büyük ölçüde çocuğun yaşına, mizacına ve başa çıkma mekanizmalarına bağlıdır (Frimmel, Halla ve Winter-Ebmer, 2024). Daha da önemlisi, boşanma doğrudan duygusal ihmale neden olmamakla birlikte, özellikle ebeveynler kişisel sıkıntı veya uzun süreli çatışma nedeniyle duygusal olarak ulaşılamaz hale geldiklerinde, bu tür bir ihmalin daha olası hale geldiği koşullar yaratabilir. Hem ebeveynler hem de çocuklar için duygusal sonuçlar büyük ölçüde boşanma nedenlerine ve ilişki sırasındaki evlilik çatışmasının düzeyine göre şekillenmektedir (Gardner ve Oswald, 2006). Şiddetli çatışmaların yaşandığı boşanmalarda çocuklar, duygusal gelişimlerini engelleyebilecek ve bakımlarının ihmal edilmesine yol açabilecek sürekli ebeveyn anlaşmazlıklarına maruz kalabilir. Ayrıca, çocuklar akranları, öğretmenleri veya başkaları tarafından sosyal etiketlemeye maruz kalabilir ve bu da duygusal uyumlarını ve aidiyet duygularını

zorlaştırabilir (Frimmel ve ark., 2024). Boşanmayla ilgili stres faktörlerinin duygusal açıdan ihmalkar ebeveynliğe nasıl katkıda bulunduğunu anlamak, çocukların duygusal refahını korumaya yönelik hedefli müdahaleler için çok önemlidir.

2.2.3.5. Ebeveynin madde bağımlılığı

İşlevsel ancak bağımlı ebeveynlerin çocukları genellikle öngörülemeyen ebeveynlik deneyimi yaşar, çünkü bu ebeveynler bağımlılıkları nedeniyle destekleyici ve ihmalkar olmak arasında gidip gelmekte, çocuğu karmaşık ve değişken anılarla baş başa bırakmakta ve uzun vadede yetişkinlikte kaygı, güvensizlik ve gerginliği beslemektedir (Webb, 2023). Alkol bağımlısı annelerin müdahaleci veya kontrolcü davranışlardan ziyade duygusal olarak kopuk ve reddedici davranışlar sergileme olasılığı daha yüksektir; bu da çocuklarda kaygı, depresyon veya düşük öz saygı gibi içselleştirme sorunları riskini önemli ölçüde artırmaktadır (Jacques, 2022). Bu çocuklar suçluluk ve utanç yaşayabilmekte, kardeşleri veya ebeveynleri için bakım sorumluluklarını üstlenebilmekte, bu da duygusal ihmale ve kendi duygularını ifade etmede zorluklara yol açabilmektedir (Şenel, 2022).

2.2.3.6. Ebeveynde depresyon

Depresif ebeveynlerin çocukları genellikle kendilerini kabullenmekte zorlanır ve hata yapma fikrinden bunalmış hisseder, hayata veya ebeveynliğe katılacak enerji ve hevesten yoksun olur ve sorunları çözmek için çaresiz hissederken kendi endişelerine odaklanarak geri çekilir; bu da ergenlik döneminde bağımlılık yoluyla kendini yatıştırmaya yol açabilir ve sonuç olarak bu çocuklar kendilerine değer vermeyi öğrenemeyerek yetişkinlikte depresyona karşı savunmasız hale gelebilir, aynı zamanda ebeveynlerinin kontrol eksikliğini yansıtabilir ve potansiyel olarak kendilerini yönetmekte zorlanabilirler (Webb, 2023). Cummings, Keller ve Davies (2005), ebeveynlerdeki depresif belirtilerin çocuklar ve ailelerin genel işleyişi açısından çok sayıda olumsuz sonuçla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Örneğin, depresyon yaşayan ebeveynlerin evlilik ilişkilerinde zorluklarla karşılaşmaları, olumsuz ebeveynlik davranışları sergilemeleri, içselleştirme ve dışsallaştırma davranış sorunları olan çocuklar yetiştirme risklerinin artması daha olasıdır (Middleton, Scott ve Renk, 2009). Depresif ebeveynlerin çocuklarında çocukluk kaygısı, saldırganlık ve hırçınlık da yaygın olarak görülmektedir. Depresyondaki ebeveynlerin çocukları sıklıkla yüksek düzeyde kaygı, sinirlilik ve saldırganlık sergilerken, kendilerinin de depresyon ve kaygı semptomları geliştirme olasılığı daha yüksek olmaktadır (Langrock, Compas, Keller, Merchant ve Copeland, 2010). Depresif ebeveynlere sahip

çocuklar, depresif olmayan ebeveynlere kıyasla yalnızca duygusal zorluklar yaşamakla kalmaz, aynı zamanda fiziksel sağlıkları da olumsuz etkilenmektedir (Downey ve Coyne, 1990). Bu durum, ebeveyn depresyonu ile çocukların davranış ve refahındaki olumsuz sonuçlar arasındaki güçlü ilişkinin altını çizmektedir. Araştırmalar ayrıca, depresif ebeveynlerin çocuklarının majör depresyon ve kaygı bozuklukları geliştirme olasılığının üç kattan fazla olduğunu ve bu durumların genetik riskten bağımsız olarak genellikle ergenlikte veya erken yetişkinlikte ortaya çıktığını göstermektedir (Weissman ve ark., 2016).

2.2.3.7. Ebeveynin iş yoğunluğu ve işkolik olması

Temel davranışsal özelliklerinin ötesinde- işe aşırı zaman ve enerji ayırmak ve bununla ilgili düşüncelerle meşgul olmak gibi- işkoliklik çeşitli şekillerde kendini göstermektedir (Taris ve de Jonge, 2024). Bu tür davranış kalıpları, yoğun iş bağlılıklarına ek olarak, genellikle çocuklarına yüksek standartlar ve beklentilerin yüklendiği bir ortam yaratan işkolik ebeveynlerde yaygın olarak görülmektedir. İşkolik ebeveynler sıklıkla çocukları için gerçekçi olmayan mükemmeliyetçi beklentiler oluşturarak, çocuklarını sürekli onay aramaya zorlayan koşullu bir onaylanma örüntüsüne neden olmakta ve çocuklarını onaylanmak için durmaksızın çabalamaya itmektedir; bu da çocukların yetersizlik duygularını ve başarı yoluyla sevilme ihtiyacını pekiştirmektedir (Chrapek, 2017). Çocuklarının ihtiyaçları ve duyguları yerine kendi işlerine öncelik veren ebeveynler, istemeden de olsa çocuklarının öz-değer duygusunu zayıflatarak düşük öz-saygıya, önemsizlik hissine, kendini suçlamaya ve nihayetinde depresyona yol açabilmektedir (Webb, 2023). Ek olarak, bu tür bir aile ortamının çocukların strese karşı yüksek düzeyde tolerans geliştirmelerine olanak sağladığı ve çocuklar iş ortamına girdiklerinde işkolik olarak tanımlanabilecek davranışların ortaya çıkmasını desteklediği ileri sürülmektedir (Kravina, Falco, De Carlo, Andreassen ve Pallesen, 2014).

2.2.3.8. Ebeveynin özel gereksinimli çocuğa sahip olması

Özel ihtiyaçları olan bir çocuk yetiştirmek sürekli başa çıkmayı gerektirirken, kişinin hayatının farklı yönlerini olumsuz etkileyebilmektedir (Peer ve Hillman, 2014). Bu ebeveynler bilinçaltında, sadece çocuklarının mücadelelerini küçümsemekle kalmayıp, aynı zamanda gerçekçi olmayan bir olgunluk düzeyi dayatmakta ve çocuğun kendilerinin gösterdiği özen ve sabrı göstermesini beklemektedir (Webb, 2023). Özel ihtiyaçları olan bir çocuğa sahip ebeveynler, ebeveynlik deneyimlerinin başlangıcından itibaren kendilerini çocuklarının belirsiz geleceğine dair düşüncelerin eşlik ettiği bir başa çıkma süreciyle karşı

karşıya bulmaktadır (Cantwell, Muldoon ve Gallagher, 2014). Özel ihtiyaçları olan çocukların ebeveynleri genellikle kaygı, depresyon ve izolasyon duyguları da dahil olmak üzere önemli duygusal ve psikolojik stresle karşı karşıya kalmaktadır. Bunlardan ötürü farkında olmadan çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını ihmal edebilmekte, duygusal bir bağ kurmaktan çok bakım vermeye odaklanabilmektedir. Birçoğu, bu zorluklarla daha iyi başa çıkabilmek için hem okullardan hem de diğer ebeveynlerden daha güçlü destek sistemlerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir (Siddiqua ve Janus, 2017). Bakım vermenin zorluklarına rağmen, birçok ebeveyn duygusal olarak daha güçlü hissetme, başkalarıyla daha yakın ilişkiler kurma ve hayattaki küçük sevinçleri daha fazla takdir etme gibi kişisel gelişim yaşadıklarını da belirtmektedir (Laufer ve Isman, 2021).

2.2.3.9. Ebeveynin başarı/mükemmeliyetçilik odaklı olması

Mükemmeliyetçilik odaklı ebeveynler genellikle çocuklarının bireysel hedeflerini desteklemek yerine, kendi karşılanmamış isteklerini karşılamaları veya bildikleri tek ebeveynlik modelini takip etmeleri için çocuklarına baskı yapmaktadır (Webb, 2023). Narsisistik ebeveynlik özelliklerini andıran bu yaklaşım, çocuğun ihtiyaçlarından ziyade ebeveynlerin arzularına öncelik vermektedir. Kendilerinden ve çocuklarından yüksek beklentiler, aşırı yüksek kişisel standartlar ve başarısızlıkla aşırı derecede ilgilenme ile karakterize edilen mükemmeliyetçi ebeveynlerin koşullu onay ve müdahaleci ebeveynlik yapma olasılığı daha yüksektir (Soenens ve ark., 2005). Aşırı düzeyde mükemmeliyetçiliğe sahip kişiler yalnızca mükemmel bir görünüme sahip olmak ve işlerinde mükemmel olmak istemeyecek, aynı zamanda mümkün olduğu ölçüde mükemmel çocuklarının mükemmel ebeveynleri olmak istemektedir (Flett, Hewitt, Oliver ve Macdonald, 2002). Bu dinamik, çocuğa ulaşılamaz beklentileri karşılaması için baskı yapılması nedeniyle duygusal ihmale yol açmaktadır.

2.2.3.10. Ebeveynlerde sosyopati

Ebeveynlerde sosyopati sıklıkla çocuklarını incitmekte, ardından hiçbir şey olmamış gibi davranarak suçu çocuğun üzerine atarak kendilerini kurban olarak gösterme eğilimindedir (Webb, 2023). Bu duygusal olarak zorlayıcı etkileşim tarzı, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını ve deneyimlerini tekrar tekrar reddettiği ve görmezden geldiği için duygusal ihmalin açık bir örneğidir. Ebeveynlerdeki aldatıcılık, sorumsuzluk ile pişmanlık, sevgi veya empati eksikliği gibi antisosyal davranışlar çocuğun duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimine önemli ölçüde zarar vermekte olup, sıklıkla travmaya ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde

sağlıklı ilişkiler kurmada zorluklara yol açmaktadır (Torry ve Billick, 2011). Antisosyal ebeveynlerin çocukları sıklıkla uyum sorunları yaşamaktadır (Herndon ve Iacono, 2005). Ebeveynlerdeki antisosyal davranışlar çocuklarda da benzer özelliklere yol açma eğilimindedir (Langevin ve ark., 2025); bu da erken davranış sorunları, daha sonraki antisosyal davranışlar ve benzer şekilde hüküm giymiş bireylerle ilişki kurma eğilimi ile ilişkilidir (Smith ve Farrington, 2004). Bu örüntüler, duygusal ihmal ile antisosyal özelliklerin kuşaklar arasında daha kapsamlı aktarımı arasındaki bağlantının altını çizmektedir.

2.2.3.11. Çocuğun ebeveynleşmesi (parentification)

Bazı ebeveynler çocuklarını daha fazla ebeveyn rolü üstlenmeye teşvik edebilir ve hatta zorlayabilirler bu durumda çocuk bazen kendisinin veya kardeşlerinin ebeveynliğini üstlenmekte ve bazen de kendi ebeveyninin ebeveyni haline gelmektedir (Webb, 2023). Ebeveynler, çocukların gelişimsel olarak uygun olmayan ebeveyn veya yetişkin benzeri rol ve yaşlarının çok ötesinde sorumluluklar yükledikleri durumlarda ortaya çıkmaktadır (Dariotis ve ark., 2023; Engelhardt, 2012). Bu durumda genellikle ebeveynler çocuklarının ihtiyaç duyduğu duygusal desteği sağlayamazlar. Ebeveynlerin duygusal olarak erişilebilir olmaması çocuğun güvenlik duygusunu zayıflatmakta ve uzun vadede duygusal ve ilişkisel gelişimini olumsuz etkilemektedir (Engelhardt, 2012). Bununla birlikte, bu ebeveyn türünün çocuklar üzerindeki etkilerinin tamamen olumsuz olmadığı da kaydedilmektedir. Çocukların dayanıklılık, olgunluk ve sorun çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olma potansiyeli vardır (Masiran, Ibrahim, Awang ve Lim, 2023; Rana ve Das, 2021). Öte yandan, bu tür ebeveynler çocuklarda duygusal sıkıntıya, gelişimsel gecikmelere, kaygıya, duygusal ihmale, güven sorunlarına ve sosyal zorluklara da neden olmaktadır (Dariotis ve ark., 2023; Hooper, 2008; Rana ve Das, 2021). Bu sonuçlar genellikle çocuğa verilen bakım sorumluluklarının ne kadar uygun olduğu, sosyal destek düzeyi, aile dinamikleri ve kültürel etkiler gibi faktörlere bağlıdır (Dariotis ve ark., 2023; Hooper, 2008; Masiran ve ark., 2023).

2.2.3.12. İyi niyetli ancak kendini ihmal eden ebeveyn

Webb (2023) sağlıklı bir gelişim için, çocuğuyla uyum içinde olan bir ebeveyn, kendini tanıyan, kendi duygularını anlayan, çocuğun gelişimsel yeteneklerini gözlemleyen ve çocuğunu gerçekten tanımak ve desteklemek için gerekli çabayı göstermeye kararlı biri olması gerektiğini savunmaktadır. Ancak ebeveynler kendi iyilik hallerini ihmal ettiklerinde ve duygusal sağlıklarını yönetemediklerinde, bu durum çocuklarına karşı duygusal mesafe

ve ihmale yol açarak ebeveyn-çocuk ilişkisini tehlikeye atabilmektedir. Ebeveynlerdeki tükenmişliğin duygusal ihmale katkıda bulunduğu, ebeveynlerin gerekli sıcaklığı ve desteği sağlayamayarak ilgisizleştiği veya duygusal olarak ulaşılamaz hale geldiği, bunun da çocuklarının sosyal, duygusal ve akademik gelişimini olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır (Guo, Hao, Wang ve Li, 2024).

2.3. Duygusal İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları

Bu bölüm, duygusal ihmalin çocuklar üzerindeki çok yönlü etkisini incelemekte ve duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimi nasıl engellediğini vurgulamaktadır. Aşağıdaki alt bölümler, duygusal tanıma zorlukları, gelişimsel gecikmeler, bağlanma sorunları, düşük akademik performans, ruh sağlığı bozuklukları ve uzun vadeli kişilerarası zorluklar gibi belirli sonuçları detaylandırmaktadır.

2.3.1. Duygusal tanıma ve ifade becerilerinde bozulma

Çocuklarda duygusal ihmalin etkilerini fark etmek güç olabilmektedir. Duygusal ihmale uğrayan çocuklar genellikle duygularının görmezden gelindiği, geçersiz sayıldığı veya yanlış anlaşıldığı ortamlarda büyürler; bu da yaşamlarının erken dönemlerinde duygusal bir boşluk yaratır. Duygusal ihmalin bu fark edilmeyen boyutu, çocukların duygularını bastırmalarına ve giderek duygularıyla bağlantı kurmalarını güçleştiren zihinsel sınırlar oluşturmalarına neden olabilmektedir (Trainor, Jong, Bluemke ve Halberstadt, 2019). Duyguları göz ardı edilerek büyüyen çocuklar, kendi duygularıyla aralarına duvarlar örmekte ve bu duygulara erişmekte zorlanmaktadır. Zamanla bu kopukluk, duygusal karmaşanın devam etmesine, başkalarından uzaklaşma hissine ve duyguları anlamlı bir şekilde tanımlama veya ifade etmede zorluklara neden olabilmektedir (Zimmermann ve Iwanski, 2019). Kim ve Cicchetti (2010) duygusal ihmalin, ebeveynleri tarafından duygusal olarak görülmeme veya duyulmama gibi bir deneyim olan kalıcı bir duygusal görünmezlik hissine neden olduğunu savunmaktadır.

Duygusal ihmale maruz kalarak büyüyen çocuklar, duygusal olarak görünmez olma hissi geliştirerek daha sonra duygularını tanımlama, yönetme ve yakın ilişkiler kurma konusunda problemler yaşamaktadır (Cohen ve Thakur, 2021; Kim ve Cicchetti, 2010). Duygusal ihmal, bir çocuğun duygusal gelişimini engelleyerek empati, öz farkındalık ve yakın ilişkiler kurma gibi temel yeteneklerini zayıflatmaktadır (Riggs, 2010). Araştırmalar, duygusal olarak ihmal edilen bireylerin genellikle benlik kavramı konusunda zorluk yaşadığını, kim olduklarından ve ne hissettiklerinden emin olamadıklarını ve bu durumun

hem kişisel hem de sosyal ilişkilerde kafa karışıklığına neden olabileceğini göstermektedir (Wong, Dirghangi ve Hart, 2018). Duyguları tanıma ve ifade etme gibi beceriler, sağlıklı ruhsal gelişim ve yaşam zorluklarıyla başa çıkma açısından kilit öneme sahiptir. Bunlar eksik olduğunda, bir kişinin duygusal dayanıklılığı önemli ölçüde azalmaktadır (Berzenski, 2019; Mota, Gonçalves, Carvalho ve Costa 2023). Bu da yetişkinlikte farklı, yalnız ve hayatından memnun olmayan bir birey gibi hissetme şeklinde birçok mücadeleye yol açmaktadır (Webb, 2020).

2.3.2. Gelişimsel ve akademik gelişimde gecikmeler

Bu bağlamda, ihmal yalnızca bakım yokluğunu değil, aynı zamanda gelişimsel bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Olumlu çocukluk deneyimleri yetişkinlikte daha iyi fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi teşvik etmesine rağmen çocuk ihmali (özellikle çocukluğun ilk yıllarında) sosyal, fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimi engellemektedir (Nakamba ve Kaani, 2023). Erken yaşlarda duygusal olarak ihmal edilen çocukların gelişimsel gecikmeler yaşama olasılığı daha yüksek olup bu gecikmeler en belirgin olarak bilişsel ve eğitimsel ilerlemede görülmektedir. Ebeveyn ihmalinin, özellikle annenin olumsuz çocukluk deneyimleri aracılığıyla, hamilelik sırasında artan biyolojik ve psikososyal riskler yoluyla bebek gelişimini dolaylı olarak etkilediği ve erken gelişimsel sonuçlarda gecikmelere yol açtığı belirtilmektedir (Racine, Plamondon, Madigan, McDonald ve Tough, 2018). Yapılan araştırmalar, yaşamlarının erken dönemlerinde duygusal ihmale maruz kalan çocukların, özellikle kronik stresin beyin gelişimleri ve bilişsel işlevleri üzerindeki etkisi nedeniyle, öğrenme güçlükleriyle karşılaştıklarını ve derslere katılımlarının azaldığını göstermektedir (Avdibegović ve Brkić, 2020; Manly, Lynch, Oshri, Herzog ve Wortel, 2013). Bu çocuklar, okul faaliyetlerine katılmak için gerekli olan görevlerini yönetmekte ve odaklanmayı düzenlemekte sıklıkla sorun yaşamaktadır (Alpugan, 2024). Ayrıca yaşamın erken dönemlerindeki duygusal ihmalin, dikkat düzenlemede zorluklar ve akademik ortamlara katılımda azalma ile bağlantılı olabileceğini göstermektedir (Emorhievwunu ve Emorhievwunu, 2023). Duygusal ihmal deneyimleyen çocuklarda öğrenme güçlükleri ve düşük akademik performans sıklıkla hem gelişimsel ve bilişsel gecikmelerle hem de okul ile bağın azalması ve motivasyonun düşmesiyle ilişkilendirilmektedir (Naughton ve ark., 2013; Romano, Babchishin, Marquis ve Fréchette, 2015). Duygusal ihmal ve düşük akademik performans arasındaki bu bağlantı, risk altındaki çocukların mümkün olduğunca erken fark edilmesi ve desteklenmesinin neden önemli olduğunun altın çizmektedir.

2.3.3. Bağlanma sorunları ve düşük öz-değer

Çocukların temel duygusal ihtiyaçları arasında ilgi, kabul görme ve başarı yer almaktadır. Ebeveynlerinin tutarlı duygusal tepkilerinden yoksun büyüyen çocuklar, genellikle şefkati veya desteği hak etmediklerine dair bir inanış geliştirebilirler. Bu durum, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim eksikliği ile karakterize edilen duygusal tepkisizlik, ulaşılamazlık ve ihmal anlamına gelmektedir (Glaser, 2002; Projemiz Hayat Derneği, 2020). Araştırmalar, uzun süreli duygusal ihmalin genellikle güvensiz bağlanma stillerine yol açtığını göstermektedir çünkü duygusal ipuçları ebeveynler tarafından sürekli olarak göz ardı edilen çocuklar, duygusal desteğe layık olmadıklarına inanmaya başlayabilmekte ve duygusal yakınlığı güvensiz veya ulaşılamaz olarak görebilmektedir (Schimmenti ve Bifulco, 2013).

Ban ve Oh (2016), erken dönemdeki düşük nitelikli etkileşimlerin çocukların duygu düzenleme ve davranışlarını olumsuz etkileyebileceğini ve bazen duygusal dengesizliğe veya içe kapanmaya yol açabileceğini belirtmektedir. Bu bulgular, duygusal ihmalin çocukların duygusal ve davranışsal sorunları üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, duygusal olarak ihmal edilen çocuklarda yaygın olan değersizlik ya da görünmez olma duyguları, genellikle özgüvenlerini azaltarak özsaygı konusunda güçlükler yaşamalarına katkıda bulunmaktadır (Webb, 2023). Bu bağlamda çocukların görülmeye, duyulmaya, oldukları gibi kabul edilmeye ve bazı başarı hedeflerine ulaştıklarını hissetmeye ihtiyaçları olmalarına rağmen, ebeveynlerin ilgisizliği ya da çocuğun duygusal ihtiyaçlarını sürekli olarak karşılayamaması, yaşamın ilerleyen dönemlerinde olumsuz öz-değerlendirmelere yol açmaktadır (Bowlby, 1982).

2.3.4. Sosyal beceriler ve akran ilişkilerinde güçlükler

Duygusal ihmale maruz kalan çocuklar genellikle sağlıklı akran ilişkileri kurmada ve sürdürmede önemli engellerle karşılaşırlar. Duygusal ihmal, empati, iletişim ve anlaşmazlıkların çözümü gibi temel sosyal becerilerin gelişimini sekteye uğratabilir. Chen ve arkadaşları (2023), başkalarının duygularını anlamakta ve paylaşmakta güçlük çekmenin, ebeveynlerinden duygusal ihmal yaşayan çocukların neden genellikle akranlarıyla iyi ilişkiler kurmakta zorlandıklarını açıklamaya yardımcı olduğunu vurgulamaktadır. Buna ek olarak, ihmal edilmiş evlerde veya kurumlarda yetişmiş çocuklar genellikle daha zayıf başa çıkma becerilerine sahip olup başkalarıyla ilişki ve iletişim kurmakta zorlanırlar, bu da sağlıklı arkadaşlıklar kurmayı daha zor hale getirmektedir (Atak ve Bebiş, 2024). Duygusal

ihmale uğrayan çocuklar sosyal geri çekilme veya duygusal olarak ulaşılmazlık sergilemekte, bu da akran reddine yol açarak izolasyon duygularını pekiştirmektedir (Pearson, Coetzee ve Rochat, 2025). Zamanla, bu ilişki sorunları çocukların ve gençlerin sosyal olarak uyum sağlamasını zorlaştırabilir ve yetişkinlikte de ilişkilerde daha kalıcı zorluklara yol açabilir.

2.3.5. Ruh sağlığı bozuklukları ve psikolojik belirtiler

Duygusal ihmale maruz kalan çocukların depresyon ve kaygı gibi ruhsal bozuklukların yanı sıra davranış bozuklukları geliştirme olasılığı daha yüksektir (Glickman ve ark., 2021). Duygusal ihmal, bir çocuğun duygularını yönetme ve içgüdülerini kontrol etme becerisini zayıflatabilmekte ve bu da genellikle davranış sorunlarına yol açmaktadır. İhmale uğramış çocukların Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) yaşama ihtimalleri daha yüksek olup öğretmenleri ve akranlarıyla istikrarlı ilişkiler kurmakta zorlanmaktadır (Rudasill, Gonshak, Pössel, Nichols ve Stipanovic, 2013). Bu tür ilişki sorunları, sağlıklı duygusal ve sosyal gelişim için önemli olduğundan, bakım verenlerle erken dönemde kurulan zayıf ilişkilerden ve çocukluk döneminde yaşanan duygusal destek eksikliğinden kaynaklanabilir. Duygusal ihmalin genellikle depresyon ve kaygı gibi psikolojik bozukluklar için kritik bir risk faktörü olarak da bilinmektedir (Boele, Denissen, Moopen ve Keijsers, 2020; Grummitt, Kelly ve Newton, 2021; Humphreys ve ark., 2020; Li ve ark., 2023). Ayrıca, çocuklar düzenli olarak duygusal destekten yoksun kaldıklarında, bu durum öz saygılarına zarar verebilir ve kaygı veya depresyon gibi sorunların ortaya çıkma riskini artırabilir. Dahası, duygusal ihmal yaşadığını bildiren ergenlerin önemli bir kısmında intihar düşüncesi ve kendini yaralama olduğu ortaya çıkmaktadır (Cheung, 2025; Lipschitz ve ark., 1999). Bu tür kendine zarar verme davranışları genellikle sağlıklı duygusal ifade ve düzenlemeye erişimin sınırlı olduğu bağlamlarda uyumsuz başa çıkma mekanizmaları olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukluk dönemindeki duygusal ihmal, ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerinde intihar düşüncesinin artmasıyla, özellikle de bireylerin yaşamdaki anlam duygusu üzerindeki olumsuz etkisiyle önemli ölçüde ilişkilendirilmektedir (Zhong, Liang, Yang ve Yan, 2024). Bu durum, erken duygusal ihmalin başa çıkma stratejilerinin gelişimini etkileyebileceğini, sonuçta ergenlik döneminde ve sonrasında kendine zarar verme davranışlarına ve intihar düşüncesine karşı savunmasızlığı artırabileceğini vurgulamaktadır.

2.3.6. Fiziksel sağlık üzerindeki yansımalar

İhmalin çocuğun fiziksel gelişimini, zihinsel gelişimini ve duygusal gelişimini büyük ölçüde etkilemekte ve zayıf akademik başarı, depresyon, kişilik bozuklukları gibi uzun vadeli sonuçlara neden olmaktadır (Avdibegović ve Brkić, 2020). Çocukluk dönemindeki duygusal ihmal, nörolojik ve fiziksel gelişim için gerekli olan çeşitli sistemlerin bozulmasına neden olabilir. İhmale maruz kalan çocuklar, bağışıklık fonksiyonlarında bozulma, atipik beyin gelişimi ve stres tepkilerinde artış gibi fiziksel sağlık sorunlarına karşı özellikle savunmasız kalmaktadır (Salzmann, Salzmann-Djufri ve Euteneuer, 2022).

Son araştırmalar, erken gelişimin kritik dönemlerinde duygusal anlamda yoksunluğun sinir sisteminin işleyişini bozabileceğini ve böylece obezite ve insülin direnci gibi metabolik durumların ortaya çıkma riskini artırabileceğini vurgulamaktadır (Wallace ve Krugman, 2024). Bu bağlantı, erken dönem olumsuz duygusal deneyimlerin obezitenin gelişiminde önemli bir rol oynadığı ve bunların hem zihinsel hem de fiziksel sağlık göstergeleri üzerindeki etkisini desteklemektedir (Afifi ve ark., 2017).

Olumsuz duygusal deneyimlerin daha az anne bakımı, karakter gelişimi, yeme ve genel psikopatoloji ile doğrudan ilişkili olmasının yanı sıra hem duygusal ihmal hem de duygusal istismar yeme bozukluğunun gelişiminde rol oynayan faktörlerdendir (Amianto ve ark., 2018; Caslini ve ark., 2016). Duygusal ihmal, özellikle güvensiz bağlanma yaşayan veya duygularının sıklıkla göz ardı edilen kişilerde yeme bozukluklarıyla güçlü bir şekilde ilişkilendirilmektedir (Palmisano, Innamorati ve Vanderlinden, 2016).

Duygusal ihmalin hem zihinsel hem de fiziksel sağlık üzerinde kalıcı etkileri olabilmekte, süregelen sağlık sorunlarına ile duygu ve davranışları yönetmede sorunlara yol açabilmektedir (Afifi ve ark., 2017; Jansen van Vuren, Seedat, van den Heuvel ve Hemmings, 2025).

2.3.7. Kişilerarası ilişkilerde kalıcı etkiler

İhmal edilen çocuklar genellikle kişiler arası ilişkilerde zorluklar yaşamakta, akranlarıyla geri çekilme davranışları sergilemekte ve bu durum sosyo-ekonomik koşullar, olumsuz çocukluk deneyimleri, ebeveyn göçü, aile içi stres, aile içi şiddet, uygunsuz davranış biçimleri, istikrarsız aile yapıları, madde bağımlılığı, düşük anne öz saygısı, duygusal immatürite, hamilelik sırasında sağlık sorunları, tek ebeveynlik ve ergen hamileliği gibi faktörlerden etkilenebilmektedir (Beyazıt, Akkuş ve Bütün Ayhan, 2023; Emmanuel, 2021; Löve, Mehlig, Källström, Hensing ve Gunnarsdottir, 2021; Nidhi, Mathur, Anshu ve

Chacko, 2021). Kumari (2020) duygusal ihmalin ruh sağlığı üzerinde uzun vadeli yansımaları olduğunu ve yetişkinlikte depresyon, kaygı ve kişilerarası sorunlar geliştirme olasılığını artırdığını belirtmektedir. Barbosa ve arkadaşları (2014) duygusal ihmal ile intihar riskinin artması arasındaki güçlü ilişkiyi vurgularken, Glickman ve arkadaşları (2021) çocukluktaki duygusal ihmalin ergenlik döneminde depresif belirtiler geliştirme olasılığını önemli ölçüde artırdığının altını çizmektedir.

Uzun süre ebeveyn duygusal ihmaline maruz kalan çocuklar, güvensiz ortam ve duygusal geri çekilme nedeniyle duygusal ihtiyaçlarını karşılayamamakta, bu nedenle bu çocukların sağlıklı bir kişilik ve sosyal işlev geliştirmesi zorlaşmaktadır (Yang, Xiong ve Huang, 2021). Birincil bakım verenle olan ilişki ihmalkâr veya istismarcı ise, çocuğun uygun başa çıkma becerilerinin geliştirilmesiyle birlikte kişiler arası ilişkileri sürdürme ve stresli durumlarla başa çıkma ve duyguları kontrol etme konusunda sorunlara neden olmaktadır (Eaves, Prom ve Silberg, 2010).

Ebeveyn ihmali yaşayan çocuklar, bu deneyimi ebeveyn reddi olarak algılamakta ve bu da kaçıngan bağlanma sergileme olasılıklarının daha yüksek olmasıyla sonuçlanmakta olup kaygı ve diğer ruh sağlığı sorunları riskini artırabilmektedir (Schimmenti ve Bifulco, 2013). Ebeveynlerle güvenli bağlanma kurulamaması, ebeveyn ilgisinin eksikliği nedeniyle gerekli sosyal becerilerin kazanılamamasına yol açmaktadır (Colman ve Widom, 2004; Gould ve ark., 2012; Hildyard ve Wolfe, 2002). Ayrıca, bu çocukların birçoğu duyguları tanımakta ve anlamakta zorlanmakta, bu da yetişkinliklerinde duygusal açıdan tatmin edici ilişkiler kurma becerilerini engellemektedir (Hatkevich, Sumlin ve Sharp, 2021).

Ebeveyn ihmali akran ilişkileri üzerinde kritik bir etkiye sahiptir. Bu tür bir deneyim, güven düzeyi ve duygusal temsil becerileri de dahil olmak üzere sosyal kişilerarası becerileri bozarak akranlarla yakın ilişkiler kurmada zorluklara neden olmaktadır (Sperry ve Widom, 2013). Duygusal olarak ihmal edilen ergenler güvensizlik duygusu geliştirebilmekte, başkaları tarafından kabul edilmediklerini ve sevgiye layık olmadıklarını hissetmektedir (Fung, Chung ve Ross, 2020).

Ayrıca, duygusal ihmal, çocukların utanç duygularını içselleştirmelerine yol açabilmekte, bu da sosyal geri çekilmeyi teşvik etmekte ve akranları tarafından reddedilme veya zorbalığa maruz kalma riskini artırmaktadır (Cohen ve Thakur, 2021). Çocukken duygusal olarak ihmal edilen genç yetişkinlerin, ihmal edilmeyen akranlarına kıyasla yalnızlık ve sosyal izolasyon yaşama olasılıkları daha yüksektir (Loos ve Alexander, 1997).

Sosyal izolasyon ve sosyal beceri eksiklikleri yaşayan çocuklar, okul hayatına uyum sağlamakta, ebeveynleri ve akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlanmaktadır (Colman ve Widom, 2004).

2.4. Okul Öncesi Dönemde Duygusal İhmalin Fark Edilmesinin Önemi

Erken çocukluk dönemi, bir çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi için temel bir dönemdir (Berger, O'Donohue, La, Quinones ve Barnes, 2023). Bu dönemdeki duygusal ihmalin çocuğun psikolojik sağlığı üzerinde uzun vadeli ve kısmen kalıcı etkileri olabilir. Duygusal destek ve şefkatten yoksun olan çocukların güvensiz bağlanma stilleri geliştirmeleri, duygularını düzenlemekte ve akranlarıyla olumlu ilişkiler kurmakta zorlanmaları daha yaygın görülmektedir (Berzenski, 2019). Erken çocukluk dönemindeki duygusal ihmal, okula uyum sağlama ve akademik performans için önemli olan dil gelişimi, düşünme becerileri ve sosyal-duygusal gelişimde sorunlara yol açabilmektedir (Zhang, Ji, Wang, Shi ve Xu, 2023). Ayrıca, erken dönem duygusal ihmal deneyimleri, depresyon, kaygı ve duyguları tanıma sorunları gibi daha sonraki ruh sağlığı sorunlarıyla güçlü bir şekilde ilişkilendirilmektedir (Dubowitz ve ark., 2022; Müller, Bertsch, Bülau, Herpertz ve Buchheim, 2019). Glickman ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir çalışma, çocuklukta duygusal ihmale maruz kalan ergenlerin 18 yaşında önemli ölçüde daha yüksek düzeyde depresif belirtiler sergilediğini doğrulayarak, erken dönemde yaşanan duygusal ihmalin uzun vadeli etkisinin altını çizmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, duygusal ihmal, genellikle diğer kötü muamele türlerine göre daha az görünür olsa da yaşam boyu ortaya çıkan kalıcı psikolojik zorluklara yol açabilmektedir (Swedo ve ark., 2024). Erken çocukluk dönemindeki duygusal ihmalin etkileri yetişkinlikte de devam etmekte ve genellikle düşük öz değer, duyguları yönetmede zorluk ve stresle başa çıkma güçlüğü kalıplarını şekillendirmektedir. Araştırmalar, narsistik hassasiyet ve utancın, erken duygusal ihmalin yetişkinlikte depresyon ve kaygıya yol açabileceğini açıklayarak, erken dönemde yaşanan ilişkisel zorlukların uzun vadeli psikolojik risklere katkıda bulunabileceğini düşündürmektedir (Kealy, Laverdière, Cox ve Hewitt, 2023).

Okul öncesi eğitim kurumları, duygusal ihmal belirtilerini fark ederek ve tutarlı yetişkin-çocuk etkileşimleri ile güvenli, koruyucu ortamlar aracılığıyla dengeleyici duygusal destek sunmada kritik bir rol üstlenmektedir (Berger ve ark., 2023; Talmon, Tsur, Ditzer ve Talmon, 2023). Çocuğun çevresindeki öğretmenler ve tüm eğitimciler, tutarlı olumlu etkileşimler sağlayarak, sosyal-duygusal öğrenmeyi teşvik ederek ve güvenlik ile aidiyet

duygusunu geliştirerek erken dönemdeki duygusal ihmalin olumsuz sonuçlarını azaltmaya yardımcı olabilmektedirler (Garcia-Peinado, 2024). Bu erken dönemdeki destekleyici ilişkiler, çocukların daha sonra ergenlik döneminde akranlarıyla duygusal olarak destekleyici, güvene dayalı ve karşılıklı ilişkiler kurmak için gerekli olan güvenli bağlanma stilleri geliştirmelerine de katkı sağlamaktadır (Delgado, Serna, Martínez ve Cruise, 2022).

Gelişim için kritik bir dönem olan erken çocukluk döneminde sağlanan destekler özellikle değerli ve etkilidir. Erken çocukluk döneminde duygusal ihmali önlemeye yönelik çalışmalar, gelişimsel gecikmeler, davranış sorunları ve yaşam boyu psikolojik rahatsızlıklar riskini önemli ölçüde azaltabilmektedir (Strathearn ve ark., 2020). Bu nedenle, okul öncesi eğitimde duygusal ihmalin tanınması ve ele alınması sadece yararlı değil, aynı zamanda çocukların uzun vadeli refahını teşvik etmek için de önemlidir.

2.5. Duygusal İhmal Konusunda Psikolojik Danışmanın Önemi

Sosyal öğrenme teorisine göre, çocuklar başkalarının davranışlarının nasıl ödüllendirildiğini veya cezalandırıldığını gözlemleyerek ve ödüllendirilen davranışları taklit ederek öğrenmektedir (Bandura ve Walters, 1977). Buradan hareketle, çocukların gelişiminde çok önemli bir aşama olan okul öncesi yıllarda yaşadıkları her deneyim, geleceklerini etkileyebilir. Problem çözme, iletişim ve sosyallik gibi temel becerileri bu dönemde edinebilirler (Atak ve Bebiş, 2024). Kötü deneyimler yaşamın ilerleyen dönemlerinde sorunlara neden olabilirken, akranları ve ebeveynleriyle olumlu etkileşimler güven ve duygusal güvenlik duygusu yaratabilir. Çocukların önlerindeki zorluklara hazır olmalarını sağlamak için, sağlıklı büyümeyi ve öğrenmeyi teşvik eden sevgi ve ilgi ile dolu bir ortam sağlamak çok önemlidir.

Çocuk istismarı ve ihmali sadece bir aile sorunu değil, aynı zamanda bir okul sorunudur. Çocuklar okul ortamında daha uzun zaman geçirirler; bu da okul personeline onları gözlemleme fırsatı verir. Sınıf ortamında, oyun alanında, yemek salonunda gibi çeşitli ortamlarda ve okul saatleri öncesi ve sonrası zamanlarda çocukla ilgili gözlemleri hakkında gözlemlemesine olanak tanımaktadır. Bu da okul psikolojik danışmanının çocuğun davranışları ve refahı hakkında anlamlı bilgiler edinmesini sağlamaktadır. Okullar ve dolayısıyla okul psikolojik danışmanları, giderek büyüyen çocuk istismarı, ihmali ve sömürü sorunlarına karşı mücadelede önemli bir rol oynamaktadır.

Okul psikolojik danışmanlarının, istismar göstergelerinin yanı sıra ihmal göstergelerinin de farkında olmaları gerekmektedir (Kline, Cole ve Fox, 1981). Okul

çalışanlarının farkında olmadan sergiledikleri duygusal ihmal davranışları çocukların yetişkinliklerinde de bu davranışları göstermesine neden olabilmektedir. Çocuklara onları ağlatacak şekilde bağırmak, rencide etmek, olumsuz etiketler kullanmak duygusal ihmal ve duygusal istismar davranışlarına örnek olarak gösterilebilmektedir (Okoza, Aluede ve Ojugo, 2011). Ek olarak, okul danışmanlarının, öğrencilerinin çeşitli kültürel geçmişlerinin farkında olmaları ve kültürel yeterliliğe sahip olmaları gerekir (Emmanuel, 2021). Bu, öğrencilerin nasıl davrandıklarını ve öğrendiklerini etkileyen birçok kültürel gelenek, bakış açısı ve değerin farkında olmayı içerir. Bir psikolojik danışmanın kendi kültürel önyargılarının ve bunların farklı kökenlerden gelen çocuklarla kuracakları ilişkiyi nasıl etkileyebileceğinin bilincinde olması önemlidir. Fakat, yalnızca çocuk ihmali, istismarı şüphesini bildirmekle sorumlu değildir, aynı zamanda çocuklara ve ebeveynlerine danışmanlık hizmetleri sağlama ve önleme programları tasarlamakla da sorumludur (McEachern, Aluede ve Kenny, 2008).

Psikolojik danışmanlar, ebeveynlerin çocuklarının bakım kalitesini artırmalarına yardımcı olacak müdahale stratejileri geliştirme yoluyla çocukları koruma noktasında kilit bir noktadadır. Ancak, ihmal ve istismarı bildirme süreci psikolojik danışmanlar için güç olabilmektedir. Genellikle okul psikolojik danışmanları bu tür vakalarla çalışma olasılığı karşısında kaygı duyduklarını ifade etmektedir (Lambie, 2005). Okul psikolojik danışmanlarının çocuklara etkili bir şekilde yardımcı olabilmeleri için çocuk istismarı ve ihmalini nasıl tanıyacaklarını ve önleyeceklerini bilmeleri gerekmektedir (Sikes, 2008). Yine de okul psikolojik danışmanları çocuk ihmalini tek başlarına değerlendirmede zorluk çekebilmektedir. Bu nedenle, psikolojik danışmanın çocuk ihmalinin değerlendirilmesinde diğer profesyonellerle birlikte çalışması gerekmektedir (Oluwaseun, 2019). Okul psikolojik danışmanları, çocuk istismarı ve ihmali olgularını doğrudan, danışmanlık ve değerlendirme sağlayarak veya dolaylı olarak, bir öğrencinin refahı hakkında endişeleri olan bir öğretmene danışarak öğrenebilirler (Lusk ve ark., 2015). Okul psikolojik danışmanının öğretmenlerle konsültasyonu okullarda sıklıkla kullanılan etkili bir stratejidir. Bu konsültasyon yoluyla, okul psikolojik danışmanları öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama ve öğretmenlere yardımcı olma konusunda kritik bir role sahiptir (Cholewa, Goodman-Scott ve Cook, 2018; McEachern ve ark., 2008).

Psikolojik danışmanların, duygusal ihmal belirtilerini tespit etmede hayati bir rol oynayarak erken müdahale etmelerini ve çocukların hem akademik hem de sosyal olarak gelişmelerine yardımcı olmak için gerekli desteği sağlamalarını sağlar. Müdahalelerden en

üst düzeyde fayda sağlamak için çocuk istismarı ve ihmali vakaları mümkün olduğunca erken tespit edilmeli ve bildirilmelidir (Alazri ve Hanna, 2020).

Okullarda öncelikle istismar ve ihmale maruz kalan öğrencilerin risk altında olduğunun bilinmesi gerekmektedir (Yablon, 2020). Okullarda duygusal ihmalin ele alınması, çocuklarda dayanıklılık geliştirmek, onları zorluklarla başa çıkma araçlarıyla donatmak ve gelecek için güçlü duygusal temeller oluşturmak için gereklidir. Eğitmenler, servis şoförleri ve kantin görevlileri de dahil olmak üzere tüm okul çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmaline karşı duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri gerekmektedir (Koçtürk, 2018).

2.6. Duygusal İhmalin Önlenmesi

Duygusal ihmalin çocuklukta önlenmesi, üzerinde durulması gereken bir durum olmasının yanı sıra ihmali başlamadan önlemek mümkündür. Kumari (2020), duygusal ihmalin önlenmesine öncelik verilmesi gerektiğinin altını çizerken, bu durumdan etkilenen bireylere kapsamlı destek sağlanmasının önemini vurgulamaktadır. Okul çalışanları, öğrencilerin psikolojik zorluklarına ilişkin anlayışlarını geliştirmeye ve ebeveynleri tarafından duygusal ihmale maruz kalan çocuklarla güvene dayalı ilişkiler kurmaya öncelik vermeleri kritiktir. Çocuklukta duygusal istismar ve/veya ihmal geçmişi olan ergenlerin kendilerine zarar vermelerinin önlenmesi için duygusal açıdan akıllı ortamlar yaratmayı amaçlayan duygu düzenlemenin teşvik edilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Carvalho ve ark., 2023). Böylece psikolojik danışmanların bu tarz durumlar karşısında daha uyumlu tepkiler verebilmeleri ve çocuklar ile okulun danışmanlık hizmetleri arasında arabulucu bir role sahip olabilmeleri gerekmektedir.

Psikolojik danışmanların ebeveynlere rehber olma rollerinin dışında, öğretmenleri ihmal ve istismar belirtilerini tanımaları konusunda yapılacak olan eğitimlere ve şüpheli vakaları fark etmeleri için öğretmenleri teşvik etmeleri duygusal ihmalin önlenmesi açısından oldukça önemlidir (Kemp, 1981). Ayrıca, etkili önleyici tedbirler geliştirmek ve çocukların refahını korumak için ruh sağlığı uzmanları, yetkililer ve uygulayıcıları içeren iş birliğine dayalı girişimler gerekmektedir (Kumari, 2020).

Etkili önleme yaklaşımları arasında ebeveynlerin desteklenmesi, olumlu ebeveynlik becerilerinin öğretilmesi ve şiddet içeren cezaları yasaklayan yasaların geliştirilmesi yer almaktadır (WHO, 2022). Çocukların ve ailelerin sürekli rehberi olmak duygusal ihmal riskini azaltabilir ve duygusal ihmalin olumsuz sonuçlarını en aza indirebilmektedir.

Çocuklukta duygusal ihmalin ergen depresyonu riskini önemli ölçüde artırdığı, güçlü akran sosyal desteğinin depresif semptomları genel olarak azaltabileceği vurgulanmakta ve gençler arasında sosyal bağlantıları teşvik eden müdahalelere duyulan ihtiyacı ortaya konmaktadır (Glickman ve ark., 2021).

Bilişsel Davranışçı Terapinin olumsuz çocukluk deneyimleriyle ilgili ruh sağlığı sorunları için en etkili müdahale olduğu, ancak diğer terapiler ve sistemik müdahaleler için kanıtların sınırlı olduğu ve daha geniş, toplum odaklı yaklaşımlara duyulan ihtiyacın önemi vurgulanmaktadır (Lorenc, Lester, Sutcliffe, Stansfield ve Thomas, 2020). Guo ve arkadaşları (2024) olumsuz ebeveynlik davranışlarını önlemek için ebeveyn tükenmişliğini ele almanın kritik önemini vurgulamakta ve ergenlerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimini korumak için özellikle anneler için kültürel açıdan hassas ve hedefe yönelik müdahaleleri savunmaktadır. Admon Livny ve Katz (2018) çocuklara kötü muamelenin ele alınmasında okulları, aileleri ve sosyal hizmetleri birbirine bağlayan entegre sistemlerin kritik rolünü vurgulayarak, okulların erken uyarı işaretlerini tespit etme konusundaki önemli kapasitesinin ve yetersiz öğretmen eğitimi, yetersiz kurumsal destek ve ailelerin karşılaştığı engeller gibi zorlukları ele almak için kültürel açıdan hassas müdahalelerin gerekliliğinin altını çizmektedir.

Başka bir araştırmaya göre, Vietnamlı lise öğrencileri arasında olumsuz çocukluk deneyimlerinin yüksek yaygınlığı, Vietnam'ın sosyo-kültürel bağlamında bu sorunları ele almak için daha kapsamlı önlemlere duyulan ihtiyacı vurgularken, aynı zamanda özellikle ev içi şiddet ve duygusal ihmal gibi alanlarda ihmal ve istismarın etkilerini azaltmak için hedeflenen önleme programlarının ve politikalarının uygulanmasının önemini vurgulamaktadır (Le ve ark., 2022). Sonuç olarak, çocukluk çağında duygusal ihmalin önlenmesi, ebeveynler için erken desteğe, okullar ve aileler arasında iş birliğine ve çocukların refahını korumak için güçlü yasalara ve politikalara ihtiyaç duymaktadır.

2.7. Türkiye'deki Konuya Yaklaşım ve İlgili Kuruluşlar

Türkiye' de yasal çerçevede çocuk istismarı ve ihmali genel olarak önem taşıyan bir konudur. Ancak konunun çocuk yetiştirme süreçlerinde ele alınması oldukça sınırlıdır. Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi sorununu ele alan, çocukların korunmasına ve refahlarının artırılmasına adanmış kuruluşlar ve konuyu çok önceleyen bir akademik girişimler vardır ancak hala konuya ilişkin önemli sorunlar ve müdahalede eksikler bulunmaktadır (Koçtürk, 2018).

Bu konuda çalışan bir sivil toplum kuruluşu olan Projemiz Hayat Derneğinin Geleceğe Dokunan Anneler (GEDA) projesinin temel amacı, insanları küçük çocuklarda duygusal ihmalin tehlikeleri konusunda eğitmek ve annelere çocuklarını bundan korumak için ihtiyaç duydukları araçları sağlamaktır. GEDA, seminerler, odak grupları ve çeşitli eğitimler araçları ve çevrimiçi destek yoluyla aileleri duygusal ihmal farkındalığı için çalışmaktadır.

Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı (TCYOV), eğitim ve rehabilitasyon programları sunarak, özellikle çocuk mahkemesi sistemiyle ilişkili olan risk altındaki ergenler arasındaki duygusal ihmal sorununu ele almaktadır. Gençlik Merkezi Programı ve "Küçük Adımlar, Büyük Oyunlar", vakfın farklı istismar türleriyle mücadele etmeyi ve aynı zamanda risk altındaki gençlerin ve ailelerinin duygusal olarak iyileşmelerine ve topluma yeniden entegre olmalarına yardımcı olmayı amaçlayan girişimlerinden ikisidir. Vakıf doğrudan duygusal ihmali ele almasa da faaliyetleri duygusal iyileşme ve iyi oluşu destekleyen girişimler aracılığıyla dolaylı olarak bunun önlenmesine yardımcı olmaktadır.

Saadet Öğretmen Çocuk İstismarını Önleme Derneği (UCİM), farkındalık yaratarak, yasal yardım sağlayarak ve mağdurlara psikolojik rehabilitasyon sunarak duygusal ve fiziksel istismarı önlemeyi amaçlamaktadır. Dernek, istismar mağdurlarına yardım etmek, farkındalığı artırmak ve hukuki danışmanlık sunmak da dahil olmak üzere çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Duygusal ihmal konusunda doğrudan çalışmak yerine dolaylı olarak katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte kuruluşun birincil misyonu, duygusal ihmali kapsayan ancak izole etmeyen her türlü istismarla mücadele etmek ve önlemektir.

Gündem Çocuk Derneği, çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına, ihmal ve istismar konusunda farkındalık yaratmaya ve çocukların yüksek yararının ön planda tutulmasını sağlamaya odaklanmaktadır. Kuruluş, ihmal ve istismarı önlemek, çocuk hakları konusunda farkındalık yaratmak ve toplumun her alanında çocukların yüksek yararına öncelik verilmesini sağlamak için çalışmaktadır.

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği (ÇİİÖDER), farkındalık yaratarak ve eğitim kaynakları sağlayarak çocuk ihmali ve istismarının her türünü önlemeye adanmıştır. Fiziksel ve cinsel istismarla mücadele çabalarına ek olarak, duygusal ve psikolojik hasarın erken tespiti ve rehabilitasyonuna odaklanan kuruluş, böylece dolaylı olarak duygusal ihmali ele almakta ve etkilenen çocukların ruh sağlığını desteklemektedir.

UNICEF, çocukların güvenliğini, refahını ve temel hizmetlere erişimini sağlamaya odaklanarak, dünya çapında çocuk haklarını korumaya kendini adamıştır. UNICEF, Türkiye'de özellikle çocuk koruma sistemlerini geliştirmek ve duygusal istismar ve ihmali önleyerek çocukların duygusal refahını desteklemek için çalışmaktadır. Girişimleri, COVID-19 salgını sırasında artan istismar risklerini ele almayı ve çocukların duygusal gelişimini ve genel korumasını desteklemek için güvenli ortamları teşvik etmeyi içerir.

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), eğitim ve sosyal destek yoluyla çocukların ve ailelerin refahını artırmaya adanmış önde gelen bir Türk kuruluşudur. AÇEV, erken çocukluk eğitimi, ebeveynlik desteği ve okuryazarlık girişimleri gibi çeşitli programlar sunarak anne ve çocuklarının duygusal ve bilişsel gelişimini desteklemek için gereken bilgi ve becerilerle güçlendirmeye odaklanmaktadır. AÇEV, eğitimi teşvik ederek yoksulluk ve ihmal döngüsünü kırmayı ve çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı besleyici bir ortamda büyümelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni onaylamış olsa da eğitimciler için zorunlu eğitimler uygulayarak, açık yasal çerçeveler oluşturarak ve son olarak çocuk istismarı ve ihmalini göz önünde bulundurarak bu açıdan güvenilir çevrede olan okullar sağlamak için etkili önleme programları geliştirerek çocuk koruma sistemini güçlendirmeye ihtiyaç vardır (Dallar Bilge, Taşar, Kılınçoğlu, Özmen ve Tıraş, 2013).

Konuya ilişkin olarak yukarıda açıklanan tüm kuruluşlara ve çabalara rağmen duygusal ihmal konusunda daha çok araştırma ve eğitim/önleme çalışması yapılması gereği açıktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeli, katılımcıları, veri toplama araçları, veri toplama ve veri analizi süreçleri, araştırmanın geçerlilik-güvenilirliği ve araştırmanın sınırlılıkları yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma sayısal olmayan verilerle ilgilenen bir araştırma türü olarak tanımlanmaktadır. Değişkenleri açıklamak ve manipüle etmek yerine anlamaya ve keşfetmeye çalışmaktadır (Nassaji, 2020). Nitel araştırma araştırmacının genellikle belirli bir durumun anlamını ve o konuya ilişkin katılımcı içgörülerinn araştırılmasına hizmet eder (Levitt ve ark., 2017). Nitel araştırmalarda amaç tek bir cevaba ya da sayıya ulaşmak değildir. Daha çok anlam, öznellik ve bağlam önemlidir (Braun ve Clarke, 2006). Nitel çalışmalar anketlerden ve ilgili ölçme araçlarından elde edilen sayılara ve puanlara odaklanmak yerine, ele alınan popülasyonun ve örneklemin perspektifinden konuya ilişkin yaşantıları ve bakış açılarını sunmaya odaklıdır (Cohen, Manion ve Morrison, 2000).

Bu çalışma, psikolojik danışmanların duygusal ihmale yönelik deneyimlerini keşfetmeyi ve anlamayı amaçlamıştır. Çalışmanın amacı göz önünde bulundurularak nitel bir yaklaşım seçilmiştir. Bir olguyu yaşayan insanların deneyimlerinin yanı sıra o olguya ilişkin tepki ve algılarının özünü anlamak nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) araştırma tercih edilmiştir (Creswell, 2018). Olgu bilimde, katılımcılardan fenomenin nasıl deneyimlendiğini detaylı şekilde açıklamaları yoluyla konunun özüne ulaşmak esastır (Yalçın, 2022). Fenomenolojik bir çalışma, bir kavram ya da olguya ilişkin katılımcıların yaşadıkları deneyimlerin anlamını açıklamaktadır (Creswell ve Poth, 2016). Daha sonra olguyu deneyimlemiş kişilerden toplanan verilerden tüm bireyler için deneyimin özüne dair bileşik bir tanım elde edilmektedir. Bu tanımlama, konuya ilişkin olarak katılımcıların deneyimleri ile ilgilenmektedir (Gagura, 2023; Quinney, Dwyer ve Chapman, 2016).

Duygusal ihmal kavramının daha iyi anlaşılması, psikolojik danışmanların konuyla ilgili bakış açılarını görmek ve çıkarımda bulunmayı amaçlayan bu çalışma fenomenolojik yaklaşımla ilişkili görünmektedir. Fenomenolojide verinin kaynağını, araştırmaya konu olan fenomeni deneyimleyen ve bu fenomeni yansıtabilecek kişiler oluşturmaktadır (Yıldırım ve

Şimşek, 2016). İncelenen olguyla ilgili bir kuramın yokluğunda, verileri sistematik olarak analiz etmek için kodlamaya dayanan tümevarımsal içerik analizi gerekli hale gelmektedir (Baltacı, 2017). Bu yaklaşım doğrultusunda, veri analizi yöntemi olarak tümevarımsal içerik analizi seçilmiştir. Tümevarımsal içerik analizi, özellikle yeni başlayan nitel araştırmacılar için pratik ve erişilebilir bir yöntem olup sadece betimlemeden ziyade yorumlamaya odaklanmakta ve açık ve şeffaf bir araştırma süreci sağlamaktadır (Vears ve Gillam, 2022).

Araştırmanın veri toplama ve analizi aşağıda yer alan şema takip edilerek gerçekleştirilmiştir.

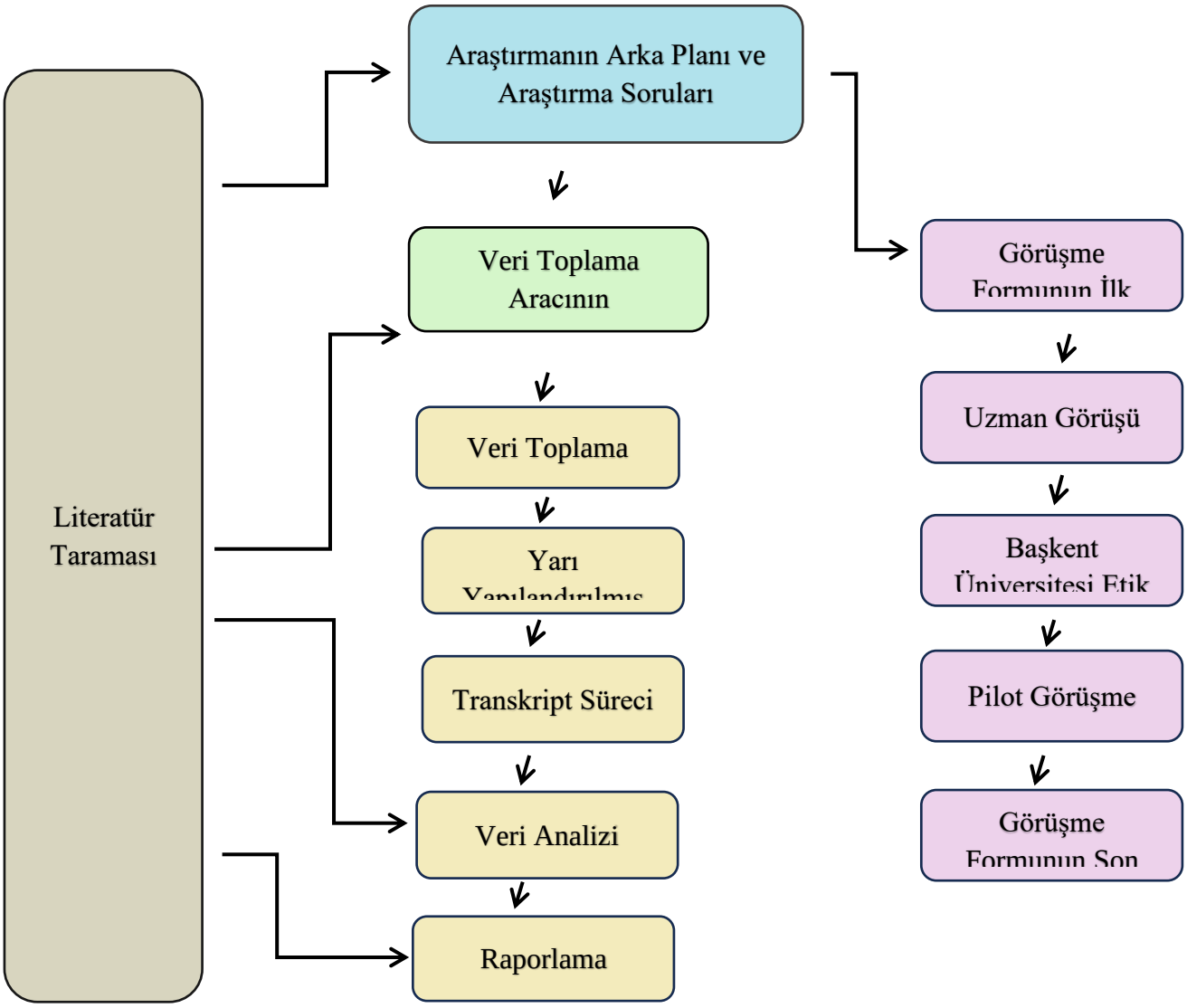

Şekil 3. 1. Araştırma tasarımı

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını okulların okul öncesi döneminde çalışan psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır. Çocukların yaşamlarının erken dönemlerinde edindikleri deneyimlerin gelişimlerinde önemli bir rol oynamasından dolayı okul öncesi dönemde görev yapan psikolojik danışmanlar katılımcı olarak seçilmiştir. Katılımcıların duygusal ihmal deneyimlemiş olma(ma)ları gibi herhangi bir ölçüt temel alınmamıştır. Araştırmanın asıl amacı psikolojik danışmanların bakış açılarını değerlendirmek olduğu için duygusal ihmali deneyimlemiş olanlar kadar deneyimlememiş olanların da fikirleri önemlidir.

Nitel araştırma, konunun derinlemesine ve incelikli bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için küçük, amaçlı ve rastgele olmayan örneklemlere odaklanmaktadır (Jin ve Bridges, 2016). Bu araştırmada olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi ile, okullarda görev yapmakta olan okul öncesi psikolojik danışmanlarla çalışılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminin kullanılmasının nedeni belirli bir grup insanın, belirli konular hakkında farklı görüşlere sahip olabileceği ve bu nedenle örnekleme dahil edilmeleri gerektiği varsayımına dayanmaktadır (Robinson, 2014). Çalışmaya katılan kişilerin tamamı 20 ila 50 yaşları arasında okul öncesi dönemde çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların tümü PDR lisans mezunudur ve 10'u lisansüstü eğitimi almakta ya da lisansüstü eğitimlerini tamamlamış durumdadır. Katılımcıların dördü evliyken, sadece ikisinin çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu halen Ankara'da yaşamakta ve özel kurumlarda çalışmaktadır. Katılımcıların mesleki deneyimleri 6 ay ile 20 yıl arasındadır.

Nicel çalışmalarda daha büyük katılımcı grubu kullanılırken nitel çalışmalarda daha küçük katılımcı grupları kullanılmaktadır. Saunders ve Townsend (2016), nitel araştırmalarda katılımcı sayısının değişebileceğini, ancak araştırma amacına ve örneklem özelliklerine bağlı olarak 15 ila 60 arasında bir aralığın genellikle yeterli kabul edildiğini belirtmektedir. Mason (2010) nitel araştırmalarda doygunluğa genellikle 15 ila 50 katılımcı ile ulaşıldığını belirtmektedir. Nitel araştırmalarda katılımcı sayısı konusunda net bir kural bulunmamaktadır. Bu açıklamalar göz önünde bulundurularak 15 psikolojik danışmanla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde, 15 görüşmeden sonra veri doygunluğuna ulaşıldığı, yani yeni temaların veya önemli farklı deneyimlerin ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir. Mason (2010) doygunluğa ulaşmak için veri kalitesinin ve araştırmacının becerilerinin katılımcı sayısından daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle, katılımcı sayısının araştırma konusunun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda, görüşme ve gözlem yoluyla bireyin bakış açısının daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir (Newman ve Hitchcock, 2011). Bu nedenle, fenomenolojik araştırmalarda genellikle kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veriler toplanmaktadır.

3.3.1. Görüşme Formu

Görüşme formu, araştırmacının katılımcıların yaşam deneyimlerini ve konuya ilişkin kişisel görüşlerini sistemli bir biçimde elde etmesini sağlayan nitel bir veri toplama aracıdır (Peters ve Halcomb, 2015). Yarı yapılandırılmış görüşmelerin, araştırmacıların bir yandan çalışmalarını sürdürürken bir yandan da görüştükleri kişilere soru sorma konusunda esnek ve uyarlanabilir olmalarını sağladığı görülmektedir (Ruslin, Mashuri, Abdul Rasak, Alhabsyi ve Syam, 2022). Yarı yapılandırılmış görüşmeler çoğunlukla katılımcıların düşüncelerini derinlemesine geliştirmelerini, konuyla ilgili görüşlerini kendi kişisel perspektiflerinden ifade etmelerini ve deneyimlerinden bahsetmelerini sağlayan açık uçlu sorulara dayanmaktadır (Gençöz, 2022). Kapalı uçlu sorular da sorulabilmekte, ancak bu soruların hemen hemen her zaman açıklama, gerekçelendirme, detaylandırma veya örneklendirme şeklinde daha fazla bilgi edinmeyi amaçlayan açık uçlu sorularla takip edilmesi gerekmektedir (Karatsareas, 2022).

Tüm bunlar dikkate alınarak oluşturulan ve iki bölümden oluşan görüşme formunun ilk bölümünde katılımcılardan yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum gibi demografik bilgiler alınırken; ikinci bölümde duygusal ihmal farkındalığı, duygusal ihmalin nedenleri, duygusal ihmalin sonuçları ve duygusal ihmalin önlenmesi ile ilgili sorular yer almaktadır. Taslak görüşme formu üzerinde yapılan çalışmalar ilerde geçerlik – güvenilirlik başlığı altında açıklanmaktadır. Görüşme formu Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylandıktan sonra görüşmelere başlanmış yani veri toplama aşamasına geçilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışma için etik onay alındıktan sonra katılımcılara profesyonel ağlar ve kişisel bağlantılar aracılığıyla ulaşılmıştır. Katılmayı kabul eden kişilere çalışmanın amacı ve metodolojisi hakkında detaylı bir açıklama yapılmıştır. Katılımcılar ilk olarak görüşme planlanırken çalışma hakkında bilgilendirilmiştir. Gerçekleştirilen ön görüşmelerde

katılımcılara araştırmanın amacı, önemi açıklanarak çalışmayla ilgili soruları olanların soruları cevaplanmıştır. Görüşme günü, temel ayrıntılar tekrar gözden geçirilmiş ve görüşmeye başlamadan önce katılımcılardan yazılı onam alınmıştır. Bilgilendirilmiş onamın amacı, katılımcının araştırmanın niteliğini, amacını ve risklerini anlamasını sağlayarak araştırma boyunca katılımcının refahını korumaktır (Mandal ve Parija, 2014). İçeriğinde katılımcılardan alınan kişisel bilgilerin gizliliği ve araştırmaya katılım için gönüllülüğün esas olması, katılımcıların devam etmek istemedikleri takdirde araştırmayı bırakabilecekleri ve araştırmanın amacı açıklanmıştır. Bu süreçte, katılımcıların çalışma hakkındaki soruları yanıtlanmış, görüşmeler gerçekleşmeden önce açıklık ve anlaşılırlık sağlanmıştır. Süreç boyunca katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş ve raporlarda sadece araştırmacı tarafından belirlenen rumuz formatı kullanmıştır.

Toplamda 15 kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiş olup katılımcıların tercihleri doğrultusunda yüz yüze veya çevrimiçi (Zoom uygulaması) olarak görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılarla görüşmeler Ocak ve Şubat 2025'te yapılmıştır. Onam formu ile birlikte izin alındıktan sonra raporlaştırmada kolaylık amacıyla görüşmelerde ses kaydı alınmıştır. Bazı katılımcılar çalışma programları nedeniyle çevrimiçi görüşmeleri tercih etmiş, görüşmeler iş çıkışı akşam saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşmeyi tercih edenler için ise, görüşme için uygun bir ortam sağlamak üzere bir ofis alanı ayarlanmıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların uygunluklarına ve rahatlıklarına en uygun formatı seçmelerine olanak sağlamıştır. İnternet üzerinden gerçekleştirilen nitel görüşmeler, yüz yüze yapılan görüşmelere geçerli ve güvenilir bir alternatif olarak görünmektedir (Saarijärvi ve Bratt, 2021). Bu çalışmadaki katılımcılar dijital platformlara aşina ve teknolojik araçları kullanımda yetkin olduklarından, bu formatı tercih edenlerle çevrimiçi görüşmeler yapılması uygun görülmüştür. Sorunsuz bir süreç sağlamak için çevrimiçi görüşmelerde katılımcılara ses ve görüntü kalitesinin bozulmaması için internet bağlantısının kalitesi ve gerekli düzenlemeler (hoparlör, mikrofon, kulaklık gibi) konularında bilgi verilmiş olup görüşmelerin bölünmemesi için bulundukları odanın uygunluğu konusunda da bilgilendirilme yapılmıştır.

Olası riskleri en aza indirmek için, katılımcılar herhangi bir soruyu atlama veya istedikleri zaman görüşmeden çekilme hakları konusunda bilgilendirilmiştir. Görüşmelerin güvenli ve destekleyici bir ortamda gerçekleştirilmesi, katılımcıların rahatlıklarının sağlanması açısından önemli görülmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada nitel çalışmalarda yaygın olarak kullanılan bir veri analizi yöntemi olan tematik analiz kullanılmıştır. Bu yöntem, nitel verilerin analizinde esnek ancak yapılandırılmış bir yaklaşıma izin verdiği için tercih edilmiştir. Tümevarımsal analiz, temaların ve örüntülerin önceden belirlenmiş kategoriler olmaksızın verilerden ortaya çıkmasına olanak tanıyan ve katılımcıların deneyimlerinin ve bakış açılarının daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayan nitel bir yaklaşımdır (Gençöz, 2022; Fereday ve Muir-Cochrane, 2006). Bu tümevarımcı yönelim aynı zamanda analizin katılımcıların yaşam deneyimlerine ve bağlama özgü anlatılarına dayanmasını sağlamaktadır. Tümevarımcı bir yaklaşımla tematik analizi kullanan çalışma, önceden var olan kategorileri ortaya koymadan doğrudan verilerden anahtar temaları belirlemeyi ve bulguların katılımcıların anlatılarına dayandırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, analizin yapılandırılmış ve düzenli olmasını sağlarken bulguların verilerden doğal bir şekilde ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır.

Tematik analiz, deşifre, kodlama ve ortaya çıkan temaların belirlenmesini içeren yapılandırılmış bir süreci takip etmektedir (Braun ve Clarke, 2006; Nowell, Norris, White ve Moules, 2017). Bu aşamalar, nitel verilerin ele alınması ve yorumlanması için sistematik bir çerçeve sunarak analizin güvenilirliğini ve derinliğini sağlamaya yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada, Bird'ün (2005) önerdiği gibi, katılımcıların ifadelerinin doğruluğunu sağlamak için tüm görüşmeler kelimesi kelimesine yazıya dökülmüştür. Bu detaylı deşifre süreci, katılımcıların bakış açılarının daha derinlemesine anlaşılmasını ve hiçbir önemli verinin gözden kaçırılmamasını sağlamıştır.

Kodlama öncesinde araştırmacı, Terry, Hayfield, Clarke ve Braun'nun (2017) belirttiği gibi tüm transkriptleri birden fazla kez okuyarak verilere aşinalık kazanmaya odaklanmıştır. Tüm transkriptler dikkatlice okunmuş, anahtar ifadeler ve ilk izlenimler not edilmiştir. Her bir anlatıya aşina olunmasını sağlamak için bir sonrakine geçmeden önce her bir görüşme tam olarak okunmuştur. Bu alışma süreci, potansiyel kategorilerin ve ortaya çıkan temaların ilk kez fark edilmesini desteklemiştir.

Kodlama ve veri analizi sürecinde ChatGPT, nitel veri analizi için destekleyici bir araç olarak kullanılmıştır. Ayrıca, veri temizliği ve yazıya döküm sonrası tematik kod önerileri için GPT-Scholar; tablo oluşturma ve örüntü çıkarımı için ise GPT-4 modeli tercih edilmiştir. ChatGPT ve diğer yapay zekâ tabanlı araçlar, araştırmacıların verileri

düzenlemesine, yönetmesine ve iyileştirmesine, kodlar, kategoriler ve temalar oluşturmasına, örüntüleri tanımlamasına ve analitik kararlar için açıklamalar sağlamasına yardımcı olarak nitel analiz sürecini kolaylaştırmaktadır (Cui, 2025; Koçak, 2025; Kutlucan ve Seferoğlu, 2024; Mhlanga, 2023; Şen, Şen ve Şahin, 2023). Bu araçlar, yalnızca zaman kazandırıcı işlev görmemekte; aynı zamanda araştırmacının yorumlayıcı sürecini destekleyerek verinin sistematik biçimde analiz edilmesine de yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada, 15 yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirildikten sonra elde edilen veriler yazıya dökülmüş ve görüşme soruları doğrultusunda kategorize edilmiştir. Bu yapılandırılmış format temel alınarak, tüm veri seti içerik odaklı analiz yapılması amacıyla ChatGPT'ye aktarılmış; modelden, katılımcı alıntılarına dayalı kategoriler ve temalar oluşturması istenmiştir. Bulguların tablolaştırılması sürecinde de ChatGPT'den destek alınmış, ancak elde edilen her çıktı araştırmacı tarafından doğrulanmış, gerektiğinde düzeltilmiş ve yorumlayıcı bütünlüğün korunması sağlanmıştır.

MAXQDA gibi bir yazılım kullanılmamış olsa da araştırmacı, oluşturulan tüm analizleri ve tabloları dikkatle inceleyerek tematik doğruluğu ve orijinal verilerle tutarlılığı sağlamıştır. Model tarafından önerilen belirsiz veya aşırı geniş kategoriler manuel olarak düzeltilmiş ve nihai yorumlar geçerliliği korumak için ham transkriptlerle çapraz kontrol edilmiştir; yani belirlenen temalar, yorumların katılımcıların sözlerini gerçekten yansıttığından emin olmak için yanıtlara geri dönülerek doğrulanmıştır.

Örüntülerin belirlenmesine ve verilerin yapılandırılmasına yardımcı olmak için bu araçtan yararlanılmış olsa da doğruluğu ve araştırma hedefleriyle uyumu sağlamak için nihai kodlama ve yorumlama manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, yapay zekâdan gelen her öneriyi eleştirel bir süzgeçten geçirmiş ve veriye sadık kalacak şekilde yeniden yapılandırmıştır. Bu ikili yaklaşım hem dijital araçların sağladığı verimliliği hem de nitel araştırma için gerekli olan yorumlayıcı derinliği sağlamıştır. Yapay zekâ aracı, araştırma sorularıyla uyumlu olarak dikkatlice tasarlanmış önceden tanımlanmış analitik istemlere dayalı olarak kullanılmıştır. Bu yönlendirmeler verilerin işlenme şeklini şekillendirmiş, ilgili örüntü ve temaların belirlenmesini desteklemiştir. Buna ek olarak, kodları ve temaları özetleyen analitik tabloların ilk düzeni de yapay zekâ tarafından oluşturulmuş ve daha sonra doğruluk ve tutarlılığı sağlamak için araştırmacı tarafından manuel olarak gözden geçirilmiş ve düzeltilmiştir. Ayrıca, ChatGPT aracılığıyla kelime sıklığı kalıpları araştırılmış olsa da bu çalışma nitel anlatılara odaklandığı için rapora dahil edilmemiştir.

Yapay zekânın bu şekilde sınırlı ve denetimli kullanımı, analiz sürecinin hem veriye dayalı hem de etik ilkelere uygun biçimde yürütülmesini mümkün kılmıştır. Bu aracın kullanımı, yorumlamada esnekliğe izin verirken büyük miktarda metinsel verinin işlenmesinde verimlilik sağladığı için tercih edilmiştir. Araştırma soruları doğrultusunda, veriler dört genel tema altında kodlanmıştır: duygusal ihmal farkındalığı, duygusal ihmalin algılanan nedenleri, sonuçları ve önlenmesi için stratejiler. Bu tematik kategoriler, katılımcıların anlatılarını çalışmanın hedefleriyle ilişkili olarak yorumlamak için tutarlı bir çerçeve sağlamıştır. Tablo 3.1. analizde kullanılan kodlama sistemini sunmaktadır.

Tablo 3. 1 Kod Sistemi

Kod Sistemi		
Duygusal ihmal farkındalığı	Tanımı	- Duygusal ihmali tanımlayamama - Kavramsal belirsizlik - Diğer ihmal türlerinden ayırt edememe
	Algılanışı	- Şiddet olarak değerlendirmeme - Önemsiz görme - Geçici, doğal bir süreç olarak algılama - Kültürel olarak duyguları bastırma
	Belirtileri ve gözlemler	- Belirtilerin geç fark edilmesi - Uzun süreli gözlem gerektirmesi - Duygusal geri çekilme - İçe kapanma - Aşırı uyum - İtaatkarlık - Sessizlik - Öfke patlamaları - Onay arayışı, ilişki sorunları
	Ebeveyn davranışları ve yaklaşımları	- Farkında olmadan ihmal davranışı gösterme - Fiziksel bakım ile sevgiyi eşitleme - Serbest ebeveyn tutumu - Katı ebeveyn tutumu
	Yaygınlığı	- En sık 0-6 yaş arasında görülme - Bebeklikten ergenliğe kadar devam edebilme -Toplumda sık olmasına rağmen fark edilmemesi - Geleneksel normların etkisi

Duygusal ihmalin nedenleri	Ebeveyn tutumları	- Kuşaklar arası aktarım - Duyguların küçümsenmesi - Babaların duygusal mesafesi - Empati eksikliği - Annelere düşen fazla ev içi sorumluluk
	Psikolojik etkenler	- Depresyon, kaygı - Zihinsel yorgunluk ve tükenmişlik -Travmalar, boşanma, ölüm gibi yaşam olayları
	Ekonomik etkenler	- Geçim kaygısı - Zaman yetersizliği - İş yükü nedeniyle ilgisizlik - Maddi yetersizlikler nedeniyle duygusal desteğin lüks görülmesi
	Toplumsal ve kültürel etkenler	- Duyguların bastırılması gerektiğine dair geleneksel inançlar - Sert ebeveynliğin doğru ebeveynlik olarak kabul edilmesi - Duygusal ihmale dair bilgi eksikliği - İhmalin fark edilmemesi
	Çocuğun özellikleri	- Sessiz ve içe kapanık çocukların fark edilmemesi - Duygusal ihtiyaçlarını dile getirememe - Zor mizaçlı çocukların daha çok ihmal edilmesi
Duygusal ihmalin sonuçları	Akademik sonuçlar	- Dikkat ve odaklanma eksikliği - Başarıya aşırı odaklanma - Motivasyon eksikliği - Akademik performansta düşüklük
	Sosyal ve duygusal sonuçlar	- Onay arayışı - Sosyal çekilme - Bağ kurmada zorlanma - Akran ilişkilerinde zorlanma - Aşırı bağımlılık veya kopukluk - Özgüven eksikliği
	Psikolojik sonuçlar	- Duygusal donukluk - Değersizlik hissi - Kaygı ve depresyon - Düşük öz saygı - Duyguları bastırma
	İlişkisel sonuçlar	- Güvensiz bağlanma - Partner ilişkilerinde doyumsuzluk ve terk edilme korkusu

		- Bağlanma problemleri ve yetişkinlikte tekrar eden ilişki kalıpları - Romantik ilişkilerde duygusal ifade güçlüğü
	Davranışsal sonuçlar	- Aşırı uyum ve itaat - Uyumsuz dışavurumlar - Sosyal geri çekilme - Öfke patlamaları - Saldırgan ya da kuralsız davranışlarla dikkat çekme
Duygusal ihmalin önlenmesi	Duygusal ihmal önlenebilir mi?	- Önlenebilir - Azaltılabilir
	Aile temelli önleme yaklaşımları	- Ebeveynlerin farkındalık eğitimleri - Aile içi iletişimin güçlendirilmesi - Empati becerilerinin desteklenmesi - Seminer ve rehberlik programları
	Okul temelli müdahale ve iş birliği	- Öğretmen eğitimi - Öğretmenlerle iş birliği - Duygusal gelişim programları - Psikolojik danışmanlık (grup ve bireysel destek sunma) - Aile-okul iş birliği - Sanat, oyun, drama terapisi - Güvenli, duyguları ifade edilebilir alanlar yaratma
	Toplumsal ve kurumsal destek mekanizmaları	- Risk altındaki çocukların erken tespiti - Medya kampanyaları, kamu spotları, sosyal projeler - Erken müdahale programları - Kurumlar arası koordinasyon - Profesyonel psikolojik destek erişimi

3.6. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel, nicel ve karma araştırma yöntemlerinde geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak önemlidir. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla farklı ilkeler bulunmaktadır. Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlilik ve güvenilirlik kavramlarına paralel olarak nitel çalışmalarda inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik kavramları kullanılmaktadır (Nassaji, 2020). Nitel araştırmalarda iç geçerliliği temsilen

inandırıcılık, dış geçerliliği temsilen aktarılabilirlik ve güvenilirliği temsilen tutarlılık kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Geçerliliği sağlamak için çalışmada açık ve şeffaf bir süreç izlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, çalışmanın inandırıcılığını (credibility) artırmak amacıyla veri toplama ve analiz süreçlerinde katılımcı ifadelerinin anlamlı ve doğru bir şekilde yansıtılmasına özen gösterilmiştir. Tüm katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katılmış ve istedikleri zaman çalışmadan ayrılma seçeneği de dahil olmak üzere hakları konusunda bilgilendirildikten sonra yazılı ve sözlü onay vermişlerdir. Katılımcı onamının alınması, araştırmaya yönelik gönüllülüğü ve açıklık ortamını destekleyerek, katılımcıların deneyimlerini içtenlikle paylaşmalarını kolaylaştırmış; bu da çalışmanın güvenilirliğini artırmıştır. Tüm görüşmeler katılımcılardan izin alınarak kaydedilmiş ve daha sonra kelimesi kelimesine yazıya dökülmüştür. Bu transkriptler, verilerin daha iyi anlaşılması için birçok kez okunmuştur. İlk kodlar GPT-Scholar kullanılarak oluşturulmuş ve araştırmacı katılımcıların gerçekte söyledikleriyle eşleştiğinden emin olmak için bu kodları gözden geçirmiş ve düzeltmiştir. Ek olarak görüşme formunun ilk taslağı, içerik geçerliliğini sağlamak ve soruların açık, kapsamlı ve araştırma hedefleriyle uyumlu olduğunu doğrulamak amacıyla alan uzmanları tarafından gözden geçirilmiştir. Alan uzmanı olarak görüşüne başvurulan kişiler Pdr ve Çocuk gelişimi alanında konuyla ilgili bilgi birikimi olan 3 öğretim üyesidir. Uzman geri bildiriminin ardından, soruların anlaşılırlığını ve uygulamadaki işlevselliğini değerlendirmek için pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Geçerlik için bir diğer yaklaşım nitel araştırmanın aktarılabilirliği (transferability), bulguların genelleştirilebilirliği ve diğer bağlamlara uygulanabilirliği ile ilgilidir (Nassaji, 2020). Araştırmacılar ayrıntılı ve kapsamlı açıklamalar sunarak okuyucuların bulguların benzer durumlara ne kadar uygulanabilir olduğunu değerlendirmesine olanak tanımakta ve böylece çalışmanın aktarılabilirliğini artırmaktadır (Ahmed, 2024). Aktarılabilirliği artırmak için, görüşme soruları ve süreç görüşmelerin öncesinde katılımcılara ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu açıklamalar çalışmanın amacı, görüşme adımları, etik güvenceler ve örnek sorular hakkında bilgileri içermektedir. Bulgularda, katılımcıların deneyimlerine dair somut içgörü sağlamak için doğrudan alıntılar kullanılmış ve okuyucuların sonuçların diğer benzer durumlara nasıl uygulanabileceğini değerlendirmeleri sağlanmıştır.

Nitel araştırmada güvenirlik aracı olarak tutarlılık (dependability) bir araştırmanın başka bir araştırmacı tarafından tekrarlanıp aynı bulguları ortaya çıkarma derecesinin ölçüsüdür (Riazi, Rezvani ve Ghanbar, 2023). Tüm görüşmeler aynı yarı yapılandırılmış

görüşme protokolü kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı çevrim içi, bir kısmı ise yüz yüze yapılmış olsa da veri toplama sürecinde her katılımcıya benzer sorular yöneltilmiş ve görüşmeler aynı araştırma ilkelerine uygun şekilde yürütülmüştür. Her görüşmenin başında araştırma süreci katılımcılara ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Her bir görüşme, bilgilendirilmiş onam alınarak ses kaydına alınmış ve daha sonra kelimesi kelimesine yazıya dökülmüştür. Veri analizinin ilk aşaması, ön kodlar üreten dil tabanlı bir yapay zekâ modeli (GPT-Scholar) ile desteklenmiştir. Bu kodlar daha sonra araştırmacı tarafından araştırma soruları ve içerikteki detaylar doğrultusunda sistematik olarak gözden geçirilmiş, düzeltilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın doğrulanabilirliğini (confirmability) sağlamak amacıyla analiz sürecinde şeffaflık ve izlenebilirliğe önem verilmiştir. Ses kayıtları, transkriptler, onam formları ve etik belgeler güvenli bir şekilde arşivlenmiş; araştırma sürecine ilişkin temel adımlar açık biçimde raporlanmıştır. Bu uygulamalar, araştırmanın belirli sınırlılıklarına rağmen veriye dayalı ve izlenebilir bir analiz süreci yürütüldüğünü göstermektedir.

3.7. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmada, araştırmacının bir araç olarak veri toplama sürecinde önemli bir role sahip olması nedeniyle araştırma sürecini etkileyebilecek değerler, önyargılar ve kişisel konular da dahil olmak üzere araştırmacının konuyla ilgili konumunun detaylandırılması önemlidir (Dodgson, 2019).

Araştırmacının bu konuyu seçme nedeni çocukluk dönemine karşı olan ilgisidir. Araştırmacının çocukluk dönemine olan ilgisi, erken dönem deneyimlerinin yaşamın ilerleyen dönemlerinde gelişimi ve refahı nasıl etkileyebileceğine dair kişisel merakından kaynaklanmaktadır. Bu ilgi çerçevesinde araştırmacı, çocuklarla ilgili çeşitli atölye çalışmalarına katılmış ve deneyimsel oyun terapisi eğitimi almıştır. Bu eğitimlerde olumsuz çocukluk deneyimleri genel olarak araştırmacının dikkatini çekmiştir. Danışmanının da yönlendirmesiyle tez çalışması olarak olumsuz çocukluk deneyimlerinin bir türü olan duygusal ihmal üzerinde çalışmaya karar vermiştir. Bu konuda yapılmış araştırmaların kısıtlı olması ve bu konuyla ilgili eksikliklere tanık olduğu için araştırmacının konuya karşı olan çalışma isteği artmıştır.

Ayrıca, bir araştırmacı olarak, okul öncesi ortamlarda çalışan psikolojik danışmanların deneyimlerini dile getirmeyi ve bakış açılarının duygusal ihmalin daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu

profesyonellerin erken çocukluk döneminde ihmali tespit etme ve ele almada oynadıkları kritik rolün, onların görüşlerini özellikle değerli kıldığını göz önünde bulundurmuştur. Görüşmeler boyunca araştırmacı katılımcıları dikkatli dinleyerek, onların konuşmalarını bölmeden ve görüşlerini yönlendirmeden tarafsız bir duruş sağlamaya çalışmıştır. Araştırmacı görüşme sürecinde hem kendisinin hem katılımcıların duygu, düşüncelerini gözlemleyerek not almıştır. Araştırmacı görüşmelerde kendi yorumlarından ve kişisel varsayımlardan etkilenmemeye gayret etmiş ve katılımcıların yaşanmış deneyimlerini doğru bir şekilde yansıtmasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu adımlar, araştırmacının veri toplama süreci boyunca objektif bir duruş geliştirmesini ve sürdürmesini sağlamıştır.

3.8. Sınırlılıklar

Çalışmada yer alan 15 psikolojik danışmanın bakış açılarının belirlenmesi elde edilen verilerin yalnızca bu katılımcı grubunun deneyimlerine dayalı olması açısından bir sınırlılık oluşturabilir. Sınırlı örneklem büyüklüğü çalışma sonuçlarının aktarılabilirliğini ve uygulanabilirliğini kısıtlayabilir.

Yapay zekâ nitel verilerin düzenlenmesine ve özetlenmesine yardımcı olsa bile, kullanımı bazı sınırlamalar getirebilir. Bunlar arasında karmaşık bağlamsal anlamların anlaşılmasındaki zorluklar, aşırı genelleştirilmiş veya önyargılı yorumlar üretme riskleri ve katılımcıların ifadelerindeki ince ayrıntıları yakalamak için gereken insan hassasiyetinin eksikliği yer alabilir. Buna ek olarak, yapay zekâ doğru yorumlama için önemli olan verilerdeki kültürel, duygusal veya durumsal anlamları anlamakta zorluk çekebilir. Sonuçları, üzerinde eğitildiği verilerden etkilenebilir ve bu da mevcut önyargıların tekrarlanmasına veya daha az yaygın bakış açılarının gözden kaçırılmasına neden olabilir.

Veriler, katılımcıların deneyimlerini yansıtacak şekilde temalara dönüştürülmüş olsa da kodlama yalnızca araştırmacı tarafından yürütülmüş ve analiz sürecinde ikinci bir araştırmacı ya da uzman desteğine başvurulmamıştır. Bu durum, bulguların araştırmacı yorumuna bağımlı olmasına ve sürecin sınırlı bir bakış açısıyla değerlendirilmesine yol açabilir.

Bir diğer sınırlılık ise araştırmanın çoğunlukla yüksek sosyoekonomik düzeydeki okullarda görev yapan psikolojik danışmanlarla yürütülmüş olmasıdır. Bu gruba ait koşulların ve deneyimlerin, farklı sosyoekonomik çevrelerde çalışan psikolojik danışmanlara genellenmesi bulguları etkileyebilir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırma bulguları araştırma sorularına göre düzenlenmiş ve daha sonra bu sorularla ilişkili olarak analiz edilmiştir.

4.1.Bulgular

Çalışmanın bulguları, araştırma soruları etrafında yapılandırılmış ve duygusal ihmal farkındalığı, nedenleri, sonuçları ve önlenmesi gibi boyutları içermektedir. Araştırmanın boyutları sorulara dayalı olarak tanımlanmış ve bu boyutlar içinde ortaya çıkan kategoriler ve temalar analiz edilmiştir.

4.1.1. Duygusal ihmal farkındalığı

Araştırmanın ilk boyutu olarak duygusal ihmale ilişkin farkındalık incelenmiştir. Duygusal ihmal farkındalığı bölümünde, katılımcılara duygusal ihmali nasıl tanımladıkları, hangi ebeveyn davranışlarının duygusal ihmal olarak kabul edildiği, çocuklarda duygusal ihmalin nasıl tespit edilebileceği ve toplumdaki yaygınlığına ilişkin algıları hakkında sorular sorulmuştur. Bu sorular, katılımcıların duygusal ihmali nasıl anladıklarını ve çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin farkındalık düzeylerini keşfetmeyi amaçlamıştır. Duygusal ihmal farkındalığı boyutu altında yapılan analizlerde beş ana kategori ortaya çıkmıştır: duygusal ihmalin tanımı, duygusal ihmalin belirtileri ve algılanma biçimleri, duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemleri, duygusal ihmal davranışları ve duygusal ihmalin algılanan yaygınlığı. Bu kategoriler, katılımcıların duygusal ihmali nasıl tanımladıkları, belirtilerinin farkında olup olmadıkları, duygusal ihmalle ilişkilendirdikleri belirli davranışlar ve toplumdaki yaygınlığına ilişkin algıları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtlarla şekillenmiştir. Her bir kategorinin detaylı analizi ilgili başlıklar altında yer almaktadır.

4.1.1.1. Duygusal ihmalin tanımı ve kapsamı

Duygusal ihmal farkındalığı bölümünde katılımcılara duygusal ihmali tanımlamaları için iki soru sorulmuştur. İlk soru, çocuklarda duygusal ihmali kişisel olarak nasıl tanımladıklarına odaklanırken, ikinci soru duygusal ihmali diğer yetersiz bakım verme biçimlerinden ayırmaya ilişkin yaklaşımlarını görmeyi amaçlamıştır. İkinci soru, katılımcının bir çocuğun sağlıklı duygusal gelişimi için gerekli olduğuna inandığı duygusal ihtiyaçları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu iki soru kapsamında katılımcıların duygusal

ihmal tanımları kodlanmış ve analiz edilmiştir. Görüşmelerde duygusal ihmale ilişkin yapılan tanımlar, ilgili kategori kapsamında değerlendirilmiştir. Kategoriler altında temalaştırma her ne kadar tümevarımsal tematik analizde doğrudan vurgulanmasa da literatürde bu yöntemin kodlama ile tema geliştirme arasında yapısal bir köprü işlevi görerek verilerin daha derinlikli analizine katkı sağladığı görülmektedir (Kiger ve Varpio, 2020).

Tablo 4.1.'de gösterildiği gibi, veriler tümevarımsal olarak analiz edildiğinde, çocuklukta duygusal ihmal tanımına ilişkin belirlenen temalar sevgi ve ilgi eksikliği, güvenlik ve güvende hissetme ihtiyacı, yetersiz fiziksel ve duygusal etkileşim, ailesel ve sosyal bağlamın etkisi ve ebeveynlerin stres ve iş talepleri nedeniyle yeterli duygusal destek sağlayamamalarını kapsamaktadır. Bu temalar, katılımcıların duygusal ihmali ve karşılanmadığında ortaya çıkmasına katkıda bulunan kritik duygusal ihtiyaçları nasıl tanımladıklarını özetlemektedir.

Tablo 4. 1. Duygusal ihmalin tanımı

Kod	Tema	Kategori
Sevgi ihtiyacının karşılanmaması	Sevgi ve ilgi eksikliği	Duygusal ihmalin tanımı ve kapsamı
İlgi eksikliği		
Değerli hissettirilmemek		
Onaylanmama		
Güvende hissettirilmemek	Güvenlik ve güvende hissetme ihtiyacı	
Duygusal korunma eksikliği		
Desteklenmeme		
Fiziksel şefkatin yetersizliği	Fiziksel ve duygusal etkileşim eksikliği	
Empati ve anlayış eksikliği		
Duygusal geri çekilme		
İlgisiz aile ortamı	Ailesel ve sosyal bağlamın etkisi	
Soğuk duygusal atmosfer		
Aile içi iletişim eksikliği		
Sosyal çevrenin duyarsızlığı		
Zaman ayıramama	Ebeveynin stres ve iş taleplerine bağlı yetersizlik	
Yoğunluk nedeniyle ilgisizlik		
Duygusal destek sağlayamama		
Beslenme ve uyku gibi fiziki ihtiyaçların önceliklendirilmesi	Fiziksel ihtiyaçlara aşırı odaklanma	
Duygusal ihtiyaçların ikinci plana atılması		

Katılımcıların çocuklukta duygusal ihmali nasıl tanımladıklarına ilişkin ilk soruya verilen yanıtlara göre, ortak anlayış çocuğun sevgi, şefkat ve güvenlik gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması yönündedir. Katılımcılar genel olarak duygusal ihmalin çocuğun duygusal ihtiyaçlarının yeterli ölçüde karşılanmaması olduğu konusunda hemfikirdir. Duygusal ihmal ilgi, onaylama ve fiziksel şefkat şeklinde olmak üzere ebeveynlerin duygusal bakım eksikliği veya yetersizliği olarak tanımlanmaktadır. Bir katılımcı şunları ifade etmiştir: "*Duygusal ihmal, bir çocuğun sevgi, ilgi ve değerli olma hissi gibi duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamasıdır" (K2).* Bu, bir çocuğun sağlıklı gelişimi için bu duygusal ihtiyaçların önemini göstermektedir.

Yapılan değerlendirmeler, duygusal ihmalin sadece fiziksel bakımı değil, aynı zamanda çocuğun içinde büyüdüğü duygusal ortamı da kapsadığını açıkça vurgulamaktadır. Bazı ebeveynlerin beslenme ve uyku düzeni gibi fiziksel ihtiyaçlara çocuğun sevgi ve ilgi ihtiyacından daha fazla öncelik verdiği ve bunun da duygusal ihmale yol açtığı gözlemlenmiştir. Baska bir katılımcının belirttiği gibi, *"Çocukların yemek ve uyku gibi fiziksel ihtiyaçları karşılanabilir, ancak sevgi, ilgi ve anlaşılma hissi gibi duygusal ihtiyaçları karşılanmazsa bu duygusal ihmale yol açar" (K3).* Bu yaklaşım, fiziksel ihtiyaçlar karşılanırken duygusal ihmalin genellikle nasıl göz ardı edildiğini ancak duygusal destek eksikliğinin çocuğun genel refahını olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.

Özetle, okul öncesi çağdaki çocuklarla çalışan psikolojik danışmanlardan oluşan katılımcıların çocukluktaki duygusal ihmalin temelde bir çocuğun sevgi, ilgi, güvenlik ve onaylanmayı içeren duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması ile tanımlandığını göstermektedir. Bu temalar, bu araştırma bağlamında duygusal ihmali anlamada kilit bileşenler olarak öne çıkmaktadır.

4.1.1.2. Duygusal ihmalin algılanışı ve metaforik temsilleri

Katılımcıların çocukken duygusal ihmal algılarını ve bununla ilgili deneyimlerini araştırmak için iki soru sorulmuştur. Duygusal ihmali nasıl algıladıklarını öğrenmek için ilk soruda duygusal ihmalin nasıl bir yaşantı olduğu sorulmuştur. İkinci soruda ise bireylerden çocukluktaki duygusal ihmali açıklamaları ve bunu tanıdık bir şeyle ilişkilendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların yanıtları çeşitlilik göstermiş, duygusal yokluk ve ihmal duygusunu "boş bir oda", "karanlık bir kuyu" ve "susuz solan bir çiçek" gibi metaforlar kullanarak tanımlamışlardır. Tablo 4.2. katılımcıların duygusal ihmali algılayışlarına ilişkin metaforik temsilleri göstermektedir.

Tablo 4. 2. Duygusal ihmalin metaforik temsilleri

Kod	Tema	Kategori
Karanlık, ıssız bir kuyu gibi hissetmek	Derin yalnızlık ve güvensizlik	Duygusal ihmalin metaforik temsilleri
Su olmadan solan bir çiçek	Duygusal beslenme eksikliği	
Dört bacağından biri eksik olan bir at gibi işlev görememe	Gelişimsel destek eksikliği	
Gri, penceresiz, demir bir oda	Hissedememe ve duygusal donukluk	
Sıcak olmayan bir odada uzun süre kalma hissi	İçe kapanma ve duygusal hissizlik	
Deve kuşu gibi duygulardan kaçınmak	Duygusal kaçınma	
Bataklığa saplanmış gibi hissetmek	Onaylanma arayışı ve çaresizlik	
Yokmuş gibi hissetmek	Görülmeme ve değersizlik	

Katılımcıların çocukken yaşadıkları duygusal ihmal deneyimleri hakkındaki yanıtlarının incelenmesinden iki temel kategori ortaya çıkmıştır. Kategoriler; katılımcıların duygusal ihmale yönelik deneyimleri ve duygusal ihmalin metaforik temsilleri şeklindedir. Bunlar, katılımcıların ihmalin duygusal boyutuna ilişkin algılarını ve bunu aktarmak için kullandıkları sembolik yöntemleri göstermektedir.

Katılımcılara göre, çocuklukta duygusal ihmal, duygusal yoksunluk, yalnızlık ve sürekli bir boşluk hissi ile kendini gösteren bir durumdur. Çocuklar sıklıkla duygusal olarak ihmal edildiklerinin farkına varamamakta, hiç almadıkları şeyin farkında olmamaktadırlar. Bir katılımcı, "*Bir çocuk yaşamadığı sürece neyin eksik olduğunu bilemez; duygusal destekten yoksun olduğunu asla fark etmeyebilir," diye açıklamıştır (K1).* Bu, duygusal ihmalin ne kadar tehlikeli olduğuna işaret etmektedir.

Pek çok kişi duygusal ihmal deneyimini metaforlar aracılığıyla anlatmıştır. Bir katılımcı, ihmal edilen çocukların yaşadığı aşırı yalnızlık ve güvenlik eksikliğini *"karanlık, ıssız bir kuyuda olmaya"* benzeterek vurgulamıştır (K1). Bir başka katılımcı ise bu durumu "*su olmadan yavaş yavaş solacak bir bitkiye" (K2)* benzeterek duygusal desteğin bir çocuğun sağlığı için önemini vurgulamıştır. Başka bir katılımcıya göre, duygusal ihmal *"dört bacağından biri eksik olan bir ata benzetilebilir- duygusal destek olmadan, bir çocuk, bacağı yaralı bir at gibi, düzgün bir şekilde işlev göremez" (K3).* Bu metaforlar, duygusal gelişimi engelleyen dikkat ve ilgi eksikliğini işaret ederken çocukların gelişmek için düzenli duygusal desteğe ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır.

Ortaya çıkan bir diğer tema da duygusal ihmalle birlikte gelen aşırı güvensizlik ve yalnızlık olmuştur. Bu durum bir katılımcı *tarafından "gri, demirden bir oda, soğuk ve sıcak olmayan, penceresiz ve kapısız"* olarak tanımlanmıştır. *"Duvarlarına dokunsanız bile hiçbir şey hissetmiyorsunuz" (K4)* ifadesi duygusal ihmalin ne kadar boğucu olabileceğini göstermektedir. Bazıları bu durumu, çocuğun istek ve duygularının görünmez hissettirecek kadar reddedildiği "*yokmuş gibi hissetme" (K7)* olarak adlandırmıştır. Bir katılımcının ifadesiyle, *"Sıcak olmayan bir odada olmak gibi, ne kadar uzun süre kalırsanız duygusal olarak o kadar hissizleşiyorsunuz" (K15).*

Katılımcılar ayrıca duygusal olarak ihmal edilmiş çocukların ilişkilerinde ve öz saygılarında güçlük çektiklerini belirtmiştir. Bir katılımcı şöyle demiştir: "*Sevgi ve şefkat görmeden büyüyen bir çocuk bunu nasıl ifade edeceğini bilemez. Üzüntü, kendini suçlama, öfke, huzursuzluk ve sürekli bir boşluk hissiyle dolu bir hayat" (K3).* Bir başka katılımcı ihmal edilen çocukları *"kafalarını kuma gömen, duygulardan tamamen kaçınan deve kuşları" (K10)* olarak tanımlayarak ya tamamen geri çekildiklerini ya da duygusal bağlar kurmak için mücadele ettiklerini ifade etmiştir.

Yanıtlar ayrıca, ihmal edilmiş çocukların, yetersiz ya da hiç karşılık almamalarına rağmen, ebeveynlerinden onaylanmaya ve takdir almaya dönük sürekli çabalar gösterebildiklerini ortaya koymuştur. Bir katılımcı, *"Bir çocuk sürekli olarak sevgi ve onay arar, değerini kanıtlamaya çalışır, ancak bir bataklığa saplanmış hisseder- ne kadar mücadele ederse etsin, daha derine batar" (K9)*. Bu, ihmal edilen çocukların genellikle suçlanmayı içselleştirdiklerini ve sevgiyi sürekli olarak tatmin edici olmayan yollarla aradıklarını göstermektedir.

Sonuç olarak, duygusal ihmal katılımcıların ifadelerinde fark edilmeyen ancak son derece zarar verici bir deneyim olarak tasvir edilmiştir. Derin bir boşluk, güvensizlik ve yalnızlık duygusunu besleyerek çocuğun duygularını tanımlama ve kontrol etme kapasitesini zayıflatmaktadır. Karanlık kuyular, demir odalar, solan bitkiler ve topallayan atlar, erken dönem zorlukların gizli bir türü olarak duygusal ihmalin olumsuz sonuçlarını vurgulamak için kullanılan metaforlardan bazılarıdır.

4.1.1.3. Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemler

Katılımcıların çocuklardaki duygusal ihmali nasıl fark ettiklerini anlamak için, bu tür bir ihmalle ilişkilendirdikleri işaretler hakkında bir soru sorulmuştur. Bu soru, katılımcıların bir çocuğu duygusal olarak ihmal edilmiş olarak tanımlamalarına yol açan belirli işaret ve

davranışları keşfetmeyi amaçlamıştır. Ayrıca, katılımcılar gözlemlerini paylaşmaya ve deneyimlerine dayalı örnekler vermeye teşvik edilmiştir. Tablo 4.3., katılımcıların çocuklarda duygusal ihmal belirtilerine ilişkin algılarını sunmaktadır.

Tablo 4. 3. Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemler

Kod	Tema	Kategori
Duygusal ihmale ilişkin belirtilerin geç fark edilmesi	Belirtilerin zaman içinde ortaya çıkması	Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemler
Davranış örüntülerinin uzun süreli gözlem gerektirmesi		
Aşırı bağlanma veya bağımlı davranışlar	İlişki kurmada dengesizlik	
Sosyal ortamlardan geri çekilme eğilimi		
Kısıtlı ve tek sözcüklü yanıtlarla iletişim kurma	Duygusal ifadede yetersizlik	
Akranlara yönelik saldırgan davranışlar	Duyguların davranışsal dışavurumu	
Nesnelere yönelik zarar verici davranışlar		
Aşırı uyum gösterme ve sorgulamadan kurallara uyma eğilimi	Bastırılmış duygusal tepkiler	
Fiziksel yollarla duygu ifadesi (örneğin yumruk atmak)		
Duyguları sözel olarak ifade etmekte zorlanma	İfade güçlüğü	
Geri çekilme veya ani tepkilerle kendini gösteren davranışlar	Uyumsuz başa çıkma biçimleri	
Sık sık sevgi ve onay arayışı davranışları	Onay ihtiyacı	
Başkalarının ihtiyaçlarını önceliklendirme eğilimi		
Sevginin kazanılması gereken bir değer olarak algılanması	Koşullu sevgi algısı	
Yoğun duygular karşısında tepkisizlik	Duygusal duyarsızlık	

Üçüncü soruya katılımcılardan gelen yanıtlar, duygusal ihmalin çocukların ilişkilerinde ve davranışlarında nasıl ortaya çıktığına dair fikir vermektedir. Katılımcılara göre, duygusal ihmali hemen fark etmek genellikle zordur çünkü fiziksel istismar veya ihmal

gibi belirgin işaretler göstermemektedir. Bununla birlikte, bir çocuk belirli davranışsal ve duygusal kalıplar sergiliyorsa duygusal ihmal yaşıyor olma ihtimali yüksektir.

Katılımcılar, çocuklarda duygusal ihmalin hemen belirti göstermediği ve zaman içinde dikkatle izlenmesi gerektiği için tespit edilmesinin zor olabileceğinin altını çizmiştir. Bir katılımcıya göre, "*bir çocukta duygusal ihmali anlamak için ilişkilerindeki örüntüleri gözlemlemek zaman alır" (K1)*. Bir başka katılımcı da erken fark etmenin zorluğunun altını çizerek şunları söylemiştir: *"Hemen anlaşılmaz. Çocuğu tanımak ve davranış kalıplarını fark etmek zaman alır" (K2)*. Bu bakış açıları, duygusal ihmalin genellikle anlaşılması güç olduğunu ve belirtilerini tanımak için çocukla uzun süreli etkileşim gerektirdiğini göstermektedir.

İlişki kurma ve sürdürmede yaşanan zorluklar, duygusal ihmalin en sık rastlanan göstergeleri arasındadır. Katılımcılara göre ihmal edilen çocuklar sıklıkla iki aşırı uçta davranış sergilemektedir: ya aşırı bağlanma ya da tamamen geri çekilme. Bir katılımcı şöyle belirtmiştir: "*Bazen, duygusal olarak ihmal edilen çocuklar bana aşırı bağımlı hale geliyor ve evde eksik olanın yerini alacak bir otorite figürü arıyorlar" (K1).* Başka bir katılımcıya göre *(K4), "bazı çocuklar oyun zamanı veya yemek sırasında yalnız oturmayı tercih ederek kendilerini izole ediyor ve genellikle tam cümleler yerine yalnızca 'evet' veya 'hayır' ile karşılık veriyor*". Bu bulgulara göre, ihmal edilen çocuklar ya duygusal ihtiyaçları karşılanmadığı için sosyal ilişkilerden çekilmekte ya da duygusal eksikliklerini telafi etmek için dışarıdan onay aramaktadır.

Duygusal ihmal davranışsal sorunlar olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bazı çocuklar üzüntülerini saldırganlık yoluyla ifade ederken, diğerleri bunu içselleştirerek aşırı derecede işbirlikçi veya uysal olmaktadır. Bir katılımcıya göre, *"Bazı çocuklar sıkıntılarını öfke, akranlarına saldırma ve hatta oyuncaklara zarar verme yoluyla gösteriyor" (K4)*. Öte yandan, bir başka katılımcı da "*bazı çocukların kurallara aşırı derecede uyduğunu, asla başlarını belaya sokmadıklarını, hiçbir şeyi sorgulamadıklarını ve her zaman bekleneni yaptıklarını" gözlemlemiştir (K10).* Bu farklı davranışlar, çocukların duygusal ihmalle nasıl farklı şekillerde başa çıktıklarını göstermektedir. Duyguları kontrol edememe ve ifade edememe de bir başka önemli göstergedir. *"Evde duygusal ihmal, bir çocuğun duygularını ifade etmek için sadece 'bunu istemiyorum' demek yerine, bir akranını yumruklamak gibi fiziksel eylemler kullanmasıyla kendini gösterir" (K9)*. Bu bulgular, bakım verenleri tarafından sıklıkla fark edilmeyen ihmal edilmiş çocukların duygularını nasıl tamamen bastırabildiklerini ya da nasıl uyumsuz şekillerde sergileyebildiklerini göstermektedir.

Benzer şekilde, bir başka katılımcı da "*bazı çocukların kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını ve bunun yerine ya tamamen geri çekilerek ya da agresif davranarak aşırı davranışlar sergilediklerini" belirtmiştir (K6).* Bu tepkilere göre, duygusal ihmale maruz kalan çocuklar, bunu nasıl yapacakları öğretilmediği için duygularını anlamakta ve ifade etmekte zorlanabilmektedir.

Düşük öz saygı ve güçlü onaylanma ihtiyacının da duygusal ihmalin sık görülen sonuçları olduğu belirtilmektedir. Bir katılımcıya göre *(K5) "Bazı çocuklar, karşılığında aynı sevgiyi görmeyi umarak sürekli 'seni seviyorum' diyerek ilgi arıyor*". Bir başka katılımcıya göre *(K3), "İhmal edilen çocuklar genellikle arkadaşlarının ihtiyaçlarına kendilerininkinden daha fazla öncelik vererek onay kazanmaya çalışırlar ve başkalarını mutlu etmenin kendilerini daha sevilebilir kılacağına inanırlar".* Sevgi ve kabulün özgürce verilmek yerine kazanılması gerektiği inancıyla büyümenin bir sonucu olarak, duygusal ihmal gençlerin başkalarından onay alma ihtiyacı geliştirmelerine neden olabilmektedir.

Son olarak, duygusal ihmal çocukların normalde yoğun duygulara neden olan durumlara doğru tepki vermekte zorlandığı bir durum olan duygusal uyuşuklukla sonuçlanabilmektedir. Bir katılımcının dediği gibi *"Bazı çocuklar düştüklerinde ya da yaralandıklarında tepki vermiyorlar; sanki acı ya da sıkıntıyı ifade etmenin bir seçenek olmadığını öğrenmişler gibi hiçbir duygu göstermiyorlar" (K10)*. Bir başka katılımcı ise şu açıklamayı yapmıştır: *"Bazı çocuklar haksız bir durumla karşılaştıklarında bile sanki tepkilerini bastırmaya şartlanmışlar gibi kayıtsız kalıyor" (K1).* Bu bulgular, ihmal edilen çocukların duygusal kopukluk geliştirebileceğini ve duygularını sağlıklı bir şekilde özümsemelerini ve ifade etmelerini zorlaştırabileceğini göstermektedir.

Özetle, katılımcıların gözlemlerine göre duygusal ihmal, ilişkisel güçlükler, davranış bozuklukları, bastırılmış duygular ve onay alma ihtiyacı gibi bir dizi belirti niteliğinde ortaya çıkabilmektedir. Ebeveynlerinin duygusal duyarsızlığına maruz kalan çocuklar, yetişkinliklerine kadar sürebilecek başa çıkma stratejileri benimsemek zorunda kalarak olumlu ilişkiler kurma ve duygularını etkin bir şekilde kontrol etme becerilerine engel olmaktadır.

4.1.1.4. Ebeveyn davranışları ve yaklaşımları

Katılımcıların, çocuklar duygusal olarak ihmal edildiğinde ebeveynlerin davranışları ve yaklaşımları hakkında ne düşündüklerini öğrenmek için iki soru sorulmuştur. İlk soru ebeveyn davranışlarının duygusal ihmale nasıl katkıda bulunduğuna ilişkin genel tutumları

incelerken ikinci soru bu görüşlerin arkasındaki nedenleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Katılımcıları yönlendirmekten kaçınmak için sonda verilmemiştir. Tablo 4.4. katılımcıların çocuklarda duygusal ihmal farkındalıkları boyutuna ilişkin olarak ebeveyn davranışlarını ve yaklaşımlarını tanımlamaktadır.

Tablo 4. 4. Ebeveyn davranışları ve yaklaşımları

Kod	Tema	Kategori
Duygusal ihtiyaçların ebeveynlerce önemsenmemesi	Ebeveyn ilgisizliği	Ebeveyn davranışları ve yaklaşımları
Maddi destek sağlamanın ebeveynlik için yeterli görülmesi		
Ebeveynlerin çocuklarını kendi yetişme tarzlarına göre değerlendirmesi	Kuşaklar arası ihmal döngüsü	
Duygusal ihmali fark etmeden sürdüren ebeveyn tutumları		
Uzun çalışma saatleri nedeniyle çocukla etkileşimin azalması	İş yükü ve tükenmişlik	
Ebeveynin yorgunluk nedeniyle çocuğa dikkat verememesi		
Çocuğun duygularına öncelik vermek yerine kendi ihtiyaçlarına yönelme		
Otoriter ebeveynlik: duygulara yer vermeyen katı yaklaşım	Yetersiz ebeveynlik tarzları	
Aşırı izin verici ebeveynlik: sınır koymama		
Narsisistik ebeveyn: çocuğun duygularını yok sayma		
Ebeveynin çocukta mükemmellik beklentisiyle duyguları bastırması		
"Neden ağlıyorsun?" gibi tepkilerle duyguların küçümsenmesi	Duygusal ifade ve iletişim eksikliği	
Duygusal ifadeye sınır koyan sosyal tepkiler ("Hassas olma", "Korkacak bir şey yok")		
Duyguların bastırılmasının çocukta ifade güçlüğüne yol açması		
Duyguların zayıflık olarak görülmesi	Kültürel normların etkisi	
Erkek çocuklara duygusal bastırmanın öğretilmesi		
Geleneksel kültürde fiziksel ihtiyaçlara öncelik verilmesi		

Katılımcılar tarafından ebeveynler, katılımcılar tarafından çocuklardaki duygusal ihmalin başlıca nedeni olarak gösterilmiştir. Çok sayıda yanıt, ebeveynlerin duygusal ihtiyaçlar konusundaki ilgisizliğinin ve ihmalinin önemini vurgulamıştır. Bazı katılımcılar, ebeveynlerin fiziksel gereksinimleri karşılamanın yeterli olduğunu düşünerek ebeveynliğin duygusal boyutunu sıklıkla göz ardı ettiklerine dikkat çekmiştir. Bir katılımcı buna örnek olarak "*Ebeveynler sadece maddi ihtiyaçları karşılayarak sevgi sağladıklarına inanıyor, ancak ilgi ve onaylanma gibi temel duygusal ihtiyaçları göz ardı ediyorlar"* demiştir (K2). Bir başka katılımcı, bazı ebeveynlerin, benzer şekilde yetiştirildikleri için çocuklarını duygusal olarak ihmal ettiklerini fark edemeyerek kuşaklar boyu süren bir ihmal döngüsünü sürdürdüklerini belirtmiştir (K1).

Katılımcıların yanıtlarında sıklıkla ebeveynlerin iş yükü ve stresinin duygusal ihmaldeki önemine değinilmiştir. Birçoğu, uzun çalışma saatlerinden dolayı çocuklarıyla kaliteli zaman geçiremeyen yorgun ebeveynlerden bahsetmiştir. Bir katılımcı şöyle demiştir: "*Günde 12 saat çalışan bir ebeveyn eve yorgun argın geliyor, bu yüzden de çocuklarını oyalamak için ellerine bir telefon ya da oyuncak tutuşturuyorlar" (K5)*. Bir başka katılımcı *(K6) "Ebeveynler işten yorgun dönüyor ve çocuklarını dinlemek yerine kendi ihtiyaçlarına öncelik veriyor, bu da çocuğun duygusal olarak geri çekilmesine neden oluyor"* diyerek duygusal ihmalin büyük ölçüde ebeveyn yorgunluğu ve yoğunluğu ile ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılar ayrıca ebeveynlik tarzları ve bunların nasıl ihmale yol açabileceği konusunu da gündeme getirmiştir. Bazıları işkolik, narsisistik, izin verici ve otoriter ebeveynlik tarzlarını başlıca nedenler olarak tanımlamıştır. Bir katılımcı bu konuyla ilgili şunları söylemiştir: *"Bazı ebeveynler gerçekten katıdır ve çocuklarının duygularını ifade etmelerini saygısızca bulurlar. Bazıları ise aşırı müsamahakardır, sınır koymaz ve çocuğu kendi haline bırakırlar" (K3).* Katılımcı, narsisistik ebeveynleri çocuklarından mükemmellik bekleyen, onların duygularını hiçe sayan ve kendilerini değersiz hissetmelerine neden olan kişiler olarak tanımlamıştır (K3). Bu da hem aşırı kontrolün hem de sınırların olmamasının duygusal ihmale yol açabileceğini göstermektedir.

Buna ek olarak, bir diğer önemli sorunun da ebeveynler ve çocuklar arasında duygusal ifade ve iletişim eksikliği olduğu düşünülmektedir. Bazı katılımcılara göre ebeveynler sıklıkla çocuklarının duygularını küçümsemekte veya reddetmekte, bu da onların kendilerini özgürce ifade etmelerini engellemektedir. Bir katılımcı *"'Neden ağlıyorsun?' ya*

da 'Yüksek sesle gülme' gibi ifadeler, çocuklara duyguların bastırılması gerektiğini öğretiyor" (K5) demiştir.

Bir diğer ifadeye göre, "*Korku ya da üzüntüsünü ifade eden çocuklar sıklıkla "bu kadar hassas olma ya da korkacak bir şey yok gibi tepkilerle karşılaşmakta, bu da duygularını bastırmalarına neden olmaktadır" (K1).* Bu durum, ebeveynleri tarafından duyguları görmezden gelinen çocukların kendi duygularını tanıma ve ifade etme becerilerinin azaldığını, dolayısıyla duygusal ihmali pekiştirdiğini göstermektedir.

Kültürel ve toplumsal beklentilerin duygusal ihmal üzerindeki etkisi de bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Önceki kuşaklar duygusal ihtiyaçlardan ziyade fiziksel bakıma önem verilerek yetiştirildiği için geleneksel aile sistemlerinde duygulara öncelik verilmediğini ifade edenler olmuştur. Bir katılımcıya göre *"Çocuklar küçük yaşlardan itibaren duygularını bastırmayı öğreniyor çünkü duyguları ifade etmek bizim kültürümüzde genellikle bir zayıflık olarak görülüyor" (K9).* Aynı katılımcı, erkek çocuklara duygularını bastırmanın özellikle öğretildiğini, bunun da kırılganlık göstermenin kabul edilemez olduğu fikrini pekiştirdiğini vurgulamıştır. Bu bulgular, duygulara ilişkin sosyal normların duygusal ihmalin devam etmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak katılımcılar, duyguları ifade etmeyi zorlaştıran kültürel normlar, ebeveyn ilgisizliği ve ihmali, aşırı iş yükü, yetersiz ebeveyn yaklaşımları ve iletişim eksikliği gibi çocuklarda duygusal ihmale yol açan birtakım nedenler ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, ebeveynlerin büyük bir kısmı çocuklarını kasıtlı olarak ihmal etmemekte, daha ziyade maddi yardımın yeterli olduğuna inandıkları için onların duygusal ihtiyaçlarının farkına varamamaktadır. Ancak bu ihmalin yarattığı duygusal boşluk, çocukların duygusal gelişimini ve refahını uzun süre etkileyebilmektedir.

4.1.1.5. Duygusal ihmal yaygınlığı

Katılımcıların duygusal ihmalden en çok etkilenen yaş gruplarına ve toplumdaki yaygınlığına ilişkin bakış açılarını anlamak için iki soru sorulmuştur. İlk soru, hangi yaş gruplarının duygusal ihmale karşı en savunmasız olduğuna inandıklarını belirlemeyi amaçlarken, ikinci soru bu görüşleri destekleyen gerekçeleri ve örnekleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Katılımcı ifadelerine göre, duygusal ihmalin tüm yaş gruplarında görülebildiği, ancak bazı katılımcıların özellikle erken çocukluk dönemini daha kırılgan bir dönem olarak tanımladığı görülmektedir. Bazı görüşmelere göre, duygusal ihmalin genellikle bebeklikte

başladığı ve çocukluk ile ergenlik boyunca devam edebildiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, erken yıllar -özellikle 0-6 yaş grubu- bazı katılımcılar tarafından duygusal gelişim açısından daha kritik bir dönem olarak vurgulanmıştır.

Bir katılımcı şöyle demiştir: *"Duygusal ihmalin ergenliğe kadar tüm yaş gruplarında var olduğuna inanıyorum, ancak en büyük etkiyi 0-6 yaş arası çocuklar üzerinde gösteriyor. Bu dönem bağlanmanın geliştiği ve duygusal büyüme için kritik bir evre olduğundan, ihmalin en büyük etkiye sahip olduğuna inanıyorum" (K5).* Bir başka katılımcı ise "duygusal ihmalin çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığı zamanlarda, yani yaklaşık 1,5-2 yaşlarında zirveye ulaştığını" ifade ederek bu görüşe katılmıştır. Bu dönemde, çocuk ve ebeveynler arasındaki bağın gelişmesi gerekir, ancak birçok ebeveyn uyum sağlamakta zorlanır- ya çocuklarını çok bağımlı tutarak ya da onlara çok fazla bağımsızlık vererek" (K9).

Bazı katılımcılar, duygusal ihmalin çocuklar sosyalleşmeye başladıkça daha belirgin hale geldiğini belirtmiştir. Bir katılımcı şöyle demiştir: *"Duygusal ihmali en çok üç yaşındaki çocuklarda görüyorum çünkü sosyal bağlar kurmaya başladıkları dönem bu yaşlar. Ergenler akranlarıyla daha fazla ilişki kurdukça, ev ortamlarının etkileri daha belirgin hale geliyor" (K8)*. Bir başka katılımcı ise şöyle demiştir: *"5 ila 6 yaşları arasında gençler duyguları algılama ve ifade etme becerisi geliştirir. Bu, duygusal ihmalin eğitimciler olarak bizim için daha görünür hale geldiği zamandır" (K4).*

Bazı görüşmelerde, erken çocukluk dönemi ele alınırken, diğer katılımcılar duygusal ihmalin yaygın olduğu bir başka dönem olarak ergenlik döneminden bahsetmiştir. Bir katılımcı şöyle demiştir: "*Bence duygusal ihmal ergenler arasında daha yaygın çünkü kimlik oluşturma dönemindeler ve duyguları yoğun bir şekilde yaşıyorlar. Ebeveynler bu dönemde sıklıkla duygusal destek sağlamakta zorlanıyor" (K2).* Bir başka katılımcı ise *"Eğer güçlü bir aile bağı yoksa, duygusal ihmal ortaokul yıllarında daha görünür hale gelir" (K13)* demiştir.

Katılımcıların çoğu, görüşmeleri sırasında duygusal ihmalin toplum genelinde sıkça karşılaşılan bir durum olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Birçok ebeveynin çocuklarını duygusal olarak ihmal ettiklerinin farkında olmadıklarını, zira duygusal ihtiyaçlar yerine fiziksel bakıma öncelik verme eğiliminde olduklarını vurgulamışlardır. Bir katılımcının belirttiği gibi, "*Kültürümüzde pek çok ebeveyn yiyecek, giyecek ve barınak sağlamanın yeterli olduğuna inanıyor. 'Onları besliyoruz, giydiriyoruz, dolayısıyla elbette seviyoruz' diyorlar ama duygusal desteğin de gerekli olduğunu fark etmiyorlar" (K9)*. Bir başka

katılımcı duygusal ihmalin nesilden nesile aktarıldığını belirtmiştir. *"İhmal edilmiş ebeveynler ihmal edilmiş çocuklar yetiştirmekte ve bu da yaygın bir soruna yol açmaktadır" (K1).*

Bazı katılımcılar, duygusal ihmalin yaygınlığını toplumsal normlara ve geleneksel ebeveynlik uygulamalarına dayandırmıştır. "*Birçok ebeveyn, çocuk yetiştirmenin en doğru yolunun katı, otoriter ve mesafeli olmak olduğuna inanıyor. Toplumumuzda bu, en yaygın ebeveynlik tarzı olmuştur" (K1).* Bir başka katılımcı ise "*Birçok ebeveyn kendi ebeveynlerinden öğrendikleri çağ dışı çocuk yetiştirme yöntemlerine başvuruyor ve 'ben böyle yetiştirildim ve iyi oldum' gibi şeyler söylüyorlar" demiştir (K7).*

Bazı katılımcılar da çağdaş yaşamın artan taleplerini duygusal ihmalle ilişkilendirmiştir. Bir katılımcı, *"Günümüzde pek çok ebeveyn iş ve yaşam stresiyle son derece meşgul. Eve geldiklerinde bitkin düşüyorlar ve çocuklarıyla vakit geçirmek yerine, rahatlayabilmeleri için onlara bir oyuncak ya da telefon vererek dikkatlerini başka yöne çekmeye çalışıyorlar" (K5).* Başka bir katılımcıya göre, *"ebeveynler uzun saatler çalıştığı için çocuklar sıklıkla gerekli duygusal desteği sağlayamayan büyükanne ve büyükbabalara veya bakıcılara bırakılıyor" (K6).*

Katılımcılar, duygusal ihmalin devamlılığını farklı nedenlere bağlamıştır. Bazıları bunu duygulara değer vermeyen kültürel normlara bağlarken, diğerleri genel bir farkındalık eksikliğine işaret etmiştir. Bir katılımcı fiziksel zarara odaklanma eğiliminin altını çizerek şunları belirtmiştir: *"Toplumumuzda istismarın görünür işaretlerini ararız. İnsanlar çürükleri olan çocukları fark ediyor, ancak duygusal yaralar görünmez olduğu için duygusal kötü muamele genellikle gözden kaçıyor" (K9).* Bir başka katılımcı ise duygusal ihmal konusunda yaygın bilgi eksikliğini vurgulayarak, *"Çoğu insan duygusal ihmalin ne olduğunun farkında bile değil. Duygulara öncelik verilmediği için bunu bir sorun olarak görmüyorlar" (K11).*

Özetle, katılımcılar duygusal ihmalin her yaş grubunda etkili olabileceğini ancak erken çocukluk döneminin daha kırılgan bir evre olduğuna dikkat çekmiştir. Katılımcılar duygusal ihmalin en belirgin olduğu dönemin erken çocukluk dönemi olduğu konusunda hemfikirdir. Buna paralel olarak birçok ebeveynin fiziksel bakıma duygusal bağdan daha fazla öncelik verdiğinin ve çocuklarını duygusal olarak ihmal ettiklerinin farkında olmadıklarının altını çizmektedir. Farkındalık eksikliği, iş-yaşam dengesi güçlükleri, nesilden nesile geçen ebeveynlik tarzları ve toplumsal normlar, bu duruma katkıda bulunan

önemli nedenler olarak tanımlanmıştır. Duygusal ihmali hafifletmek ve daha iyi ebeveyn-çocuk etkileşimlerini teşvik etmek için daha fazla farkındalık ve eğitimin gerekliliği de katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

Duygusal ihmal farkındalığına ilişkin bulguların özeti

Katılımcılar duygusal ihmali, toplumun fiziksel bakıma verdiği önemin sıklıkla gölgesinde kalan, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak tanımlamaktadır. Katılımcılar duygusal ihmali çocuklarda görülen davranışsal, duygusal ve sosyal güçlükler üzerinden tanımlarken, bunun gerekçeleri ve tezahürlerine ilişkin algıları da farklılık göstermektedir. Bazıları bunu ebeveynden uzaklaşma, iş stresi veya kuşaklar arası kalıplarla ilişkilendirirken, diğerleri çocukların duygularını göz ardı eden kültürel normları vurgulamaktadır. Katılımcılar, özellikle erken çocukluk ve ergenlik dönemlerinde olmak üzere tüm yaş gruplarında yaygınlığının altını çizmekte ve birçok ebeveynin duygusal olarak ihmalkâr davranışlarının farkında olmadığını gözlemlemektedir. Yanıtlar, duygusal ihmalin yaygın olduğunu ancak çoğu zaman fark edilmediğini, dolayısıyla farkındalık ve erken müdahalenin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

4.1.2. Duygusal ihmalin nedenleri

Katılımcıların bu konudaki bakış açılarını keşfetmek için doğrudan çocukluktaki duygusal ihmalin arkasındaki nedenleri ele alan bir soru sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar bu kategori altında kodlanırken, görüşmenin diğer noktalarında katılımcılar tarafından duygusal ihmalin nedenlerine ilişkin yapılan ek açıklamalar da bu kategori altında sınıflandırılmıştır. Duygusal ihmalin nedenleri boyutuna ilişkin kodlanan verilerin birleştirilmesiyle, Tablo 4.5.'te gösterildiği gibi şu kategoriler belirlenmiştir: Ebeveyn tutumları, çocuğun karakteristik özellikleri, toplumsal ve kültürel faktörler, ekonomik ve çevresel faktörler.

Tablo 4. 5. Duygusal ihmalin nedenleri

Kod	Tema	Kategori
Kendi çocukluğunda ihmal yaşayan ebeveynin davranışı tekrar etmesi	Kuşaklar arası aktarım	Ebeveyn tutumları
Görülmemişliğin bilinçsizce aktarılması		
Duygusal ihtiyaçların fark edilmemesi	Farkındalık ve empati	
Duyguların küçümsenmesi ve önemsenmemesi		
İç dünyayı anlamakta zorlanma		
Babaların duygusal olarak mesafeli olması	Ebeveyn rolleri ve cinsiyete bağlı faktörler	
Babaların sadece maddi sorumluluğu öncelikli görmesi		
Annelerin ev içi sorumlulukları arasında kaybolması		
Çalışan annelerin tükenmişliği		
Depresyon, kaygı gibi ruhsal sorunların etkisi	Psikolojik etkenler	Ebeveynin psikolojik durumu
Boşanma, ölüm, hastalık gibi yaşam olaylarının ebeveyn erişimini sınırlaması		
Sessiz ve içe kapanık çocukların fark edilmemesi	Mizaç ve davranış	Çocuğun karakteristik özellikleri
Dürtüsel veya zorlayıcı çocuklarda ihmal riski taşıması		
Disiplini önceliklendiren ebeveyn anlayışı	Geleneksel ebeveynlik normları	Toplumsal ve kültürel faktörler
Duygusal desteğin kültürel olarak değersiz görülmesi		
Fiziksel istismar görünür, duygusal ihmal görünmez		
Geçim kaygısı nedeniyle çocuğa duygusal alan kalmaması	Maddi zorluklar ve yoğun çalışma	Ekonomik ve çevresel faktörler
Duygusal desteğin “lüks” olarak görülmesi		
Uzun çalışma saatlerinin ebeveyni çocukla ilişkiden uzaklaştırması		

Ebeveyn tutumları, sosyo-kültürel faktörler, ekonomik zorluklar ve çocuğa özgü özelliklerin her birinin çocukların duygusal ihmali üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Katılımcılar, çocukların duygusal ihtiyaçlarının sıklıkla göz ardı edilmesinin çeşitli nedenlerini belirtmiştir. Birçoğu, ihmalin kuşaklar arası aktarımının, ebeveyn stresinin, kültürel normların ve ekonomik zorlukların ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşim biçimlerini şekillendirmedeki rolünü vurgulamıştır.

Katılımcılar arasında yinelenen bir tema, ihmalin kuşaklar arası aktarımının rolü olmuştur. Birçoğu, kendi çocukluklarında duygusal ihmale maruz kalan ebeveynlerin bu döngüyü kendi çocuklarında sürdürme ihtimalinin daha yüksek olduğunu savunmuştur. Bir katılımcı, *"Duygusal ihmal olmamış olanın travmasıdır aslında. Kendisi eksik olan ebeveyn çocuğuna da aynısını hatta bazen daha fazlasını yaşatabilmektedir. Öyle görmüş çünkü, o şekilde büyümüş" (K3).* Bu, ihmalin genellikle bilinçsizce kuşaklar boyunca nasıl sürdürüldüğünü vurgulamaktadır.

Ebeveyn farkındalığı ve empati eksikliği, duygusal ihmalin sıklıkla dile getirilen bir diğer nedenidir. Birçok ebeveyn, duygusal ihtiyaçların fiziksel ihtiyaçlar kadar önemli olduğunu fark edememektedir. Bir katılımcı, *"Ebeveynler çocuğun ihtiyacını karşıladığını, hiçbir şeyini eksik etmediğini söylüyorlar. Burada aslında büyük bir farkındalık problemi de var bence" (K2)*. Aynı katılımcı, bazı ebeveynlerin çocuklarının duygularını anlamakta zorlandığını ve bu nedenle duygusal ihmali fark etmelerinin zorlaştığını da vurgulamıştır: *"Çocuğun içsel dünyasını anlamakta da zorlanıyor olabilirler belki yetiştirilme tarzlarından dolayı" (K2).* Benzer şekilde, farklı bir katılımcı ebeveynlerin bazen çocukların duygularını tamamen göz ardı ettiğini gözlemlemiştir: *"Bana göre, ebeveynler çocuklarının duygularını anlamıyor ve küçümsüyor. Çocuk 'üzgünüm' dediğinde bile 'bunda üzülecek ne var?' diyerek önemsemiyorlar" (K7).* Bu farkındalık ve anlayış eksikliği, ebeveynlerin çocuklarına ihtiyaç duydukları duygusal desteği sağlamalarını zorlaştırmaktadır.

Babaların geleneksel rolü de katkıda bulunan bir faktör olarak vurgulanmıştır. Birçok katılımcı, Türk toplumunda babaların genellikle aktif ebeveynlerden ziyade finansal açıdan destekleyici olarak görüldüğünü ve bunun da duygusal olarak bir mesafeye yol açtığını belirtmiştir. Bir katılımcı şunları ifade etmiştir: *"Bizim toplumsal olarak da daha doğruymuş gibi kabul edilen bir durum özellikle babalar için, maddi olarak var, fiziksel ihtiyaçları karşılamak için var ama duygusal ihtiyaçlar kısmında yetersizler. Babalar duygusal olarak mesafeli olabiliyor, çocuklarıyla yakın ilişki kurmuyorlar. Bunu kendi babalarından görmedikleri için daha mesafeli oluyorlar" (K1).* Başka bir katılımcı, babaların disiplin için

duygusal mesafenin gerekli olduğuna inanabileceğini açıklamıştır: *"Babalar daha mekanik bakıyor. Bu çocuğun böyle davranmasının altında duygusal olarak ihmal edilmesi yatmıyor da işte şımarık, biz onu şımarttık, bilerek yapıyor, inadına yapıyor" (K10).* Bu görüşler, babalıkla ilgili kültürel normların duygusal ihmale katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, annelerin rolü ve ev içi sorumluluklarından bahsedilmiştir. Birçok katılımcı, annelerin özellikle de çalışan annelerin, sorumlulukları dengelemekte zorlandıklarını ve bunun da duygusal ihmale yol açtığını belirtmiştir. Bir katılımcı şunları gözlemlemiştir: *"Anneler de genellikle ev ve ev işleriyle çok meşguller, bazen ailelerle çok meşgul olabiliyorlar. Çocuğa gerekli ilgiyi ve ihtiyacı duyduğu o özeni gösteremiyorlar" (K1).* Bir başka katılımcı da bu düşünceyi destekleyerek ev içi sorumlulukların yarattığı stresin duygusal ihmale nasıl yol açabileceğini vurgulamıştır: *"Çalışan anneler için de zor bir durum bu. Onlar da duygusal olarak ihmalkâr kalabiliyorlar" (K5).* Bu ifadeler, kadınların bakım veren ve ev hanımı rollerine ilişkin toplumsal beklentilerin nasıl istenmeyen ihmallere yol açabileceğini vurgulamaktadır.

Ebeveynlerin psikolojik sorunları da önemli bir etken olarak gösterilmiştir. Depresyon, kaygı gibi psikolojik sorunlarla uğraşan ebeveynler, çocukları için duygusal olarak ulaşılabilir olmayı zor bulabilirler. Bir katılımcı şunları söylemiştir: *"Bazen ebeveynlerin kendi içsel sorunları olabilir, yaşamın kendi getirdiği güçlüklerden dolayı çocuk ihmal ediliyor olabilir" (K2).* Bir diğer katılımcı ise boşanma ya da finansal istikrarsızlık gibi önemli yaşam olaylarının ebeveynlerin duygusal erişilebilirliğini daha da zorlayabileceğini vurgulamıştır: *"Bir boşanma olabilir, bir ölüm olabilir ya da daha uzun süren hastalık gibi zorlayıcı yaşam olaylarından dolayı çocuk ihmal ediliyor olabilir" (K10).* Bu görüşler, ebeveynler fiziksel olarak mevcut olsalar bile dış etkenler nedeniyle duygusal ihmalin nasıl ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

Bir katılımcı, bir çocuğun mizacının duygusal ihmal riskini nasıl etkileyebileceğini tartışmıştır. Sessiz ve içe dönük çocukların ihtiyaç duydukları ilgiyi göremeyebileceklerini belirtmiştir: *"Daha sessiz, sakin, içine kapanık bir karakterse çocuk, orada da duygularını ifade etmek konusunda cesaretlendirilmiyorsa ve ihmalkâr bir ebeveyne sahipse bu durum pekişebilir" (K1).* Katılımcı aynı zamanda, daha zorlu mizaçlara sahip çocuklar da ihmale daha yatkın olabileceğini de savunmuştur: *"Bazı bebekler kolay mizaçlı olmayabilir, daha huzursuz, daha dürtüsel olabilir, belki öfkeli bir çocuk olabilir. İhmalkâr bir ebeveynlik tutumu bunu daha da pekiştirir" (K1).* Başka bir katılımcı ise *"Bir çocuk içine kapanıksa ve ebeveynleri tarafından teşvik edilmiyorsa, ihmale açık hale gelir" (K3)* demiştir. Bu durum

hem aşırı sessiz hem de aşırı zorlayıcı çocukların farklı nedenlerle de olsa duygusal ihmal riski altında olabileceğini göstermektedir.

Kültürel ve toplumsal normlar da duygusal ihmale katkıda bulunan faktörler olarak sıklıkla dile getirilmiştir. Katılımcılar, geleneksel ebeveynlik normlarının duygusal destekten ziyade disiplin ve fiziksel bakımı vurguladığını belirtmiştir. Bir katılımcı şunları söylemiştir: *"Ebeveynlerin kendi anne-babalarından gördükleri katı ebeveynlik modelini devam ettirmesi duygusal ihmali normalleştiriyor" (K13)*. Buna ek olarak, duygusal ihmal, fiziksel istismarın aksine görünür işaretleri olmadığı için toplumda genellikle bir sorun olarak kabul edilmemektedir. Bir katılımcı şunları belirtmiştir: *"İnsanlar fiziksel istismarı tanıyor eğer çocuğun vücudunda bir morluk varsa, bu barizdir ama duygusal ihmal? O görünmez ve bu yüzden insanlar bunu fark etmekte zorlanıyor" (K9).* Bu, kültürel inançların ve sosyal normların çocukların duygusal ihtiyaçlarının sürekli ihmal edilmesine nasıl katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır.

Bir diğer önemli faktör de ebeveynlerin yaşadığı maddi zorluklar, iş yoğunluğu olmuştur. Birçok katılımcı, ekonomik sorunlar, iş stresi ile uğraşan ebeveynlerin çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını gözlemlemiştir. Bir katılımcı bu durumu şöyle dile getirmiştir: *"Maddi anlamda da ebeveynler zorluk çekiyorsa, bu duygusal ihtiyaçlar geri plana atılıyor. Çocukla ilgilenmek, konuşmak, onunla vakit geçirmek, onu takdir etmek, onaylamak sanki böyle bir lüksmüş gibi kalabiliyor ailelerde" (K1).* Maddi zorluklar ve uzun çalışma saatleri ile ilgili başka bir katılımcı ise şöyle açıklamıştır: *"Maddi yetersizliklerin ebeveynlerin çocuklarına duygusal destek sunmasını zorlaştırması duygusal ihmalin nedenlerinden biri olabilir. Uzun çalışma saatleri nedeniyle ebeveynlerin çocuklarıyla duygusal bağ kuramaması ise sık karşılaşılan bir durum olarak karşımıza çıkıyor maalesef" (K15).* Bu ifadeler, ebeveynler geçim kaygısı içindeyken çocuklarıyla duygusal bağ kurmanın genellikle ikinci planda kaldığını göstermiştir.

Duygusal ihmalin nedenlerine ilişkin bulguların özeti

Bazı katılımcılar duygusal ihmali önlenebilir bir sorun olarak görüp çeşitli çözümler önerirken, diğerleri bireysel çabaların etkisinin azaltılmasına yardımcı olabileceğini öne sürmüştür. Katılımcıların duygusal ihmalin nedenlerine ilişkin açıklamaları, ihmalin kuşaklar arası aktarımı, ebeveyn farkındalığı eksikliği, sosyo-kültürel etkiler, ekonomik zorluklar ve çocuğa özgü faktörler olarak kategorize edilmiştir. Bu kategoriler, çalışmada ana temalar olarak ortaya çıkmış ve katılımcıların duygusal ihmale katkıda bulunan

faktörlere ilişkin bakış açılarını yansıtmıştır. Bu temalar arasında, kuşaklar arası aktarım ve ebeveyn farkındalığı eksikliği katılımcılar tarafından en sık dile getirilen ve vurgulanan temalardır.

4.1.3. Duygusal ihmalin sonuçları

Katılımcıların duygusal ihmalin sonuçlarına ilişkin bakış açılarını anlamak için iki soru sorulmuştur. Sorulardan biri duygusal ihmalin çocuklar üzerindeki kısa vadeli ve gözlemlenebilir etkilerini keşfetmeyi amaçlarken, diğeri yetişkinlik üzerindeki uzun vadeli etkilerine odaklanmıştır. Bu sorulara verilen yanıtlara ek olarak, katılımcıların görüşmelerin diğer noktalarında duygusal ihmalin sonuçlarına ilişkin yaptıkları açıklamalar da bu boyut altında kodlanmıştır.

Kodlanan yanıtlar birleştirilerek, duygusal ihmalin sonuçları Tablo 4.6.'da sunulduğu gibi akademik sonuçlar, sosyal ve duygusal sonuçlar, psikolojik sonuçlar, ilişkisel sonuçlar ve davranışsal sonuçlar olarak kategorize edilmiştir.

Tablo 4. 6. Duygusal ihmalin sonuçları

Kod	Tema	Kategori
Dikkat ve odaklanma problemi	Akademik performansta zorluklar	Akademik sonuçlar
Motivasyon eksikliği		
Okula katılımda isteksizlik		
Aile onayı için başarıya odaklanma	Başarıya aşırı yönelim	
Takdir görmek için fazla çaba sarf etme		
Kalıcı bağ kurmada zorlanma	Akran ilişkilerinde sorunlar	Sosyal ve duygusal sonuçlar
Aşırı bağımlılık ya da kopukluk		
Sosyal güvensizlik		
Sürekli dış onay arama	Onay arayışı	
Sevilip sevilmediğini sorgulama		
Sevilmeye layık olmadığını düşünme	Öz-değer algısında zayıflama	Psikolojik sonuçlar
Kendi değerini dış onaya bağlama		
Kendini yetersiz görme		
Yoğun duyguları tanımlamada zorlanma	Duyguların bastırılması	
İfade yerine içselleştirme eğilimi		
Duygusal donukluk yaşama		
Sürekli endişe hali	Kaygı ve depresyon eğilimi	
Mutsuzluk, karamsarlık, tükenmişlik hissi		

Tablo 4. 6. Duygusal ihmalin sonuçları (devamı)

Kod	Tema	Kategori
Aşırı onay ve sevgi arayışı	Güvensiz bağlanma ve yakınlık sorunları	İlişkisel sonuçlar
Duygusal kaçınma		
Yakın ilişkilerde mesafe koyma		
Çocukluk deneyimlerinin yetişkinlik ilişkilerine yansıması	İlişki kalıplarının tekrarı	
Partnerlerle doyumsuz, suçlayıcı ilişki tarzları		
Görünür olma çabasıyla aşırı davranışlar	Uyumsuz dışavurum davranışları	Davranışsal sonuçlar
Agresyon, öfke nöbetleri		
Kuralları hiçe sayma		
Aşırı itaatkârlık	Aşırı uyum ve içedönüklük	
Sosyal çekilme		
İçe kapanıklık ve edilgenlik		

Duygusal ihmalin en sık karşılaşılan sonuçlarından biri de akademik başarı üzerindeki yansıması olmuştur. Katılımcılar, duygusal ihmale maruz kalan çocukların sıklıkla odaklanma, motivasyon ve okula genel katılım konularında zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bazı çocuklar, ebeveynlerinin takdirini ve onayını kazanma çabasıyla, okulda başarılı olmanın kendilerine arzuladıkları sevgi ve ilgiyi sağlayacağına inanarak akademik başarıya aşırı odaklanabilmektedir. Bununla birlikte, düşük özgüven ve duygusal sıkıntılar nedeniyle akademik performanslarında düşüş yaşayabileceklerini de aktarmışlardır. Bir katılımcı: "*Çocuk ilkokula başlıyor, okuma yazma öğreniyor, toplama çıkarma, sayıları öğreniyor. Gelişimsel olarak bu aslında çocuğun biraz da kendini fark edip, bir şeyler yapıyorum, okula gidiyorum, bir şeyler öğreniyorum özgüvenini, farkındalığını kazanması gereken bir yaşken duygusal ihmale uğramış çocuklarda bunu görmüyoruz" (K4)* derken; başka bir katılımcı: *"Derslerindeki başarılarını etkileyebilir, başarısız olabilirler, bazıları daha çok çalışarak aileleriyle daha iyi iletişim kuracağını, daha çok sevilebileceklerini ya da saygı duyulacağını düşünebilir" (K6)* demiştir.

Sıklıkla dile getirilen bir diğer sonuç da sosyal ilişkilerde yaşanan sorunlardır. Katılımcılara göre, ihmal edilen çocuklar genellikle kalıcı bağlar kurmakta zorlanmakta veya akranlarına aşırı bağımlılık ya da aşırı kopukluk sergilemektedir. Bir katılımcı bu sorunu şöyle ifade etmiştir, *"Çok rahat bir şekilde diğer çocuklarla kaynaşıp oyun oynayamıyorlar"*

(K2). Benzer şekilde, bir katılımcı *"Bazı çocuklar tek başlarına asla hareket edemezler, sürekli onay ihtiyacı hissederler" (K7)* diyerek bağımsız bir şekilde hareket edememelerine vurgu yapmıştır. Yeterli duygusal destek alamayan çocuklar genellikle sürekli bir dış onay ihtiyacı geliştirir. Bir katılımcının ifade ettiği gibi, *"Çocuk geliyor, herkes beni seviyor değil mi, gelmediğimde beni özlüyorsunuz değil mi şeklinde onay arıyor" (K9).* Bu ifadeler, erken çocukluk dönemindeki duygusal ihmalin sosyal güvensizliğe ve onay için başkalarına güvenmeye yol açabileceğini göstermektedir.

Düşük öz saygı, kaygı, depresyon ve duygusal bastırma gibi uzun vadeli psikolojik sorunlar, katılımcılar tarafından duygusal ihmal ile yaygın olarak ilişkilendirilmiştir. Sevgiyi hak etmedikleri fikri, duygusal olarak ihmal edilen pek çok çocuk tarafından içselleştirilmiş olup, bu durum zihinsel ve öz saygıları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bir katılımcıya göre, *"Bence her şeyden önce sevilmeye layık olmadıklarına inanırlar. Sevmeyi bilmez, kendisine değer vermeyi bilmez, sevgiye layık olmadığına inanır" (K3).* Duyguları bastırmanın bir başa çıkma mekanizması olarak geliştirilmesi de bir başka katılımcı tarafından ifade edilmiştir: *"Bence duygusal olarak ihmal edilmiş çocuklar, duygularını bastıran yetişkinlere dönüşüyorlar" (K1).* Bir başka katılımcı ise çocukluktaki duygusal yoksunluğun, duygusal kontrolü ve benlik algısını etkileyen uzun vadeli sorunlara nasıl yol açabileceğinin altını çizmiştir: *"Özellikle yetişkinlerde duygusal olarak ihmal edildiyse yetişkinlikte anksiyete, depresyon, mükemmeliyetçilik, yetersizlik duygusu, ya da duygusal uyuşukluk dediğimiz hiçbir şeyi hissedememe durumu açığa çıkıyor" (K9).*

Duygusal ihmalin bağlanma ve ilişki örüntüleri üzerindeki etkisi, katılımcıların yanıtlarındaki ana konulardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bir katılımcının da belirttiği gibi, bazı çocuklar diğer insanların kabul ve onayına aşırı bağımlı hale gelmektedir: *"Öğrenci geliyor herkes beni seviyor değil mi, herkes beni çok özlüyor değil mi ben olmadığımda şeklinde sorular soruyor" (K9).* Diğerleri ise duygusal kaçınma ve mesafeden muzdarip oldukları için anlamlı arkadaşlıklar sürdürmekte zorlanabileceklerini ifade etmiştir. Bir katılımcının belirttiği gibi *"Bence duygusal olarak ihmal edilmiş çocuklar, duygularını bastıran yetişkinlere dönüşüyorlar" (K1).* Dahası, duygusal olarak ihmal edilmiş kişiler, kendileri duygusal olarak ulaşılmaz olarak ya da sürekli onay arayışında olarak, kendi ilişkilerindeki ihmalkâr eğilimleri istemeden de olsa tekrarlayabilirler. Başka bir katılımcı ise: *"Burada ya çok doyumsuz bireyler, sık partner değiştirenler ya da partnerlerine hep eksik hissettirenler, onları suçlayan, hiçbir zaman ona yetmeyen partnerleri belki de kronik olarak seçen yetişkinler haline gelebiliyor" (K14)* demiştir.

Çok sayıda katılımcı, duygusal ihmale maruz kalan çocukların çocuklukları boyunca ve sonrasında ilişki kurmakta ve sürdürmekte zorlandıklarının altını çizmiştir. Kaygılı bir şekilde bağlanabilecekleri, başkalarıyla etkileşim kurmakta zorlanabilecekleri veya içe kapanık davranışlarda bulunabilecekleri vurgulanmıştır. Bir katılımcının belirttiği gibi, *"Okul öncesi dönemde zaten bu çocuklar çok daha içe kapanık oluyor. Çok rahat bir şekilde diğer çocuklarla kaynaşıp oyun oynayamıyorlar" (K2).* Bir katılımcı *"Bazı çocuklar tek başlarına asla hareket edemezler, sürekli onay ihtiyacı hissederler" (K7)* diyerek bağımsız hareket edememeyi vurgulamıştır.

Bir başka katılımcı ise duygusal ihmale maruz kalan çocukların başkalarından fazlasıyla onay alma arayışına girebildiğini gözlemlemiştir. Dahası, bu zorluklar sıklıkla yetişkinlik boyunca, özellikle de ihmal edilmiş çocukların duygusal ifade, yakınlık ve güvenle mücadele edebildiği romantik ilişkilerde devam ettiğini belirtmiştir. Bir katılımcının açıkladığı gibi: *"Bu kişilerde bence bir bağlanma problemi görüyoruz. Belki romantik ilişkilerde de yansıyabilir. Güvenli bir ilişki kurmak, duyguları açabilmek ya da karşı tarafın duygularını anlayıp doğru şekilde karşılık verebilmek gibi" (K2).*

Duygusal ihmalin sonuçları ile ilgili bir diğer önemli odak noktası da davranışsal konular olmuştur. Katılımcılar ayrıca, duygusal olarak ihmal edilen çocukların dışa vurma veya sosyal ortamlardan tamamen çekilme gibi sorunlu davranışlar sergileyebildiklerini belirtmiştir. Bazı çocuklar dikkat çekmek için saldırgan, dürtüsel veya kural tanımaz davranışlarda bulunurken, diğerleri aşırı itaatkâr veya boyun eğici roller benimseyebilmektedir. Bir katılımcı, ihmal edilen küçük çocukların rahatsız edici davranışlar yoluyla nasıl dikkat çekmeye çalışabildiklerini belirtmiştir: *"Çünkü, görünmemiş bir çocuk. Dolayısıyla, ya çok fazla görünmeye çalışıyor görünmeye çalışırken de davranışın olumlu ya da olumsuz oluşuyla ilgilenmiyor" (K14).* Başka bir katılımcı bu sorunu *"Öfke nöbetleri yaşayabiliyorlar, bazen fiziksel şiddete başvurabiliyorlar" (K5)* şeklinde ifade etmiştir. Bu farklı cevaplar, duygusal ihmalin hem dikkat çekme hem de kaçınma davranışlarına yol açabildiğini, ancak bunun her zaman aynı şekilde ortaya çıkmadığını göstermektedir.

Duygusal ihmalin sonuçlarına ilişkin bulguların özeti

Katılımcıların duygusal ihmalin sonuçlarına ilişkin ifadeleri akademik, sosyal ve duygusal, psikolojik, ilişkisel ve davranışsal sonuçlar olarak kategorize edilmiştir. Bu

kategoriler duygusal ihmalin etkisini açıklayan temalar olarak ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında sosyal ve duygusal sonuçlar görüşmelerde en sık vurgulanan sonuçlar olmuştur.

4.1.4. Duygusal ihmalin önlenmesi

Bu bölümde katılımcılara duygusal ihmalin önlenmesine ilişkin dört soru yöneltilmiştir. Bunlardan biri, duygusal ihmalin tamamen önlenip önlenemeyeceğine ya da sadece azaltılıp azaltılamayacağına ilişkin kapalı uçlu bir soruyken, diğer üçü nasıl ele alınabileceğini araştıran açık uçlu sorulardı. Açık uçlu sorular duygusal ihmalin nasıl önlenebileceği, önlemeye yönelik spesifik stratejiler ve okul psikolojik danışmanlarının bu süreçteki rolüne odaklanmıştır. Bu sorulara verilen yanıtlar bu boyut altında kodlanmıştır. Duygusal ihmalin önlenmesine ilişkin bulgular üç ana kategori altında toplanmıştır: aile temelli önleme yaklaşımları, okul temelli müdahale yaklaşımları ve toplum temelli müdahale yaklaşımları. Ek olarak, katılımcıların duygusal ihmalin tamamen önlenip önlenemeyeceğine ilişkin görüşleri de analiz edilmiştir.

Duygusal ihmalin önlenebilirliğine ilişkin kapalı uçlu soruya yanıt olarak 8 katılımcı azaltılabileceğini belirtirken, 6 katılımcı tamamen önlenebileceğine inandığını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar duygusal ihmali tamamen ortadan kaldırılamayacak bir sorun olarak görmüş, ancak farkındalığın ve bireysel önlemlerin etkilerini en aza indirmeye yardımcı olabileceğini öne sürmüştür. Bir katılımcı şöyle demiştir: *"Tamamen önlemek zor, çünkü ebeveynler çoğu zaman yaptıklarının ihmal olduğunu fark etmiyor. Ama farkındalık artarsa, önüne geçilebilir." (K3)*. Bir başka katılımcı ise duygusal ihmalin önlenmesinde bireysel farkındalığın rolünü vurgulamıştır: *"Ebeveyn bilinçlenirse kendi çocuğu için önleyebilir, ama toplum genelinde bu ne kadar mümkün emin değilim." (K6).* Duygusal ihmalin önlenebileceğini düşünen katılımcılar, konuyu ele almak için çeşitli müdahale programları önermişlerdir. Tablo 4.7.'de duygusal ihmalin önlenmesi boyutuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4. 7. Duygusal ihmalin önlenmesi boyutuna ilişkin kategoriler, temalar ve kodlar

Kod	Kategori	Boyut
Ebeveynlerin yaptıklarının ihmal olduğunu fark etmemesi	Aile temelli önleme yaklaşımları	Duygusal ihmalin önlenmesi
Ebeveyn farkındalığının artırılması		
Aile içi iletişimin güçlendirilmesi		
Empati becerilerinin desteklenmesi		
Seminer ve rehberlik programları		
Öğretmenlerin eğitilmesi	Okul temelli müdahale ve iş birliği	
Öğretmenlerle iş birliği kurulması		
Okullarda duygusal gelişim destek programları		
Psikolojik danışmanların grup ve bireysel çalışmaları		
Aile-okul koordinasyonunun sağlanması		
Sanat, oyun, drama terapisi gibi alternatif duygusal ifade yolları		
Çocuklara güvenli bağ ortamı oluşturulması		
Risk altındaki çocukların erken tespiti	Toplumsal ve kurumsal destek mekanizmaları	
Medya, kamu kampanyaları, farkındalık projeleri		
Döngüsel ihmalin fark edilmesi ve kırılması		
Sistemli programlara yönelme		

Ebeveyn eğitimi, okul temelli farkındalık programları ve toplumsal müdahalelere vurgu yapan katılımcılar, duygusal ihmali durdurmak veya azaltmak için çeşitli yöntemlerin altını çizmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğuna göre, ebeveynler olumsuz etkileri hakkında bilgilendirilirse duygusal ihmalden kaçınabilirler. Birçok katılımcı, ebeveynlerin çocuklarını duygusal olarak ihmal ettiklerinin farkında olmadığını belirtmiş ve bu nedenle farkındalık yaratmanın önemine dikkat çekmiştir. Bir katılımcı, ebeveyn farkındalığını artırmanın gerekliliğini şu sözlerle vurgulamıştır: *"Bu yıllardır devam eden bir şey ama görüyoruz ki şu an gittikçe de azalan bir şey haline de geliyor. Bu azalma bize şunu gösteriyor, bu durum önlenebilir. Önlenebiliyorsa bizim gibi kurumlar, bizim gibi uzmanların daha aktif ve*

bilgilendirici olması lazım ki o döngü bir yerde kırılsın, değişsin" (K1). Benzer şekilde, bir başka katılımcı da ebeveynleri bilinçlendirmenin önemine dikkat çekmiştir: *"Birçok ebeveyn çocuklarını duygusal olarak ihmal ettiklerinin farkında bile değil. Eğer çocuklarının duygusal ihtiyaçları ve iletişim konusunda eğitim alırlarsa, bu ihmalin büyük ölçüde azalacağını düşünüyorum" (K2).*

Bununla birlikte, bazı katılımcılar tamamen önlemenin her zaman mümkün olmadığını, ancak amaca yönelik müdahalelerin duygusal ihmali azaltabileceğini öne sürmüştür. Bir katılımcı, döngüyü sona erdirmenin zorluklarını şu sözlerle dile getirmiştir: *"Tamamen önlemek mümkün olmayabilir ama azaltılabilir. Bazı ebeveynler de kendi çocukluklarında ihmal edilmiş ve bunu farkında olmadan sürdürüyorlar. Farkındalık programları sadece ebeveynlere değil, topluma yönelik de olmalı" (K6).* Ek olarak, öğretmen eğitimi ve öğrenci duygusal eğitim programları gibi okul temelli müdahalelerin önemi de katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bir katılımcı, çocukların planlanmış faaliyetler yoluyla nasıl duygusal sağlamlık geliştirebileceğini şu sözlerle açıklamıştır: *"Drama çalışmaları, hikâye anlatımı ve sanat temelli etkinlikler, çocukların duygularını daha iyi ifade etmelerine yardımcı olabilir. Okullarda duygusal dayanıklılık ve kendini ifade etme üzerine yapılandırılmış grup çalışmaları yapılmalı" (K8).*

Katılımcılar ayrıca duygusal ihmalin önlenmesi ve azaltılması konusunda okul psikolojik danışmanlarına duyulan ihtiyacı da dile getirmiştir. Çok sayıda katılımcı, iş birliğine dayalı müdahalelerin, ebeveyn eğitiminin ve erken tespitin önemini vurgulamıştır. Bir katılımcı, erken çocukluk dönemi müdahalelerinin önemini şu sözlerle açıklamıştır: *"Okul öncesi eğitimde, çocuklara doğrudan duygusal ihmali öğretmemiz mümkün değil çünkü soyut bir kavram. Ancak, onların duygularını ifade etmelerini teşvik edebiliriz. Okullarda ebeveynler için seminerler düzenlenerek çocukların duygusal ihtiyaçlarının önemi anlatılabilir" (K1).*

Ayrıca, öğretmen eğitiminin önemi de katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bir katılımcı, öğretmenlerin duygusal ihmali fark edebilmesi için eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir: *"Öğretmenlerin duygusal ihmali fark edebilmesi için eğitim alması gerekiyor. Birçok öğretmen sadece davranışsal sorunları fark ediyor ama bunları duygusal ihmalle ilişkilendiremiyor. Eğer bu konuda bilinçlendirilirlerse, müdahaleler daha etkili olur" (K9).* Katılımcılar, duygusal ihmalin tespit edilmesinde öğretmenlerle iş birliğinin önemli olduğunu belirtmiş ve öğretmenlerin bu işaretleri tanıyıp müdahale stratejilerini uygulamaları için eğitilmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bir katılımcı şu ifadeleri

kullanmıştır: *"Öğretmenlerle iş birliği halinde çalışarak özellikle farkındalık yaratılarak bunun çözülmesi ve önlenmesi oldukça mümkün" (K9).*

Bunun yanı sıra, aileler ve okullar arasındaki iş birliğinin gerekliliği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bir katılımcı, okul danışmanlarının ebeveynler ve çocukların iletişim kurmasına nasıl yardımcı olabileceğini şu sözlerle açıklamıştır: *"Psikolojik danışmanlar, öğretmenler ve ebeveynlerle yakın çalışmalı. Aile toplantıları düzenleyerek ve çocukların duygusal gelişimi hakkında bilgilendirme yaparak ihmalin önlenmesine katkı sağlayabilirler" (K12)*. Buna ek olarak, bir başka katılımcı, ebeveynlerin psikolojik danışmanlar tarafından geliştirilen yapılandırılmış programlardan yararlanabileceğini belirtmiştir: *"Bireysel vakalara odaklanmak yerine, okulların yapılandırılmış ebeveyn rehberlik programları geliştirmesi gerekiyor. Bu programlar, ebeveynlere çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını nasıl karşılayabileceklerini öğretmeli" (K5).*

Katılımcılar, psikolojik danışmanların grup terapisi, bireysel danışmanlık ve sınıf temelli programlar aracılığıyla çocukların duygusal ifade becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabileceklerini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar, çocukları duygularını ifade etmeye teşvik eden etkinliklerin önemine dikkat çekmiştir: *"Duygularını ifade etme konusunda biz onları teşvik edebiliriz. Evde karşılanmayan o duyguların ifade edilmesi ihtiyacını veya onların önemsenmesi ihtiyacını biz belki yapabiliriz" (K2).*

Okul temelli müdahalelerin duygusal ihmalin erken tespitine ve önlenmesine katkıda bulunduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Okullardaki yapılandırılmış erken müdahale programlarının risk altındaki çocukların tespit edilmesine ve gerekli desteğin sağlanmasına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Bir katılımcı şu şekilde açıklamıştır: *"Çocuk gerçekten buradaki öğretmenleriyle ve arkadaş çevresinden şanslıysa ve öğretmen de iyi bir öğretmense güvenli bağlanmayı, sevgiyi öğretmenle yakalıyor bu noktada" (K10).*

Katılımcılar, duygusal ihmalin önlenmesinde toplum düzeyinde farkındalık yaratmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Kamu kampanyaları, medya katılımı ve sosyal projeler, toplumu çocuklar için duygusal desteğin önemi konusunda eğitmenin yolları olarak gösterilmiştir. Bir katılımcının ifadesine göre: *"Aslında duygusal ihmali çözmek oldukça basit. Hem ebeveynin hem toplumun hem de okulun öğretmenin vs. iş birliği halinde çalışarak özellikle farkındalık yaratılarak bunun çözülmesi ve önlenmesi oldukça mümkün" (K9).* Bir başka katılımcı ise farkındalığın zaman içinde arttığına dikkat çekmiştir: *"Bu*

yıllardır devam eden bir şey ama görüyoruz ki şu an gittikçe de azalan bir şey haline de geliyor. Bu azalma bize şunu gösteriyor, bu durum önlenebilir" (K1).

Aile içi iletişimin güçlendirilmesi, duygusal ihmali önlemek için önerilen stratejilerden biri olarak gösterilmiştir. Birlikte kaliteli zaman geçirmek, duyguları ifade etmek ve empatiyi teşvik etmek kilit faktörler olarak belirtilmiştir. Bir katılımcı şöyle demiştir: *"Bu durumu önlemek için belki psikoeğitim programları hazırlayabiliriz okullar içerisinde duygular ile ilgili. Önce velilere duygunun ne olduğunu, duyguların neler olduğunu anlatmalıyız" (K5).* Bir başka katılımcı, aile bağlarının güçlendirilmesinde gündelik etkileşimlerin önemini vurgulamıştır: *"Anne babaların hazır olmadığını ve o anı iyi planlayamadıklarını düşünüyorum. O esnada çocuğa bugün günün nasıl geçti, seni en çok mutlu eden şey neydi ne yedin ne içtin gibi sorular sormamaları bence bu noktada bir sorun" (K12).*

Katılımcılar, profesyonel bir psikolojik yardıma erişimin hem önleme hem de müdahalede önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Duygusal ihmalin ele alınmasında terapi, aile danışmanlığı ve psikoeğitimin öneminden bahsettiler. Bir katılımcı şunları belirtmiştir: *"Tabii ki de önlenebilir. Ebeveynlere yönelik eğitimler verilebilir. Farkındalık eğitimleri. Konuyla ilgili seminerler düzenlenebilir. Terapiye gidilebilir" (K2).* Bir başka katılımcı, çocukların duygularını ifade edebilmeleri için güvenli bir okul ortamının önemli olduğunu belirtmiştir: *"Bence önlenebilir ama ailenin de açık olması lazım. Biz çocukları güvende hissettirmeye çalışıyoruz, duygularını açabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri rahat ortamlar yaratmaya çalışıyoruz" (K8).*

Alternatif destekleyici yöntemler arasında drama, sanat terapisi ve oyun terapisi gibi yaklaşımların kullanıldığı belirtilmiştir. Katılımcılar ayrıca duygusal ihmal riski altındaki çocukları desteklemek için drama, sanat terapisi ve oyun terapisi gibi alternatif yöntemlerin de kullanıldığından bahsetmiştir. Bu yaklaşımlar, duygusal ifadeyi ve dayanıklılığı teşvik etmede etkili olarak tanımlanmıştır. Bir katılımcı şöyle açıklamıştır: *"Çocuklarla grup programları düzenlenebilir. Grupta belli roller verilebilir, dramalar yaptırılabilir. Dramaları çok seviyorlar ve kendilerini açabiliyorlar orada" (K8).* Başka bir katılımcı, duygusal ihmali tespit etmek için çocukları grup ortamlarında gözlemlemenin önemini vurgulamıştır: *"Yaş grubu küçük olduğu için aslında ben daha çok serbest zamanlarda ya da ders içi süreçlerde sınıflarda gözlemlerde bulunuyorum" (K14).*

Duygusal ihmalin önlenmesine ilişkin bulguların özeti

Bu boyutta elde edilen bulgular, duygusal ihmali önlemeye yönelik katılımcı görüşlerinin üç ana kategori altında toplandığını göstermektedir: Aile temelli önleme yaklaşımları, okul temelli müdahale ve iş birliği, toplumsal ve kurumsal destek mekanizmaları. Katılımcılar, ebeveyn farkındalığını artırmanın, öğretmenlerle iş birliği yapmanın, çocuklarla doğrudan müdahaleler gerçekleştirmenin ve okul temelli programlar oluşturmanın önemini vurgulamıştır. Ayrıca, toplum temelli farkındalık çalışmaları, aile içi iletişimin güçlendirilmesi, profesyonel psikolojik destek sağlanması ve sanat, drama ve oyun terapisi gibi alternatif yöntemlerin kullanılmasını önleme stratejileri olarak vurgulamışlardır.

4.2. Tartışma

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocuklarla çalışan psikolojik danışmanların duygusal ihmale ilişkin bakış açılarını incelemektir. Bu bağlamda, araştırmadan elde edilen bulgular, ilgili alan yazın çerçevesinde yorumlanmıştır. Her bir tema, literatürdeki kuramsal yapılarla karşılaştırılarak ele alınmış ve katılımcı görüşlerinin bu yapılarla olan ilişkisi değerlendirilmiştir. Elde edilen temalar başlangıçta görüşme formuna dayansa da analiz sürecinde bu yapıların alan yazında karşılık geldiği kuramsal boyutlarla örtüştüğü görülmüş ve tartışma kısmında literatürle ilişkilendirilerek yeniden ele alınmıştır.

4.2.1. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlar çocuklukta duygusal ihmale ilişkin nasıl bir farkındalığa sahiptir?

Bu çalışma, okul öncesi psikolojik danışmanlarının çocuklukta duygusal ihmale ilişkin farkındalıklarını araştırmaktadır. Özellikle, duygusal ihmali nasıl tanımladıklarını, duygusal ihmalle ilişkilendirdikleri davranışlarını, çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin algılarını, duygusal ihmali tanımlamak için kullandıkları belirtileri ve toplumdaki yaygınlığına ilişkin görüşlerini araştırmaktadır. Çalışma, ana araştırma sorusu tarafından yönlendirilmektedir: "Okul öncesi psikolojik danışmanlar çocuklukta duygusal ihmal konusunda ne tür bir farkındalığa sahiptir?"

4.2.1.1. Duygusal ihmalin tanımı ve kapsamı: Okul öncesi psikolojik danışmanların kavramsallaştırmaları

Bulgular, okul öncesi kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların duygusal ihmali öncelikle bir çocuğun özellikle sevgi, ilgi, güvenlik ve onaylanma gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak tanımladığını göstermektedir. Bu durum, duygusal

ihmali ebeveynin duygusal tepkisizliği, ulaşılamazlığı ve ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimin eksikliği olarak kavramsallaştıran mevcut literatürle örtüşmektedir (Özsoy ve Çelikkaleli, 2021; Young, Lennie ve Minnis, 2011). Katılımcılar, duygusal ihmalin yalnızca şefkat göstermemekle sınırlı olmadığını; çocuğun duygularını görmezden gelmek ve duygusal deneyimlerini kabul etmemek gibi daha geniş bir duygusal bağ eksikliğini de içerdiğini vurgulamıştır. Görüşmelerden elde edilen dikkate değer bir bulgu, bireylerin duygusal ihmali sıklıkla kasıtlı kötü muameleden ziyade ebeveynin farkında olmamasına bağlamalarıdır. Bu bakış açısı, özellikle temel fiziksel ihtiyaçlar karşılandığında, birçok ebeveynin duygusal ihmali bir kötü muamele türü olarak görmediğini ortaya koyan çalışmalarla örtüşmektedir (Kumari, 2020).

Veriler, katılımcıların duygusal ihmali ayrı bir olgu olarak tanımladıklarını, ancak bunu diğer ihmal türlerinden veya yetersiz bakımdan ayırt etmenin zorluğunu da dikkate aldıklarını göstermektedir. Duygusal ihmal ve istismar, diğer kötü muamele biçimlerinden farklı olarak gözle görülür belirtilerden yoksun olduğu, bunun da tanınmalarının veya tespit edilmelerinin güçleşmesine neden olabileceğini öne süren çalışmalarda vurgulanmaktadır (Dinleyici ve Dağlı, 2016; Üstündağ, 2020). Somut göstergeleri olan fiziksel ihmalin aksine, duygusal ihmal genellikle içselleştirilmekte ve bu da tanımlanmasını daha zor hale getirmektedir (Kumari, 2020).

Ayrıca, katılımcıların görüşleri kültürel normların duygusal ihmalin nasıl algılandığı konusunda önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Katılımcılar bazı kültürlerde duygusal destek ve şefkatin açıkça ifade edilmeyebileceğini ve duygusal ihmalin, gözle görülür duygusal güçlüklere yol açmadığı sürece bir sorun olarak görülmeyebileceğini dile getirmiştir. Bu bakış açısı, kültürel normların ebeveynlik uygulamalarını ve ihmal algılarını nasıl etkilediğini vurgulayan araştırmalarla tutarlıdır (Abdullah ve Thattengat, 2025; Lansford, 2022). Örneğin kolektivist kültürlerde, duygusal ifadenin bazen engellenmesi duygusal ihmalin normalleştirilmesine katkıda bulunabilir (Huwaë ve Schaafsma, 2016).

4.2.1.2. Çocuklukta duygusal ihmalin psikolojik danışmanlar tarafından algılanışı

Bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların, duygusal ihmali öncelikle çocuklardaki davranışsal ve duygusal yansımaları aracılığıyla fark ettiklerini göstermektedir. Katılımcılar, fiziksel ihmalden farklı olarak, duygusal ihmalin öncelikle çocukların davranışsal ve duygusal ifadeleri yoluyla fark edildiğini vurgulamaktadır. Sosyal geri çekilme, aşırı uyum, ilişkisel zorluklar ve duygusal regülasyon

bozukluğu gibi göstergelerden sıklıkla bahsedilmektedir. Bu bulgular, duygusal ihmalin- daha az görünür olmasına rağmen- çocukların bağlanma süreçlerini ve duygusal ifadelerini önemli ölçüde etkileyebileceğini öne süren mevcut literatürle örtüşmektedir. Araştırmalar, duygusal ihmal yaşamış çocukların genellikle bazen yoğun duygusal tepkisellik, bazen de duygusal hissizlik sergilediğini göstermektedir (Müller ve ark., 2019; Rees, 2008).

Davranışsal ipuçlarına ek olarak, katılımcılar duygusal ihmalin tespitinde çocukların duygusal ifadelerinin -ya da duygusal ifade yokluğunun- rolüne dikkat çekmiştir. Bazı danışmanlar, duygusal ihmale maruz kalan çocukların duygularını tanıma ve ifade etme konusunda güçlük yaşadığını belirtmiştir. Bu gözlem, duygusal ihmal ile çocuklukta aleksitimik özelliklerin gelişimi de dahil olmak üzere duygusal farkındalığın azalması arasında bir bağlantı olduğunu öne süren önceki çalışmalarla uyumludur (Kick ve ark., 2024). Ayrıca, danışmanlar bu durumdaki çocukların ya yetişkin onayına fazla bağımlı olma ya da aşırı bağımsızlık duygusu sergileme gibi uç noktalar arasında gidip gelebildiğini bildirmiştir; her iki durumun da çocukluktaki duygusal ihmalden kaynaklanan güvensiz bağlanma araştırmalarıyla uyumlu görülmektedir (Dagan, Groh, Madigan ve Bernard, 2021).

Katılımcıların ifadelerinden ortaya çıkan bir diğer önemli tema, duygusal ihmalin yaşanmış deneyimini ifade etmek için metaforlardan yararlanmalarıdır. İhmal edilmiş çocuklar, danışmanlar tarafından "karanlık, boş bir alanda" olmak veya "susuz çiçeklere" benzemek gibi metaforlarla tanımlanmıştır. Bu imgeler, bu tür çocukların yaşadığı derin izolasyon ve duygusal yoksunluk hissini güçlü bir şekilde aktarmaktadır. Bu bağlamda metafor kullanımı, duygusal ihmal de dahil olmak üzere travmanın genellikle soyut etkilerini ifade etmedeki değerinin altını çizen daha geniş psikolojik araştırmaları yansıtmaktadır (Qiu, Watson ve Tay, 2022). Bu bulgular, anlatı ve yaratıcı tekniklerin, küçük çocukların duygusal dünyalarını anlamak ve ele almak isteyen psikolojik danışmanlar için özellikle faydalı olabileceğini göstermektedir.

Son olarak, katılımcılar duygusal ihmalin tespit edilmesinin genellikle zor olduğunu çünkü etkilerinin zaman içinde aşamalı olarak ortaya çıkma eğiliminde olduğunu vurgulamıştır. İstismar veya fiziksel ihmalin hemen görünür olmasının aksine, duygusal ihmalin etkisi kademeli olarak ortaya çıkma eğilimindedir, bu da erken teşhis ve müdahaleyi daha karmaşık hale getirmektedir. Katılımcılar, duygusal ihmalin tespitinde kilit bileşenler olarak gözlem ve uzun vadeli değerlendirmenin önemini vurgulamıştır. Bu bakış açısı, duygusal ihmale karşı savunmasız olabilecek çocukları tespit etmek için düzenlenmiş tarama

mekanizmaları öneren daha önceki çalışmaları desteklemektedir (Godor, Van der Horst ve Van der Hallen, 2024; Haworth, Schaub, Kidney ve Montgomery, 2024; Simon, Raats ve Erens, 2024).

4.2.1.3. Duygusal ihmalin belirtileri ve gözlemlerine ilişkin değerlendirme

Bu çalışmada elde edilen veriler, erken çocukluk döneminde duygusal ihmalin genellikle görünür belirtilerden ziyade gizli, fark edilmesi zor örüntüler yoluyla ortaya çıktığını göstermektedir. Katılımcılar, duygusal ihmalin fiziksel istismar ya da fiziksel ihmal gibi açık ve görünür işaretlere sahip olmadığını ve bu nedenle tanılanmasının daha güç olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bu durum, duygusal ihmalin soyut ve süregelen doğası nedeniyle yeterince tanınmadığını öne süren önceki araştırmalarla örtüşmektedir (Naughton ve ark., 2013; Stoltenborgh ve ark., 2015).

Katılımcılar, duygusal ihmale maruz kalan çocuklarda ilişki kurma ve sürdürmede güçlükler, aşırı duygusal bağımlılık veya geri çekilme ile birlikte uyumsuz davranışsal tepkiler gözlemlediklerini belirtmiştir. Bu çocukların bazıları sözel duygusal ifadeler yerine fiziksel saldırganlığa yönelirken, bazıları ise duygusal tepki gerektiren durumlarda ilgisizlik ya da donukluk sergilemektedir. Bu gözlemler, ihmal edilen çocukların hem sosyal izolasyon ve aşırı uyum gibi içselleştirici, hem de öfke patlamaları ve kurallara karşı direnç gösterme gibi dışsallaştırıcı davranışlar sergileyebileceğini ortaya koyan araştırmalarla örtüşmektedir (Dubowitz ve ark., 2022; Kim ve Cicchetti, 2010; Silva ve ark., 2024).

Düşük öz saygı ve artan dış onay ihtiyacı da kronik duygusal yoksunluğun sık gözlemlenen sonuçları arasında yer almaktadır. Katılımcılar, çocukların çoğu zaman aşırı derecede onay aradığını ya da sevgi kazanabilmek için başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne koyduğunu ifade etmiştir. Grossman ve arkadaşları (2017), duygusal ihmale uğrayan çocukların koşullu öz-değer geliştirdiklerini ve içsel bir benlik güveni oluşturmakta zorlandıklarını belirtmektedir. Katılımcıların, çocukların onay arayışı ve başkalarının ihtiyaçlarını öncelikleme eğilimine dair gözlemleri bu bulgularla örtüşmektedir.

Özetle, bu çalışma çocuklukta duygusal ihmalin duygusal ifade biçimleri, kişilerarası ilişkiler ve benlik algısı üzerinde uzun vadeli bozulmalara yol açtığını gösteren mevcut kanıtları desteklemektedir. Bu belirtilerin inceliği ve çok katmanlı yapısı, duygusal ihmalin çoğu zaman göz ardı edilen ancak ciddi sonuçlar doğurabilen bir kötü muamele biçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, çocuklarla çalışan uzmanların duygusal ihmalin

izlerini anlayabilmeleri için uzun vadeli, dikkatli ve yansıtıcı gözlem süreçlerine önem vermeleri gerekmektedir.

4.2.1.4. Ebeveyn davranışları ve tutumlarının duygusal ihmal üzerindeki rolü

Bulgular ayrıca, psikolojik danışmanların ebeveyn davranış ve tutumlarını erken çocukluk dönemindeki duygusal ihmale katkıda bulunan temel faktörler olarak algıladıklarını göstermektedir. Katılımcılar genellikle ihmali kasıtlı bir eylem olarak değil, ebeveyn farkındalığının eksikliğinden, işle ilgili yoğun stresten veya ebeveynlerin kendi çocukluk deneyimlerinden kaynaklanan çözülmemiş duygusal zorlukların bir sonucu olarak tanımlamıştır. Bu görüş, kendileri duygusal ihmal yaşamış ebeveynlerin farkında olmadan kendi çocuklarıyla benzer dinamikleri sürdürebileceğini ve böylece kuşaklar arası bir ihmal döngüsünü güçlendirebileceğini öne süren mevcut literatürle paralellik göstermektedir (Madigan ve ark., 2020; Van Wert, Anreiter, Fallon ve Sokolowski, 2019).

Katılımcıların anlatılarında öne çıkan bir tema da ebeveynlerin, çocuğun yiyecek, giyecek ve barınak gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşılamanın sağlıklı gelişim için yeterli olduğu, duygusal ihtiyaçların ise istemeden göz ardı edildiği yönündeki yaygın yanılgısıdır. Bu bakış açısı, özellikle bakım vermenin duygusal destekten ziyade maddi ihtiyaçların karşılanmasıyla ilişkilendirildiği kolektivist toplumlarda görülen daha yaygın kültürel kalıpları yansıtmaktadır (Gözün Kahraman, Özyürek ve Puspitasari, 2024). Birçok kültürel bağlamda yaygın olan bu inanç, duygusal uyum (emotional attunement) ve duyarlılığın (responsiveness) gerekliliğini göz ardı ederek bilinçsiz bir şekilde duygusal ihmale katkıda bulunabilmektedir (Wadji ve ark., 2023). Ayrıca, bazı danışmanlar ebeveynlerin çocuklarının duygularını "ağlamayı kes, önemli bir şey değil" veya "çok hassassın" gibi ifadelerle reddettikleri veya küçümsedikleri örnekleri aktarmıştır. Bu tür tepkiler, genellikle zarar verme amacı gütmese de çocuklarda duygusal bastırmayı teşvik ederek etkili duygu düzenleme stratejilerinin gelişimini engelleyebilmektedir (Frogley, King ve Westrupp, 2023; Raeymaecker ve Dhar, 2022).

Bilişsel ve kültürel faktörlere ek olarak, ebeveynlerin duygusal durumları da sıklıkla onların stres düzeyleriyle ilişkilendirilmiştir. Psikolojik danışmanlar, ekonomik zorlukların ve zorlu çalışma temposunun ebeveynleri genellikle duygusal olarak yetersiz bıraktığını ve çocuklarından kopuk olmalarına yol açtığını belirtmiştir. Bazı durumlarda katılımcılar, anne babanın ilgisinin yerini dijital cihazların aldığını, ebeveynlerin çocukları meşgul etmek için genellikle telefonlara veya tabletlere başvurduğunu ifade etmiştir. Bu durum, ebeveyn

tükenmişliğinin ve iş-yaşam dengesindeki zorlukların duygusal erişilebilirliği azaltarak duygusal ihmal riskini artırabileceğini gösteren çalışmaları desteklemektedir (Mikolajczak, Gross ve Roskam, 2019).

Katılımcılar ayrıca ebeveynlik tarzlarının duygusal ihmal üzerindeki etkisini de vurgulamıştır. Otoriter yaklaşımlar, aşırı kontrol ve duygusal kopukluk, genellikle çocukların duygularını açıkça ifade edemediklerini hissettikleri ortamlarla ilişkilendirilmiştir. Net sınırların veya duygusal rehberliğin eksikliğiyle karakterize edilen izin verici ebeveynlik de çocukları ebeveynlerinden ihtiyaç duydukları destekten yoksun bırakabileceği için bir duygusal ihmal biçimi olarak tanımlanmıştır (McWhirter, McIntyre, Kosty ve Stormshak, 2023; Baumrind, 1971). Bu bağlamda hem gereğinden fazla otoriter hem de gereğinden fazla hoşgörülü ebeveynlik tarzlarının güvenli ve destekleyici bir ortam sunmayarak duygusal gelişimi engelleyebileceğini gösteren önceki bulgularla örtüşmektedir (Kuppens ve Ceulemans, 2019).

Son olarak, duyguların ifade edilmesine ilişkin kültürel normların, duygusal ihmalin nasıl algılandığı ve ortaya çıktığı konusunda önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Bazı danışmanlar, belirli kültürel ortamlarda, özellikle erkek çocuklar için, duyguları ifade etmenin cesaret kırıcı olduğunu ve hatta bir zayıflık işareti olarak görüldüğünü belirtmiştir. Çocukları toplumsal cinsiyet normlarına göre duygusal ifadeyi bastıracak şekilde yönlendirmek, duygusal ihtiyaçlarını iletme ve destek arama becerilerini engelleyebilir, bu durum da duygusal ihmal riskini artırabilir (Carlton, Harrison, Honoré ve Goodmon, 2020; Yıldırım ve Gül, 2021).

4.2.1.5. Psikolojik danışmanların gözünden duygusal ihmalin yaygınlığı ve yaş gruplarına göre etkilenme düzeyi

Bulgular ayrıca, psikolojik danışmanların duygusal ihmali, gelişimin farklı aşamalarında çocukları etkileyebilecek yaygın bir sorun olarak gördüklerini ve erken çocukluk döneminin en kritik ve savunmasız dönem olarak tanımlandığını göstermektedir. Birçok katılımcı, duygusal ihmalin genellikle bebeklik döneminde başladığını ve ele alınmadığı takdirde çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca devam ederek duygusal ve sosyal gelişimde kalıcı bozukluklara yol açabileceğini vurgulamıştır. Bu bakış açısı, duygu düzenlemenin gelişiminde ve güvenli bağların oluşumunda erken dönem bakım verenin davranışlarının kritik rolünü vurgulayan bağlanma teorisiyle yakından uyumludur (Bowlby, 1969).

Bu perspektifle tutarlı olarak, katılımcılar sıklıkla 0-6 yaş aralığını duygusal ihmalin etkilerine karşı özellikle riskli olarak tanımlamıştır. Bu kritik dönemde çocuklar temel duygusal ve sosyal beceriler geliştirmeye başlayarak, tutarlı duygusal destek ve verdikleri sinyallere duyarlı ve uygun tepkiler verebilen ebeveynlere bağımlı hale gelmektedir (Perry, Blair ve Sullivan, 2017). Bu durum, erken çocukluk dönemindeki güvenli bağlanmanın duygusal dayanıklılığa önemli ölçüde katkıda bulunduğunu, bu dönemdeki ihmalin ise uzun vadeli psikolojik zorluklara yol açabileceğini gösteren mevcut araştırmalarla desteklenmektedir (Godor ve ark., 2024).

Erken çocukluk dönemi yaygın olarak en hassas dönem olarak kabul edilirken, bazı katılımcılar ergenlik döneminin de duygusal ihmal açısından kritik bir dönem olduğunu vurgulamıştır. Bu gözlem, ergenlik döneminde duygusal ihmalin özellikle bir kimlik oluşumu, artan duygusal karmaşıklık ve ebeveyn desteğine duyulan ihtiyacın devam ettiği bir dönem olması nedeniyle gelişimsel açıdan risk oluşturabileceğini öne süren araştırmalarla uyumludur (Christ, Kwak ve Lu, 2017). Bazı danışmanlar, ergenlerin daha bağımsız olmak için çabalamaları nedeniyle ebeveynlerin duygusal desteklerine artık ihtiyaç kalmadığını düşünebildiklerini gözlemlemiştir. Bu yanlış yorumlama, ergenlerin ebeveyn onayına ve rehberliğine güvenmeye devam ettiği bir zamanda ebeveynlerin duygusal olarak geri çekilmelerine yol açabilmektedir. Bu görüşü destekleyen ampirik çalışmalar, ergenlik döneminde sürekli ebeveyn duygusal desteğinin koruyucu bir rol oynadığını ve strese, akran ilişkilerine ve ruh sağlığı risklerine karşı tampon oluşturmaya yardımcı olduğunu göstermektedir (Qian, Jin, Lu ve Zhao, 2024).

Gelişimsel faktörlere ek olarak, katılımcılar sosyal ve kültürel etkilerin de duygusal ihmalin fark edilmesini ve müdahale edilmesini zorlaştırabileceğini belirtmişlerdir. Birçok danışman, duygusal olarak mesafeli ebeveynlik davranışlarının kuşaklar boyunca aktarıldığını, aileler ve topluluklar içinde normalleştiğini gözlemlemiştir. Bu gözlem, bilinçli bir destek veya müdahale olmaksızın, duygusal ihmal geçmişi olan ebeveynlerin genellikle benzer ebeveynlik tarzlarını sürdürdüğünü savunan kuşaklar arası aktarım modellerini desteklemektedir (Coohey ve Braun, 2023).

Modern yaşam tarzı faktörlerinin duygusal ihmali artırmadaki etkisi de katılımcılar tarafından belirtilmiştir. İş baskısı, mali zorluklar ve dijital cihazların yaygın kullanımı, ebeveynler ve çocuklar arasındaki kaliteli zamanın ve bağlantının azalmasına katkıda bulunan başlıca etkenler olarak tanımlanmıştır. Birkaç danışman tarafından dile getirilen kayda değer bir konu da ebeveynlerin sık akıllı telefon kullanımının etkisiydi ve bunu

duygusal erişilebilirliğin azalması ve yüz yüze etkileşimin sınırlı olmasıyla ilişkilendirdiler. Bu gözlem, dijital dikkat dağınıklığının ebeveyn duyarlılığını engelleyebileceğini ve böylece aile dinamiklerinde duygusal ihmal olasılığını artırabileceğini gösteren son bulgularla uyumludur (Knitter ve Zemp, 2020).

4.2.2. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlara göre çocuklukta duygusal ihmalin nedenleri nelerdir?

Katılımcıların anlatıları, duygusal ihmalin çok boyutlu bir anlayışını ortaya koymuş ve ebeveyn davranışları, çocuk mizacı, sosyokültürel beklentiler ve ekonomik koşullar gibi çeşitli faktörlerin katkıda bulunduğuna işaret etmiştir. Birbirleriyle ilişkilendirilmiş olan bu özellikler, duygusal ihmalin bireysel, ailesel ve kültürel etkilerin karmaşık bir etkileşiminden kaynaklandığını göstermektedir.

Verilerden ortaya çıkan en belirgin temalardan biri, duygusal ihmalin kuşaklar arası aktarımıdır. Birçok katılımcı, çocukluklarında duygusal yoksunluk yaşamış ebeveynlerin, benzer ilişkisel kalıpları kendi çocuklarıyla farkında olmadan yeniden ürettiklerini vurgulamıştır. Bu döngü, bazı katılımcılar tarafından "düşünmeden yapılan bir tekrar" olarak tanımlanmıştır. Van Wert ve arkadaşlarının (2019) da belirttiği gibi, bu tür ihmalkâr davranışlar, kasıtlı müdahaleler olmaksızın nesiller boyunca sürebilmektedir. Bu bulgular, erken dönem bakım verme biçimlerinin nasıl içselleştirildiğini ve duygusal ihmalin bağlanma süreçleri üzerinden aktarılabileceğini ortaya koyan gelişimsel travma kuramlarıyla örtüşmektedir (Greene, Haisley, Wallace ve Ford, 2020; Widom, Czaja ve DuMont, 2015).

Bu döngüyle yakından bağlantılı olan ebeveynlerdeki duygusal farkındalık ve empati eksikliği konusu da sıklıkla vurgulanan bir diğer temadır. Birçok katılımcı, ebeveynlerin genellikle fiziksel ihtiyaçları karşılamayı ebeveynlik rollerini yerine getirmekle eş tuttuklarını ve duygusal ihtiyaçlara cevap vermenin önemini fark edemediklerini belirtmiştir. Ebeveynler duyguları ifade etmeyi cesaretlendirmediğinde veya yanlış anladığında, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için gereken duygusal farkındalıktan yoksun kalabilir ve bu da yeterli fiziksel bakıma rağmen ihmale yol açabilir (Mathews ve Dube, 2025). Ebeveynlerin duygusal sinyalleri tanıma ve bunlara yanıt verme becerilerinin sınırlı olması, birçok katılımcı tarafından duygusal ihmalde kilit bir faktör olarak görülmüştür- özellikle de duygusal ifadenin aile içinde cesaretinin kırıldığı veya yanlış anlaşıldığı durumlarda. Bu gibi durumlarda çocuklar sadece görülmediklerini hissetmekle kalmayıp aynı zamanda kendi duygularını nasıl anlayacaklarını ve ifade edeceklerini öğrenme fırsatını da kaçırmaktadır

(Alpuğan, 2024). Bu durum, Tsai, Weiss, Kim ve Lau (2021) bulgularıyla da örtüşmekte ve duyguları göstermenin cesaretinin kırıldığı kültürel ortamlarda, ebeveynlerin istemeden de olsa çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını fark edemeyebileceğini veya bunlara yanıt veremeyebileceğini belirtmektedir. Tüm bu örüntüler, duygusal ihmalin, çocukların ebeveynleriyle etkileşimlerine yanıt olarak duyguları tanımayı, ifade etmeyi ve düzenlemeyi öğrendikleri bir süreç olan duygusal sosyalleşmeye nasıl müdahale edebileceğini göstermektedir (Gee, 2020; Hill, Kujawa ve Humphreys, 2023).

Ortaya çıkan bir başka tema da duygusal sorumlulukların cinsiyete göre dağılımı, özellikle de babaların duygusal olarak erişilemezliğidir. Birçok Türk ailesinde, geleneksel kültürel normlar babalığı, duygusal olarak sorumluluk almak yerine, öncelikle maddi destek sağlamakla ilişkilendirmektedir (Diniz, Brandão, Monteiro ve Veríssimo, 2021). Bu algı, erkeklik ve ebeveynlik üzerine yapılan sosyokültürel çalışmalarda da karşılık bulmaktadır; babanın duygusal açıdan ilgisizliği sıklıkla otorite veya disiplin adı altında normalleştirilmektedir (Beglaubter, 2019; Novianti ve ark., 2023). Buna karşılık, annelerin duygusal mesafesi kültürel olarak değil, iş ve bakım sorumlulukları arasındaki süregelen aşırı rol yükünün bir sonucu olarak görülmüştür. Özellikle çalışan anneler, mesleki ve ev içi sorumlulukların getirdiği çifte yükün altında ezilmiş olarak görülmüştür. Bu ikili rol, evdeki fiziksel varlıklarına rağmen duygusal olarak bağ kurma kapasitelerini sıklıkla kısıtlamaktadır. Katılımcılar, kadınların hem evde hem de işte başarılı bir performans sergilemelerine yönelik toplumsal beklentilerin gerçekçi olmayan talepler yarattığını vurgulamıştır. Bu baskının istemeden de olsa duygusal ihmale yol açabileceğini belirtmişlerdir; bu durum annelik rolü üzerindeki son araştırmalarda da gözlemlenmiştir (Olivieri, Lo Presti, Costa, Ariemma ve Fabbri, 2024). Toplumsal cinsiyet rollerinin sadece ebeveynlik beklentilerini değil, çocukların duygusal gelişimini de şekillendirdiği görülmektedir. Cinsiyet sosyalleşmesi (gender socialization) üzerine yapılan araştırmalar da bu bulguları desteklemekte; erkek çocukların çoğunlukla duygusal kırılganlığı bastıracak şekilde yetiştirildiği ve bunun ilerleyen dönemlerde duygu düzenleme zorluklarına ve içselleştirilmiş sıkıntıya yol açabildiği belirtilmektedir (Sanchis-Sanchis, Grau, Moliner ve Morales-Murillo, 2020). Bu tür birbiriyle çelişen beklentiler, fiziksel ulaşılabilirliğe rağmen duygusal ulaşılabilirliği tehlikeye atabilmektedir.

Veriler ayrıca ebeveyn ruh sağlığının da duygusal ihmale önemli bir katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar sıklıkla depresyon, kaygı veya travmaların ebeveynin duygusal varlığına zarar veren faktörler olarak bahsetmiştir. Bu görüş, özellikle

boşanma veya kronik hastalık gibi yaşam kesintileri sırasında ebeveynlerin yaşadığı sıkıntıların duygusal farkındalığı azaltabileceğini vurgulayan travma odaklı ebeveynlik literatürü ile tutarlı görünmektedir (Canale ve ark., 2022).

Tüm bu nedenlerin altında, Türkiye'de çocukların duygusal ihtiyaçlarını önemsizleştirme veya görmezden gelme eğiliminde olan daha geniş sosyokültürel normlar yatmaktadır. Birçok katılımcı, geleneksel ebeveynlik modellerinin itaat, disiplin ve fiziksel bakımı vurguladığını, duygusal desteğin ise genellikle göz ardı edildiğini belirtmiştir. Bir katılımcının da belirttiği gibi: *"Eğer bir çocuğun vücudunda bir morluk varsa, insanlar bunu fark eder. Ancak bir çocuk duygusal olarak aç bırakılmışsa kimse bunu görmez" (K9).* Bu durum, kolektivist toplumlarda çocuk refahı araştırmaları tarafından desteklenen bir olgu olan duygusal ihmalin görünmezliğini ve normalleştirilmesini yansıtmaktadır (Kütük ve Bilaç, 2017; Wilk ve ark., 2024). Ayrıca bu bakış açısı, ekonomik refahın ve temel ihtiyaçlarının öncelikli olduğu toplumlarda, duygusal bakımın genellikle daha az önemsendiğini veya önemsiz olarak algılandığını öne süren kültürler arası araştırma bulgularıyla da örtüşmektedir (Maguire-Jack ve Sattler, 2023).

Görüşmeler boyunca duygusal ihmali açıklamada yapısal ve ekonomik faktörlerinin etkisi de yinelenen bir başka konuydu. Katılımcılar, erişilebilir çocuk bakımının olmaması, toplumsal cinsiyete dayalı iş gücü beklentileri ve sınırlı ruh sağlığı hizmetleri gibi yapısal eşitsizliklerin ebeveynlerin çocuklarıyla duygusal bağ kurma kapasitelerini nasıl kısıtladığını belirtmiştir. Araştırmalar, maddi zorluklar ve çevresel stres faktörleri yaşayan ebeveynlerin çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını daha az fark edebileceğini veya bunlara daha az yanıt verebileceğini dolayısıyla duygusal ihmal riskinin artabileceğini göstermektedir (Maguire-Jack ve Font, 2017; Ren, Cai, Wang ve Chen, 2024). Bu durum, ekonomik zorlukların yalnızca maddi kaynakları sınırlamakla kalmayıp aynı zamanda ihtiyaç duyulan ilgiyi göstermek için gereken psikolojik ve duygusal kapasiteyi de nasıl azalttığının altını çizmektedir (Roubinov ve Boyce, 2017).

Özetle, katılımcılar duygusal ihmalin tek bir eksikliğin sonucu değil, sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerle şekillenen karmaşık bir konu olduğunu vurgulamışlardır. Kuşaklararası aktarım ve ebeveynin duygusal farkındalığının olmaması en belirgin faktörler olmakla birlikte, bunlar kültür, toplumsal cinsiyet normları, psikolojik sağlık ve sosyoekonomik faktörler tarafından şekillendirilen daha geniş bir çerçeve içinde yer almaktadır. Bu karşılıklı ilişkilerin tanınması hem etkili hem de içerik temelli önleme ve müdahale stratejilerinin tasarlanması için gereklidir.

4.2.3. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlara göre çocuklukta duygusal ihmalin sonuçları nelerdir?

Bu çalışmanın bulguları, erken çocukluk dönemindeki duygusal ihmalin, birçoğu ergenlik ve yetişkinlik boyunca devam eden çok çeşitli gelişimsel yansımalara yol açtığını göstermektedir. Okul öncesi psikolojik danışmanlarının bakış açılarına dayanarak, sonuçlar beş tematik alanda gruplandırılabilir: davranışsal, psikolojik, ilişkisel, akademik ve sosyo-duygusal.

Danışmanlar, duygusal olarak ihmal edilen çocukların dürtüsellik, öfke, aşırı itaat ve içine kapanma gibi aşırı davranışlar sergileme eğiliminde olduklarını görmüşlerdir. Bu davranışlar genellikle disiplin sorunları olarak yanlış anlaşılırken, aslında yetişkinlerden ilgi ve duygusal onay alma mücadelesi anlamına gelebilmektedir. Cohen ve arkadaşlarına (2010) göre, bazı çocuklar sadece ebeveynlerinin dikkatini çekmek için rahatsız edici davranışlarda bulunabilirken, diğerleri kendilerini güvende hissetmek için sessiz kalmayı tercih edebilmektedir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, duygusal ihmalin çocukların davranışlarını yönetmelerini zorlaştırabileceğini göstermektedir (Cohen ve Thakur, 2021). Bu zorluk genellikle sosyal ipuçlarını nasıl işlediklerine dair sorunlardan ve duyguları sağlıklı yollarla ifade etmek için kullanabilecekleri olumlu örneklerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Heleniak, Jenness, Stoep, McCauley ve McLaughlin, 2016). İstikrarlı bir duygusal destek olmadan büyüyen çocuklar, davranışlarında alışılmadık derecede temkinli olabilmektedir. Genellikle çevrelerini yakından izlemekte ve olumsuz tepkilerden kaçınmaya veya belirsiz beklentileri karşılamaya çalışarak davranışlarını sık sık düzeltmektedirler. Bu davranışsal eğilimler, duygusal olarak ihmalkâr veya öngörülemeyen ebeveyn tutumuna maruz kalmış bireylerde yaygın olarak görülmektedir (Erozkan, 2016). Bu bulgular, bu tür davranışlara ceza ile karşılık vermek yerine travmaya duyarlı bir yaklaşımla anlama ihtiyacını vurgulamaktadır.

Katılımcılar sıklıkla duygusal ihmalin kalıcı psikolojik etkilerini vurgulamıştır. Duygusal destekten yoksun büyüyen çocuklar genellikle şefkate ve ilgiye layık olmadıklarına inanmaya başlar ki bu da kalıcı düşük öz saygıya yol açabilmektedir (Birni ve Eryılmaz, 2024; Dong, Dong, Chen ve Yang, 2023; Gül, 2022; Li, Tu ve Jiang, 2022; Melamed, Botting, Lofthouse, Pass ve Meiser-Stedman, 2024; Onat, Dinç, Günaydın ve Uğurlu, 2016). Danışmanlar kaygı, duygusal kopukluk, depresif eğilimler ve yoğun bir mükemmel olma çabası gibi yaygın belirtilere dikkat çekmiştir. Birçok danışman ayrıca, duygusal bastırmanın yaşamın erken dönemlerinde benimsenen, genellikle yetişkinlikte de

devam eden ve bireylerin duyguları tanımlama veya ifade etme becerilerine müdahale eden bir başa çıkma mekanizması olduğunu vurgulamıştır. Bu gözlem, çocukluktaki duygusal ihmalin duygusal farkındalık ve duyguların ifade edilmesinde uzun vadeli zorluklarla ilişkili olduğunu gösteren literatürdeki bulgularla tutarlıdır (Gruhn ve Compas, 2020; Jessar, Hamilton, Flynn, Abramson ve Alloy, 2015; Wilk ve ark., 2024). Araştırmalar, duygusal ihmalin, duyguları tanıma ve tanımlamada zorluk anlamına gelen aleksitimi ile yakından bağlantılı olduğunu gösterirken; duyguları düzenleme sorunları ve sıkıntıyı içe döndürme eğilimi ile de bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Ditzer ve ark., 2023; Glickman ve ark., 2021; Khan ve Jaffee, 2022; Kurtuluş ve Elemo, 2024). Bu tür koşullarda büyüyen çocuklar, sağlıklı ilişkiler kurmak, duygularını yönetmek veya yardım istemek için ihtiyaç duydukları temel duygusal ifadeleri geliştiremeyebilmektedir (Bennett ve ark., 2022). Bu durum, çocukların ilerleyen yaşlarda ruh sağlığı sorunları yaşama riskini artırmaktadır (Fleming ve ark., 2025; Watson, Sharpley, Bitsika, Evans ve Vessey, 2025).

Psikolojik danışmanlar sıklıkla duygusal ihmal yaşamış çocukların karşılaştığı ilişkisel zorlukları vurgulamıştır. Bu çocuklar aşırı bağımlılık veya duygusal kaçınma gibi güvensiz bağlanma stilleri geliştirebilmektedir (Di Paola ve Nocentini, 2023; Wang ve ark., 2022; Wu, Yuan, Li, Zhang ve Zhao, 2024). Bazı katılımcılar, duygusal olarak ihmal edilen çocukların genellikle sürekli güvence aradıklarını veya bunun aksine, anlamlı sosyal temastan çekildiklerini belirtmiştir (Cepuch, Libere v Kruszecka-Krówka, 2022; Lim, Hodges ve Lilly, 2019). Bu örüntüler, erken gelişim döneminde bir ebeveynin duygusal olarak ulaşılabilir olmamasının güvenli duygusal bağların oluşumunu sekteye uğrattığını öne süren bağlanma teorisiyle tutarlıdır (Bowlby, 1969; Müller ve ark., 2019). Bazı psikolojik danışmanlar, çocukluk döneminde geliştirilen uyumsuz ilişki kalıplarının, özellikle akran ve romantik ilişkilerde, ergenlik ve yetişkinlik döneminde de devam ettiğini gözlemlemiştir. Duygusal ihmal geçmişi olan bireyler güvensizlik, duygusal bağımlılık, geri çekilme veya tutarsız duygusal tepkiler sergileyebilmektedir (Momeñe ve ark., 2024). Çeşitli çalışmalar, uygun terapötik destek veya duygusal olarak güvenli ortamların yokluğunda, çocuklukta duygusal istismar veya ihmal geçmişi olan bireylerin kendi yetişkin ilişkilerinde aynı duygusal kopukluk kalıplarını tekrarlama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Božac, 2020; Grossman, Spinazzola, Zucker ve Hopper, 2017; Wright, Crawford ve Del Castillo, 2009).

Akademik zorluklar da psikolojik danışmanlar tarafından sıkça dile getirilmiştir. Duygusal ihmal yaşayan çocuklar genellikle odaklanmakta, motive olmakta ve derslere aktif

olarak katılmakta zorlanmaktadır (Emorhievwunu ve Emorhievwunu, 2023; Euteneuer, Lass-Hennemann, Pfundmair, Salzmann ve Kuehl, 2024). Çocuklardan bazıları içine kapanabilir ve öğrenilmiş çaresizlik belirtileri gösterebilirken, diğerleri yüksek akademik performansla onay kazanmak için çok çalışabilmektedir. Bu tür bir aşırı başarı, bir süreliğine kendilerini kontrol altında hissetmelerine yardımcı olsa da genellikle artan stres ve duygusal tükenme ile sonuçlanmaktadır (Kim ve Cicchetti, 2010). Bu örüntüler, karşılanmamış duygusal ihtiyaçların okul içindeki davranışları ve uzun vadeli akademik bağlılığı nasıl şekillendirebileceğini yansıtmaktadır (Emorhievwunu ve Emorhievwunu, 2023). Araştırmalar, duygusal ihmalin çocukların konsantre olma, verilen görevleri yerine getirme ve duygularını anlama süreçleriyle ilişkilendirme becerilerini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir (Arslan Toker ve Sözer Çapan, 2018; Debowska ve ark., 2024; Seteanu ve Giosan, 2021). Ev ortamında tutarlı duygusal destek olmadan, çocuklar akademik zorluklarla veya öğrenme ortamlarındaki değişikliklerle başa çıkmakta zorlanabilir, bu da okulla ilgili kaygıya ve öz-değer duygusunun azalmasına neden olabilmektedir (Debowska ve ark., 2024).

Son olarak, katılımcılar duygusal ihmalin çocukların sosyal-duygusal gelişimini önemli ölçüde engelleyebileceğini vurgulamıştır. Araştırmalar, duygusal olarak ihmal edilen çocukların genellikle kendi duygularını tanımakta, anlamakta ve ifade etmekte zorlandıklarını, bunun da duygusal farkındalık ve empati geliştirme becerilerini olumsuz etkilediğini göstermektedir (Debowska ve ark., 2024; Kurtuluş ve Elemo, 2024; Myroniuk, Reitsema, de Jonge ve Jeronimus, 2024). Bu duygusal kopukluk sıklıkla akran ilişkileri kurma ve sürdürmede zorluklara katkıda bulunmaktadır (Kim ve Cicchetti, 2010). Bu tür çocuklar sosyal ipuçlarını yanlış okuyabilmekte, grup etkileşimlerinden kaçınabilmekte veya algılanan reddedilme veya eleştiriye karşı yüksek hassasiyet gösterebilmektedir (Debowska ve ark., 2024). Bu davranışsal zorluklar, yaşamın erken dönemlerinde duygusal ihmal yaşayan çocukların genellikle daha düşük duygusal zekâ geliştirdiklerini ve büyüdükçe sosyal becerilerde daha fazla sorun yaşadıklarını gösteren daha kapsamlı araştırmalarla tutarlıdır (Heleniak ve ark., 2016; Jessar ve ark., 2015; Li ve ark., 2022).

Katılımcılar tarafından belirtilen görüşlere ve toplanan verilere göre, duygusal ihmal sadece ilgi veya şefkat eksikliğinden daha fazlası olduğunu göstermekte ve uzun vadeli etkileri olan sağlıklı gelişim için ciddi bir risk taşımaktadır. Küçük yaşlardaki çocuklar ebeveynlerinden duygusal destek alamadıklarında, bu durum duygularını yönetme, güçlü bir benlik duygusu oluşturma ve sağlıklı ilişkiler kurma becerilerine zarar verebilmektedir. Bu

bulgular, duygusal ihmalin erken fark edilmesi, travma farkındalığına dayalı destek sağlanması ve özellikle okul öncesi ortamlarda çocukların duygusal gelişimine yardımcı olacak güçlü destek sistemlerinin oluşturulmasına duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

4.2.4. Araştırma sorusu: Okul öncesinde çalışan psikolojik danışmanlara göre çocuklukta duygusal ihmal önlenebilir mi?

Erken çocukluk döneminde duygusal ihmalin önlenmesi, aileleri, eğitim kurumlarını ve toplumu içeren çok katmanlı, sistematik olarak koordine edilmiş bir çaba gerektirmektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre, katılımcılar sürekli olarak hem duygusal farkındalık hem de çocukların duygusal ihtiyaçlarına yanıt verme becerisi geliştirmenin önemini vurgulamıştır. Bu bulgular, ebeveyn eğitimi, öğretmen eğitimi ve toplum temelli farkındalık programları gibi farklı düzeylerde kapsamlı stratejilere duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Çalışmada tespit edilen ana temalardan biri, ebeveynlerin duygusal okuryazarlığını geliştirmenin önemini vurgulamak olmuştur. Birçok katılımcı, duygusal ihmalin genellikle ebeveynlerin sınırlı duygusal farkındalığı veya çözülmemiş travma nedeniyle kasıtsız olarak meydana geldiğine dikkat çekmiştir. Bu gözlem, duygusal ihmalin göze çarpmayan ve kümülatif doğası nedeniyle sıklıkla gözden kaçtığını gösteren önceki araştırmalarla uyumludur (Leijten ve ark., 2019). Ebeveynlere yönelik yapılandırılmış psikoeğitim programları, yansıtıcı ebeveynlik atölyeleri ve farkındalık temelli müdahalelerin duygusal farkındalığı geliştirdiği ve çocukların duygusal ihtiyaçlarına yanıt verme becerisini artırdığı görülmektedir (Üstündağ, 2020; Oluwaseun, 2019).

Okul temelli ruh sağlığı uzmanları, özellikle de psikolojik danışmanlar, erken teşhis ve müdahale için kilit kişiler olarak tanımlanmıştır. Danışmanların çocuklarla bireysel ve gruplar halinde çalışabilmeleri ile öğretmen ve ebeveynlerle iş birliği yapabilmeleri, kuşaklar arası duygusal ihmal döngüsünü kırmak için kritik önem taşıdığı görülmüştür. Bu bakış açısıyla paralel olarak, çok sayıda çalışma, okul ortamlarında uygulanan psikolojik müdahale programlarının duygusal iyi oluşu teşvik etmede ve ihmale bağlı duygusal rahatsızlıkların erken belirtilerini hafifletmede önemli bir rol oynadığını doğrulamaktadır (Admon Livny ve Katz, 2018; Alazri ve Hanna, 2020; Ali-Saleh Darawshy, Gewirtz ve Marsalis, 2020; Koçtürk, 2018; Luthar ve Mendes, 2020; Yablon, 2020).

Duygusal geri çekilme, aşırı uyum gösterme veya saldırganlık gibi davranışlar genellikle duygusal ihmalle ilişkilendirilmektedir. Öğretmenler genellikle aile dışında bu

belirtileri gözlemleyen ilk yetişkinler olduğundan, psikolojik danışmanlar önleyici bir strateji olarak öğretmenlerin eğitilmesinin önemini vurgulamışlardır. Ancak, bu davranışlar hala basit disiplin sorunları olarak yanlış anlaşılmakta, bu da zamanında ve uygun müdahaleyi sınırlamaktadır (Sullivan ve Simonson, 2016). Öğretmenlere travma konusunda eğitim verilmesi, bu tür davranışların ardındaki duygusal nedenleri tespit etmelerine yardımcı olarak bu sorunu çözebilmektedir (Admon Livny ve Katz, 2018; Alazri ve Hanna 2020; Gubbels, van der Put ve Stams, 2021; Koçtürk, 2018; Luthar ve Mendes, 2020; McEachern ve ark., 2008; National Association of School Psychologists [NASP], 2021). Öğretmenler travma konusunda bilgilendirilmiş bakış açılarıyla desteklendiklerinde, öğrenci davranışlarının duygusal temellerini anlama ve daha destekleyici bir sınıf ortamını teşvik edecek şekilde yanıt verme olasılıkları daha yüksek hale gelebilmektedir.

Katılımcılar ayrıca sanat, drama ve oyun terapisi gibi yaratıcı terapötik yöntemlerin, özellikle kendilerini sözel olarak ifade etmekte zorlanan çocuklarda duygusal ifadeyi destekleme ve dayanıklılık oluşturma konusundaki etkinliğini vurgulamıştır. Bu yöntemler, çocukların travmayı işlemesine ve karşılanmamış duygusal ihtiyaçlarını güvenli ve destekleyici ortamlarda ele almasına yardımcı olarak gelişimsel açıdan uygun alternatifler sunabilmektedir. Araştırmalar, dışavurumcu sanatların ve çocuk merkezli oyun terapisinin, duygusal ihmale maruz kalmış çocuklarda duygusal düzenlemeyi desteklemede ve ilişkisel becerileri geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir (Barrett, Lester ve Durham, 2011; Burgin ve Ray, 2022; Gubbels ve ark., 2021; McEachern ve ark., 2008; Sullivan ve Simonson, 2016).

Katılımcılar, okul ve aile bağlamının ötesinde toplum düzeyinde müdahalelerin öneminin altını çizmiştir. Önerilen yaklaşımlar arasında farkındalık kampanyaları, medya katılımı ve çocukların duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etme eğiliminde olan toplumsal normlara meydan okumayı amaçlayan halk eğitimleri yer almaktadır. Bu yaklaşımlar, toplum düzeyinde duyguları ifade etmeyi teşvik ederek çocukluk çağında kötü muameleyi önlemeyi amaçlamaktadır (Bethell, Gombojav ve Whitaker, 2019; Koçtürk, 2018; Üstündağ, 2020; Oluwaseun, 2019). Bu tür çabalar, toplumun daha geniş kesimlerini dahil ederek, kuşaklar arasında duygusal kırılganlığa karşı daha açık ve kabullenici bir tutum oluşturulmasına da katkıda bulunabilir.

Son olarak katılımcılar, erken tespit ve yapılandırılmış gözlemin -özellikle okul öncesi ortamlarda ve oyun temelli değerlendirmeler yoluyla- duygusal ihmali tespit etmek için gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bu tür uygulamaların, eğitimcilerin ve danışmanların

ihmalin ince işaretleri fark etmelerine ve gerektiğinde harekete geçmelerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Birçok çalışma, okul personeli tarafından yapılan erken müdahalenin, özellikle çoğu zaman fark edilmeyen duygusal ihmalle bağlantılı olanlar olmak üzere, uzun vadeli duygusal güçlüklerin önlenmesinde kilit bir rol oynadığını desteklemektedir (Alazri ve Hanna, 2020; Burgin ve Ray, 2022; Gubbels ve ark., 2021; Oluwaseun, 2019).

Sonuç olarak, duygusal ihmalin ele alınması; ebeveyn eğitimi, öğretmen eğitimi, dışavurumcu terapiler, okul temelli ruh sağlığı hizmetleri ve toplumsal farkındalık çalışmaları gibi birçok alanı kapsayan sistemik ve önleyici bir yaklaşım gerektirmektedir. Disiplinler arası iş birliği ve duygusal gelişime erken dönemde yapılan yatırımlar, erken çocuklukta genellikle görünmez kalan duygusal ihmal döngüsünü kırmak için etkili stratejiler arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, genel olarak alan yazındaki duygusal ihmal tanımı ve etkileriyle örtüşmekle birlikte; bazı katılımcı ifadeleri, özellikle okul öncesi yaş grubunda ihmale dair görünmez örüntülere ilişkin özgün içgörüler sunmuştur. Örneğin, fazla uyumlu davranışların duygusal ihmalin bir göstergesi olabileceğine dair görüşler; literatürde sınırlı biçimde yer bulsa da sahada karşılaşılan önemli gözlemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu tür özgün anlatımlar, fenomenolojik yaklaşımın temel amacı olan katılımcı deneyimlerinin derinlemesine anlaşılmasını desteklemektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölüm, çalışmanın temel bulgularının bir sentezini sunmakta ve araştırmacılar, uygulayıcılar ve eğitimde yetkili kişiler için tavsiyeler içermektedir.

5.1. Sonuç

Bu çalışma, erken çocukluk döneminde çalışan psikolojik danışmanların çocuklarda duygusal ihmale ilişkin bakış açılarını araştırmıştır. Nitel verilere dayanan araştırma, psikolojik danışmanların duygusal ihmali nasıl tanımladıklarını, çocuklarda nasıl fark ettiklerini, nedenlerini ve sonuçlarını nasıl algıladıklarını ve önleme konusundaki düşüncelerini araştırmayı amaçlamıştır. Bulgular, duygusal ihmalin okul öncesi bağlamda nasıl kavramsallaştırıldığı, deneyimlendiği ve ele alındığına dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Çalışmanın temel bulgularından biri, katılımcılar tarafından duygusal ihmalin kasıtlı bir zarar olarak algılanmaktan ziyade, genellikle çocuğun sevgi, güvenlik ve onaylanma ihtiyacı gibi karşılanmamış duygusal ihtiyaçları olarak değerlendirilmesidir. Katılımcılar, özellikle fiziksel bakımın çocuğun duygusal ihtiyaçlarına duyarlı ilişki kurmaktan daha öncelikli olduğu kültürel bağlamlarda, duygusal ihmalin görünmezliğini ve normalleşmesini vurgulamıştır. Duygusal ihmal sıklıkla ebeveynlerin duygusal farkındalık eksikliği, çözülmemiş travmaları ve kültürel olarak miras alınan ebeveynlik kalıpları ile ilişkilendirilmiştir.

Katılımcılar, erken duygusal ihmalin çocukların sosyal-duygusal gelişimini, bağlanma stillerini, psikolojik iyi oluş hallerini ve davranış düzenlemelerini önemli ölçüde etkilediğini sürekli olarak belirtmiştir. Sosyal geri çekilme, aşırı uyum gösterme, öfke veya duygusal tepkisizlik gibi belirtiler sıklıkla gözlemlenmiştir. Özellikle 0-6 yaş aralığı, duygusal ihmalin en uzun süreli etkilere sahip olabileceği kritik bir dönem olarak görülmüştür. Sonuçların ergenlik ve yetişkinlik dönemlerine kadar uzandığı, ilişkisel zorluklar, ruh sağlığı sorunları ve akademik zorluklarla kendini gösterdiği görülmüştür.

Çalışma ayrıca, duygusal ihmalin kişisel, ailesel, kültürel ve yapısal faktörlerden etkilenen çok katmanlı bir olgu olduğunun altını çizmiştir. Bunlar arasında duyguların ifadesine ilişkin toplumsal normlar, ebeveyn stresi, toplumsal cinsiyet rolleri, sosyoekonomik engeller ve aile yaşamında dijital dikkat dağıtıcı unsurların giderek artan

varlığı yer almaktadır. Duygusal ihmal tek başına bir eksiklik olarak değil, bu faktörler arasındaki karşılıklı etkileşimin bir sonucu olarak tanımlanmıştır.

Bu bulgular ışığında, psikolojik danışmanların erken çocukluk dönemindeki rolünün kritik olduğu ortaya çıkmıştır. Danışmanlar, duygusal sıkıntının erken belirtilerini gözlemlemek, ebeveynler ve eğitimcilerle iş birliği yapmak ve destekleyici müdahaleler uygulamak için konumlanmıştır. Ebeveynlerin duygusal okuryazarlığının artırılması, eğitimcilerin travmaya duyarlı yaklaşımlar konusunda eğitilmesi ve kamu bilincinin artırılması, duygusal ihmalin ele alınmasında kilit stratejiler olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, oyun, sanat ve drama dahil olmak üzere dışavurumcu terapiler, özellikle kendilerini sözel olarak ifade etmekte güçlük çeken duygusal olarak ihmal edilmiş çocuklara yardımcı olmak için değerli araçlar olarak kabul edilmiştir.

Bu çalışma, psikolojik danışmanların bakış açısından duygusal ihmalin, fiziksel istismara göre daha az görünür olsa da sağlıklı çocuk gelişimi için bir risk oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ailelerde, okullarda ve toplumlarda duygusal iyi oluşa öncelik veren erken, sistematik ve kültürel olarak duyarlı müdahalelere duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. Duygusal ihmalin yalnızca bakım yokluğundan ziyade kritik bir gelişimsel risk olarak kabul edilmesi, duygusal açıdan dirençli ve güvenli çocukların desteklenmesi için kritik önem taşımaktadır.

Son olarak bu çalışma psikolojik danışmanların duygusal ihmalin farkında olduklarını gösterse de becerileri aldıkları eğitimden çok deneyimlerinden kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Duygusal ihmal, psikolojik danışman eğitim programlarında önemli bir odak noktası olmadığından, birçok psikolojik danışman kendi kendine veya iş deneyimi yoluyla öğrenmektedir. Bu durum, psikolojik danışmanların çocuklarda duygusal ihmali genellikle fark edebilmelerine rağmen, bu konudaki teorik anlayışlarının ve müdahale becerilerinin her zaman güçlü olmayabileceği anlamına gelmektedir. Bu durum, bu alanda daha fazla destek ve mesleki gelişim ihtiyacının altını çizmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmacılar için öneriler

Bu çalışma, psikolojik danışmanların erken çocukluk döneminde duygusal ihmali nasıl algıladıkları ve ele aldıklarına ilişkin gelecekteki araştırmalar için zemin hazırlamaktadır. Bu görüşlerin üzerine inşa edilecek gelecekteki araştırmalar, daha büyük

ve daha çeşitli katılımcı örneklerini içerebilir. Ayrıca, boylamsal çalışmalar, duygusal ihmalin bireyleri zaman içinde ve farklı gelişim aşamalarında nasıl etkilediğine dair daha derin bir anlayış sağlayabilir.

Buna ek olarak, bu çalışma duygusal ihmali genel hatlarıyla ele almış olsa da gelecekteki araştırmalar, çocukların duygusal ihtiyaçlarının kritik olduğu bebeklik veya ergenlik gibi önemli gelişim aşamalarında ebeveynlerin duygusal olarak erişilebilir olmaması gibi belirli duygusal ihmal türlerine veya tezahürlerine odaklanarak fayda sağlayabilir. Kendileri de çocukken duygusal olarak ihmal edilmiş ebeveynlerin deneyimlerinin araştırılması da kuşaklar arası örüntülerin ve dayanıklılığı teşvik eden koruyucu faktörlerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olabilir. Buna ek olarak, gelecekteki çalışmaların LGBTQ+ gençler, engelli çocuklar ve farklı sosyo-ekonomik ve kültürel ortamlardan gelenler de dahil olmak üzere farklı geçmişlere sahip çocuklar tarafından duygusal ihmalin nasıl deneyimlendiğini araştırması önerilmektedir.

Son olarak, gelecekteki çalışmalar, duygusal düzenleme, bağlanma stilleri, akademik başarı ve psikolojik belirtiler gibi değişkenleri değerlendirmek için nitel perspektifleri nicel ölçümlerle bütünleştiren karma yöntem yaklaşımlarını benimseyebilir. Böyle bir yaklaşım, duygusal ihmalin uzun vadeli gelişimsel etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına olanak tanıyabilir.

5.2.2. Uygulamaya dönük öneriler

Bu çalışma, erken çocukluk dönemi uzmanlarının- özellikle okul psikolojik danışmanları, eğitimciler ve öğretmenlerin- duygusal ihmali tespit etme ve ele alma konusundaki kritik rolünün altını çizmektedir. Genellikle fark edilememesi ve kümülatif yapısı göz önüne alındığında, duygusal ihmal kolayca gözden kaçabilir. Uygulayıcılar, sosyal geri çekilme, duyguları bastırma veya aşırı uyum gösterme gibi erken davranışsal ve duygusal göstergeleri tanıyacak becerilerle donatılmalıdır. İhmal konusunda eğitim ve danışmanlar ile öğretmenler arasında düzenli iş birliği, risk altındaki çocuklara zamanında destek verilmesini kolaylaştırabilir. Ayrıca, oyun ve sanat terapisi gibi çocuk merkezli yöntemlerin kullanılması, çocukların karşılanmamış duygusal ihtiyaçlarını ifade etmelerine ve işlemelerine yardımcı olmada özellikle etkili olabilir.

Her ne kadar bu çalışma doğrudan ebeveynlerden veri toplamamış olsa da duygusal ihmal konusunun en önemli aktörü ebeveynlerdir. Ebeveynler arasında duygusal okuryazarlığı ve yansıtıcı ebeveynlik uygulamalarını teşvik etmek önemlidir. Yaşanan

birçok duygusal ihmal durumu, kasıtlı olarak zarar ermekten değil, farkındalık eksikliğinden veya kuşaklar arası ebeveynlik modellerinden kaynaklanmaktadır. Psikolojik danışman eğitiminde genel olarak çocuk ihmali ve istismarı eğitimi, özel olarak da duygusal ihmal konusunda daha kapsamlı eğitimler almaları uygulamada psikolojik danışmanları ve dolayısıyla da ebeveynleri daha verimli kılacaktır.

Uygulayıcılar, kültürel normların etkisini de göz önünde bulundurarak, çocukların duygusal ihtiyaçlarına yönelik ebeveyn duyarlılığını artıran psikoeğitim programlarını desteklemelidir. Son olarak, okullar ve toplum kuruluşları, çocuk gelişiminde duygusal bağın önemini en aza indiren ve sosyal normlara meydan okuyan eğitim kampanyaları yoluyla halkın farkındalığını artırmak için birlik içinde çalışmalıdır. Sistemik ve önleyici bir yaklaşım, duygusal ihmal döngüsünü kırmanın anahtarı niteliğindedir. Bu çalışmanın bulguları, duygusal ihmali önlemek ve azaltmak için erken tespit ve çok düzeyli müdahale stratejilerine duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. Eğitim ortamlarında psikolojik danışmanlar, duygusal geri çekilmenin erken göstergelerinin tespit edilmesinde, gelişimsel değerlendirmelerin yapılmasında ve eğitimciler ile aileler arasındaki iş birliğinin kolaylaştırılmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Duygusal dayanıklılığı ve sağlıklı ilişkileri teşvik etmek için travma duyarlı uygulamaların ve duygusal gelişim programlarının erken çocukluk dönemindeki programlara entegre edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Abdullah, A., & Thattengat, R. (2025). Child neglect as a culture-based concept: A systematic review and implications for studying and measuring child neglect. *Child Abuse & Neglect, 161*, 107261. doi.org/10.1016/j.chiabu.2025.107261

Aching, M. C., & Granato, T. M. M. (2016). The good enough mother under social vulnerability conditions. *Estudos de Psicologia (Campinas), 33*(1), 15–24. doi.org/10.1590/1982-02752016000100003

Admon Livny, K., & Katz, C. (2018). Schools, families, and the prevention of child maltreatment: Lessons that can be learned from a literature review. *Trauma, Violence, & Abuse, 19*(2), 148-158. doi.org/10.1177/1524838016650186

Afifi, T. O., Sareen, J., Fortier, J., Taillieu, T., Turner, S., Cheung, K., & Henriksen, C. A. (2017). Child maltreatment and eating disorders among men and women in adulthood: Results from a nationally representative United States sample. *International Journal of Eating Disorders, 50*(11), 1281–1296. doi.org/10.1002/eat.22783

Ahmed, S. K. (2024). The pillars of trustworthiness in qualitative research. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health, 2*, 100051. doi.org/10.1016/j.glmedi.2024.100051

Alazri, Z., & Hanna, K. M. (2020). School personnel and child abuse and neglect reporting behavior: An integrative review. *Children and Youth Services Review, 112*, 104892. doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104892

Ali-Saleh Darawshy, N., Gewirtz, A., & Marsalis, S. (2020). Psychological intervention and prevention programs for child and adolescent exposure to community violence: A systematic review. *Clinical Child and Family Psychology Review, 23*(2), 231–253. doi.org/10.1007/s10567-020-00315-3

Alkharusi, H., Aldhafri, S., Kazem, A., Alzubiaidi, A., & Al-Bahrani, M. (2011). Development and validation of a short version of the Parental Authority Questionnaire. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 39*(9), 1193–1208. doi.org/10.2224/sbp.2011.39.9.1193

Alpugan, Z. (2024). The impact of early childhood adversity on neurodevelopment: A comprehensive review. *Journal of Neurobehavioral Sciences, 11*(2), 45–59. doi.org/10.32739/uha.jnbs.11.1539116

Ambuja, D. (2020). Donald Woods Winnicott. *Telangana Journal of Psychiatry, 6*(1), 91–93. doi.org/10.18231/j.tjp.2020.017

American SPCC. (2024, July 23). Child maltreatment statistics. Alındığı adres: https://americanspcc.org/child-maltreatment-statistics/

Amianto, F., Spalatro, A. V., Rainis, M., Andriulli, C., Lavagnino, L., Abbate-Daga, G., & Fassino, S. (2018). Childhood emotional abuse and neglect in obese patients with and without binge eating disorder: Personality and psychopathology correlates in adulthood. *Psychiatry Research, 269*, 692–699. doi.org/10.1016/j.psychres.2018.08.089

Arafat, S. M. Y., Akter, H., Islam, M. A., Shah, M. M. A., & Kabir, R. (2020). Parenting: Types, effects and cultural variation. *Asian Journal of Pediatric Research, 3*(3), 32–36. doi.org/10.9734/AJPR/2020/v3i330130

Arslan Toker, G., & Sözer Çapan, A. (2018). Anne baba tutumlarından kaynaklanan, ihmal ve duygusal istismara maruz kalmış çocukların en çok kullandığı savunma mekanizmaları üzerine bir literatür taraması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 9*(16), 1794–1816. doi.org/10.26466/opus.480595

Atak, N. T., & Bebiş, H. (2024). Risk factors affecting the psychological resilience of adolescents in institutional care: A systematic review. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology, 34*(3), 252–264. doi.org/10.5152/pcp.2024.23782

Avdibegović, E., & Brkić, M. (2020). Child neglect – causes and consequences. *Psychiatria Danubina, 32*(Suppl. 3), 337–342.

Bahmani, T., Naseri, N. S., & Fariborzi, E. (2023). Relation of parenting child abuse based on attachment styles, parenting styles, and parental addictions. *Current Psychology, 42*, 12409–12423. doi.org/10.1007/s12144-021-02667-7

Bai, S., Rolon-Arroyo, B., Walkup, J. T., Kendall, P. C., Ginsburg, G. S., Keeton, C. P., ... Peris, T. S. (2023). Anxiety symptom trajectories from treatment to 5- to 12-year follow-up across childhood and adolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 64*(9), 1336–1345. doi:10.1111/jcpp.13796

Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *3*(1), 1-14.

Ban, J., & Oh, I. (2016). Mediating effects of teacher and peer relationships between parental abuse/neglect and emotional/behavioral problems. *Child Abuse & Neglect, 61*, 35–42. doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.09.010

Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.

Barbosa, L. P., Quevedo, L., da Silva, G. D. G., Jansen, K., Pinheiro, R. T., Branco, J., ... da Silva, R. A. (2014). Childhood trauma and suicide risk in a sample of young individuals aged 14–35 years in southern Brazil. *Child Abuse & Neglect, 38*(8), 1191–1198. doi: 10.1016/j.chiabu.2014.02.008

Barrett, K. M., Lester, S. V., & Durham, J. C. (2011). Child maltreatment and the advocacy role of professional school counselors. *Journal for Social Action in Counseling & Psychology, 3*(2), 86–103. doi.org/10.33043/JSACP.3.2.86-103

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology, 4*(1, Pt. 2), 1–103. doi.org/10.1037/h0030372

Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations, 45*(4), 405–414. doi.org/10.2307/585170

Baumrind, D. (2012). Differentiating between confrontive and coercive kinds of parental power-assertive disciplinary practices. *Human Development, 55*(2), 35-51. doi.org/10.1159/000337962

Beglaubter, J. (2019). “I feel like it’s a little bit of a badge of honor”: Fathers’ leave-taking and the development of caring masculinities. *Men and Masculinities, 24*(1), 84–103. doi.org/10.1177/1097184X19874869

Bennett, V., Gill, C., Miller, P., Wood, A., Bennett, C., Ypag, N., & Singh, I. (2022). Co-production to understand online help-seeking for young people experiencing emotional abuse and neglect: Building capabilities, adapting research methodology and evaluating involvement and impact. *Health Expectations, 25*(6), 3143-3163. doi.org/10.1111/hex.13622

Berger, E., O'Donohue, K., La, C., Quinones, G., & Barnes, M. (2023). Early childhood professionals' perspectives on dealing with trauma of children. *School Mental Health, 15*(1), 300–311. doi.org/10.1007/s12310-022-09551-0

Berke, D. S., Reidy, D. E., & Zeichner, A. (2018). Masculinity, emotion regulation, and psychopathology: A critical review and integrated model. *Clinical Psychology Review, 66*, 106–116. doi.org/10.1016/j.cpr.2018.01.004

Berzenski, S. R. (2019). Distinct emotion regulation skills explain psychopathology and problems in social relationships following childhood emotional abuse and neglect. *Development and Psychopathology, 31*(2), 483–496. doi.org/10.1017/S0954579418000020

Bethell, C. D., Gombojav, N., Whitaker, R. C. (2019). Family resilience and connection promote flourishing among US children, even amid adversity. *Health Affairs, 38*(5), 729–737. doi.org/10.1377/hlthaff.2018.05425

Beyazıt, U., Akkuş, S. Y., & Bütün Ayhan, A. (2023). Predictor role of parental neglect on socio-emotional and moral development and behavioral problems in children. *Theory and Practice in Child Development, 3*(2), 98–118. doi.org/10.46303/tpicd.2023.14

Bird, C. M. (2005). How I stopped dreading and learned to love transcription. *Qualitative inquiry, 11*(2), 226-248. doi.org/10.1177/1077800404273413

Birni, G., & Eryılmaz, A. (2024). Conceptual and theoretical review of self-worth. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 16*(2), 327-346. doi.org/10.18863/pgy.1336880

Boboc, D. (2024). Parenting styles and their impact on child development and the parent-child relationship. *New Trends in Psychology, 6*(2), 11–21. Alındığı adres: https://dj.univ-danubius.ro/index.php/NTP/article/view/3088

Boele, S., Denissen, J., Moopen, N., & Keijsers, L. (2020). Over-time fluctuations in parenting and adolescent adaptation within families: A systematic review. *Adolescent Research Review, 5*(4), 317–339. doi.org/10.1007/s40894-019-00127-9

Bowlby, J. (1969). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. Basic Books.

Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry, 52*(4), 664.

Božac, L. (2020). Unresolved childhood abuse and neglect in adulthood: The emotional aspect in relational family therapy. *The Person and the Challenges, 10*(1), 139–154. doi.org/10.15633/pch.3614

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101. doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Broekhof, R., Nordahl, H. M., Bjørnelv, S., & Selvik, S. G. (2022). Prevalence of adverse childhood experiences and their co-occurrence in a large population of adolescents: A Young HUNT 3 study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 57*(12), 2359–2366. doi.org/10.1007/s00127-022-02277-z

Burgin, E. E., & Ray, D. C. (2022). Child-centered play therapy and childhood depression: An effectiveness study in schools. *Journal of Child and Family Studies, 31*(1), 293–307. doi.org/10.1007/s10826-021-02198-6

Canale, C. A., Hayes, A. M., Yasinski, C., Grasso, D. J., Webb, C., & Deblinger, E. (2022). Caregiver behaviors and child distress in trauma narration and processing sessions of trauma-focused cognitive behavioral therapy (TF-CBT). *Behavior Therapy, 53*(1), 64–79. doi.org/10.1016/j.beth.2021.06.001

Cantwell, J., Muldoon, O. T., & Gallagher, S. (2014). Social support and mastery influence the association between stress and poor physical health in parents caring for children with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities, 35*(9), 2215–2223. doi.org/10.1016/j.ridd.2014.05.012

Carlton, S., Harrison, A., Honoré, S., & Goodmon, L. B. (2020). Conceal, don't feel: Gender differences in implicit and explicit expressions of emotions. *Modern Psychological Studies, 25*(1), Article 10. Alındığı adres: https://scholar.utc.edu/mps/vol25/iss1/10

Carvalho, C. B., Cabral, J. M., Pereira, C., Cordeiro, F., Costa, R., & Arroz, A. (2023). Emotion regulation weakens the associations between parental antipathy and neglect and self-harm. *Journal of Applied Developmental Psychology, 89,* 101597. doi.org/10.1016/j.appdev.2023.101597

Caslini, M., Bartoli, F., Crocamo, C., Dakanalis, A., Clerici, M., & Carrà, G. (2016). Disentangling the association between child abuse and eating disorders: A systematic review and meta-analysis. *Psychosomatic Medicine, 78(1), 79-90.* doi.org/10.1097/psy.0000000000000233

Cepuch, G., Liber, P., & Kruszecka-Krówka, A. (2022). Child maltreatment – sexual, physical, and emotional abuse and neglect as potential predictors of suicidal behaviour among adolescents – an acute problem in Poland. *Medical Studies/Studia Medyczne, 38*(1), 74–79. doi.org/10.5114/ms.2022.115150

Chandio, A. R., & Ali, M. (2019). The role of socialization in child's personality development. The Catalyst: *Research Journal of Modern Sciences, 1*(1), 66–84. https://www.researchgate.net/publication/337427877

Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J., & Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders, 82*(2), 217–225. doi.org/10.1016/j.jad.2003.12.013

Chen, P., Zhang, Q., Sun, X., Ye, X., Wang, Y., & Yang, X. (2023). How do childhood abuse and neglect affect prosocial behavior? The mediating roles of different empathic components. *Frontiers in Psychology, 13,* 1051258. doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1051258

Cheung, L. K. (2025). Guanfacine as an adjunct treatment for complex post-traumatic stress disorder: A case report. *Journal of the Korean Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 36*(2), 78–82. doi.org/10.5765/jkacap.240037

Cholewa, B., Goodman-Scott, E., & Cook, J. (2018). Teachers' perceptions and experiences consulting with school counselors: A qualitative study. *Professional School Counseling, 20*(1), 77–87. doi.org/10.5330/1096-2409-20.1.77

Chrapek, E. (2017). *Workaholism and its consequences for the functioning of the family system. In Proceedings of the International Scientific Conference Economic and Social Policy*. doi:10.18515/dBEM.M2017.n01.ch19

Christ, S. L., Kwak, Y. Y., & Lu, T. (2017). Adolescents' experience of parental psychological caregiving and neglect: Construct development. *American Journal of Orthopsychiatry, 87*(3), 326-336. doi.org/10.1037/ort0000206

Clarke, S. (2015). *Emotional abuse and emotional neglect in childhood: Subtypes, ecological correlates, and developmental tasks of emerging adulthood* (Doctoral dissertation, University of Minnesota). University of Minnesota Digital Conservancy. https://conservancy.umn.edu/handle/11299/175329

Cohen, J. A., Berliner, L., & Mannarino, A. (2010). Trauma focused CBT for children with co-occurring trauma and behavior problems. *Child Abuse & Neglect, 34*(3), 215–224. doi.org/10.1016/j.chiabu.2009.12.003

Cohen, J. R., & Thakur, H. (2021). Developmental consequences of emotional abuse and neglect in vulnerable adolescents: A multi-informant, multi-wave study. *Child Abuse & Neglect, 111*, 104811. doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104811

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Research methods in education* (5th ed.). Routledge. doi.org/10.4324/9780203224342

Colman, R. A., & Widom, C. S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child Abuse & Neglect, 28*(11), 1133–1151. doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.02.005

Coohey, C., & Braun, B. (2023). The intergenerational transmission of childhood maltreatment: A systematic review of its effects on parenting behaviors. *Journal of Family Psychology, 37*(2), 123-139. doi.org/10.1037/fam0000554

Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (S.B. Demir, Çev.). Siyasal kitabevi.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Sage Publications.

Crittenden, P. M. (1992). Quality of attachment in the preschool years. *Development and Psychopathology, 4*(2), 209–241. doi.org/10.1017/S0954579400004600

Cui, J. (2025). The impact of general artificial intelligence on university students' research and technological innovation: A case study of DeepSeek AI and ChatGPT. *The Educational Review, USA, 8*(2), 1–15. doi.org/10.26855/er.2025.02.009

Cummings, E. M., Keller, P. S., & Davies, P. T. (2005). Towards a family process model of maternal and paternal depressive symptoms: Exploring multiple relations with child and family functioning. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 46*(5), 479–489. doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00368.x

Dagan, O., Groh, A. M., Madigan, S., & Bernard, K. (2021). A lifespan development theory of insecure attachment and internalizing symptoms: Integrating meta-analytic evidence via a testable evolutionary mis/match hypothesis. *Brain Sciences, 11*(9), 1226. doi.org/10.3390/brainsci11091226

Dallar Bilge, Y., Taşar, M. A., Kılınçoğlu, B., Özmen, S., & Tıraş, Ü. (2013). Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 14*, 27–35. doi: 10.5455/apd.35949

Dariotis, J. K., Chen, F. R., Park, Y. R., Nowak, M. K., French, K. M., & Codamon, A. M. (2023). Parentification vulnerability, reactivity, resilience, and thriving: A mixed methods systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(13), 6197. doi.org/10.3390/ijerph20136197

Debowska, A., Boduszek, D., Fray-Aiken, C., Ochen, E. A., Powell-Booth, K. T., Nanfuka Kalule, E., Harvey, R., Turyomurugyendo, F., Nelson, K., Willmott, D., … Mason, S. (2024). Child abuse and neglect and associated mental health outcomes: A large,

population-based survey among children and adolescents from Jamaica and Uganda. *Mental Health and Social Inclusion, 28*(1), 42–65. doi:10.1108/MHSI-08-2023-0089

Delgado, E., Serna, C., Martínez, I., & Cruise, E. (2022). Parental attachment and peer relationships in adolescence: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(3), 1064. doi.org/10.3390/ijerph19031064

Di Paola, L., & Nocentini, A. (2023). Difficulties in emotion regulation mediate the relationship between childhood emotional neglect severity and psychological well-being in Italian young adults. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development, 20*(4), 429-448. doi.org/10.1080/26904586.2023.2179564

Dias, N., Docherty, S., & Brandon, D. (2017). Parental bereavement: Looking beyond grief. *Death Studies, 41*(5), 318–327. doi.org/10.1080/07481187.2017.1279239

DiMarzio, K., Hare, M., Sisitsky, M., Cadet, G., Satoba, S., & Parent, J. (2025). How school and community supports influence psychosocial outcomes of children experiencing emotional maltreatment. *Child Abuse & Neglect, 160,* 107174. doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.107174

Diniz, E., Brandão, T., Monteiro, L., & Veríssimo, M. (2021). Father involvement during early childhood: A systematic review of the literature. *Journal of Family Theory & Review, 13*(1), 77–99. doi.org/10.1111/jftr.12410

Dinleyici, M., & Dağlı, F. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü [Emotional abuse, neglect and the role of pediatrician]. *Osmangazi Tıp Dergisi, 38*(2), 18–27. doi.org/10.20515/otd.20235

Ditzer, J., Wong, E. Y., Modi, R. N., Behnke, M., Gross, J. J., & Talmon, A. (2023). Child maltreatment and alexithymia: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 149*(5–6), 311–329. doi.org/10.1037/bul0000391

Dodgson, J. E. (2019). Reflexivity in qualitative research. *Journal of Human Lactation, 35*(2), 220–222. doi.org/10.1177/0890334419830990

Dong, S., Dong, Q., Chen, H., & Yang, S. (2023). Childhood emotional neglect and adolescent depression: The role of self-compassion and friendship quality. *Current Psychology*, *42*(28), 24451-24463. doi.org/10.1007/s12144-022-03539-4dong

Dow-Fleisner, S. J., Pandey, S., Baum, C., & Hawkins, S. S. (2021). Heterogeneity in child health and well-being in the context of maternal depression: A latent profile analysis. *Journal of the Society for Social Work and Research, 12*(1), 131–154. doi.org/10.1086/713569

Downey, G., & Coyne, J. C. (1990). Children of depressed parents: An integrative review. *Psychological Bulletin, 108*(1), 50–76. doi.org/10.1037/0033-2909.108.1.50

Dube, S. R., Felitti, V. J., Dong, M., Chapman, D. P., Giles, W. H., & Anda, R. F. (2003). Childhood abuse, neglect, and household dysfunction and the risk of illicit drug use: The adverse childhood experiences study. *Pediatrics, 111*(3), 564–572. doi.org/10.1542/peds.111.3.564

Dubowitz, H., Roesch, S., Lewis, T., Thompson, R., English, D., & Kotch, J. B. (2022). Neglect in childhood, problem behavior in adulthood. *Journal of Interpersonal Violence, 37*(23–24), NP22047–NP22065. doi.org/10.1177/08862605211067008

Eaves, L. J., Prom, E. C., & Silberg, J. L. (2010). The mediating effect of parental neglect on adolescent and young adult anti-sociality: A longitudinal study of twins and their parents. *Behavior Genetics, 40*(4), 425–437. doi.org/10.1007/s10519-010-9336-2

Emmanuel, S. O. (2021). Child neglect: The role of school counselors. *In research anthology on navigating school counseling in the 21st century* (pp. 23–43). IGI Global. doi.org/10.4018/978-1-7998-8963-2.ch002

Emorhievwunu, P. E., & Emorhievwunu, F. I. (2024). Effect of child neglect on psycho-social wellbeing and academic life of children in secondary school: Perception of teachers in Ethiope East Local Government Area, Delta State, Nigeria. In D. C. Kelly (Ed.), *Understanding child abuse and neglect: Research and implications.* IntechOpen. doi.org/10.5772/intechopen.1003100

Engelhardt, J. A. (2012). The developmental implications of parentification: Effects on childhood attachment. *Graduate Student Journal of Psychology, 14,* 45–52. doi.org/10.52214/gsjp.v14i.10879

Erozkan, A. (2016). The link between types of attachment and childhood trauma. *Universal Journal of Educational Research, 4*(5), 1071–1079. doi.org/10.13189/ujer.2016.040517

Estévez, A., Ozerinjauregi, N., Jauregui, P., & Orbegozo, U. (2015). The mediating role of parenting styles between emotional abuse and neglect in the occurrence of EMSs among sexual abuse victims. *Journal of Child Custody, 12*(4), 323–345. doi.org/10.1080/15379418.2016.1133256

Euteneuer, F., Lass-Hennemann, J., Pfundmair, M., Salzmann, S., & Kuehl, L. K. (2024). Childhood emotional maltreatment and sensitivity to social rejection in emerging adults. *Child Abuse & Neglect, 149,* 106604. doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106604

Evans, R., Garner, P., & Honig, A. S. (2014). Prevention of violence, abuse and neglect in early childhood: A review of the literature on research, policy and practice. *Early Child Development and Care, 184*(9-10), 1295-1335. doi.org/10.1080/03004430.2014.910327

Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine, 14*(4), 245–258. doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8

Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating rigor using thematic analysis: A hybrid approach of inductive and deductive coding and theme development. *International Journal of Qualitative Methods, 5*(1), 80–92. doi.org/10.1177/160940690600500107

Fitch, M. I., & Hynie, M. (2024). Editorial: Focus on maternal mental health during pregnancy and after childbirth. *Frontiers in Global Women's Health, 5,* Article 1393215. doi.org/10.3389/fgwh.2024.1393215

Fleming, L. L., Ohashi, K., Enlow, M. B., Khoury, J., Klengel, T., Lyons-Ruth, K., ... & Ressler, K. J. (2025). Childhood maltreatment and brain aging during adulthood. *bioRxiv*, 2025-01. doi:10.1101/2025.01.16.633271

Flett, G. L., Hewitt, P. L., Oliver, J. M., & Macdonald, S. (2002). Perfectionism in children and their parents: A developmental analysis. In G. L. Flett & P. L. Hewitt (Eds.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 89–132). American Psychological Association. doi.org/10.1037/10458-004

Francis, A., Pai, M. S., & Badagabettu, S. (2020). Psychological well-being and perceived parenting style among adolescents. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing, 44*(2), 134–143. doi.org/10.1080/24694193.2020.1743796

Frimmel, W., Halla, M., & Winter-Ebmer, R. (2024). How does parental divorce affect children's long-term outcomes? *Journal of Public Economics, 239*, 105201. doi.org/10.1016/j.jpubeco.2024.105201

Frogley, W. J., King, G. L., & Westrupp, E. M. (2023). Profiles of parent emotion socialization: Longitudinal associations with child emotional outcomes. *Mental Health & Prevention, 29*, 200274. doi.org/10.1016/j.mhp.2023.200274

Fu, H., Feng, T., Qin, J., Wang, T., Wu, X., Cai, Y., … & Yang, T. (2018). Reported prevalence of childhood maltreatment among Chinese college students: A systematic review and meta-analysis. *PLOS ONE, 13*(10), e0205808. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205808

Fung, H. W., Chung, H. M., & Ross, C. A. (2020). Demographic and mental health correlates of childhood emotional abuse and neglect in a Hong Kong sample. *Child Abuse & Neglect, 99*, 104288. doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104288

Gagura, G. (2023). Brief review of phenomenological research design in education. *Ethiopian Journal of Education Studies, 3*(1), 1–21. Retrieved from https://journals.hu.edu.et/hu-journals/index.php/ejes/

Garcia-Peinado, R. (2024). The impact of classroom climate on emotional development in childhood. *Environment and Social Psychology, 9(*1), Article 1868. doi.org/10.54517/esp.v9i1.1868

Gardner, J., & Oswald, A. J. (2006). Do divorcing couples become happier by breaking up? *Journal of the Royal Statistical Society Series A: Statistics in Society, 169*(2), 319-336. doi.org/10.1111/j.1467-985X.2006.00403.x

Gardner, M. J., Thomas, H. J., & Erskine, H. E. (2019). The association between five forms of child maltreatment and depressive and anxiety disorders: A systematic review and meta-analysis. *Child Abuse & Neglect, 96,* 104082. doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104082

Gee, D. G. (2020). Caregiving influences on emotional learning and regulation: Applying a sensitive period model. *Current Opinion in Behavioral Sciences, 36,* 177–184. doi.org/10.1016/j.cobeha.2020.11.003

Gençöz, T. (Ed.). (2022). *Psikolojide nitel araştırma yöntemleri: Yaklaşımlar, veri analizi ve uygulama örnekleri* (1. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.

Gilsdorf, J. R. (2016). The good-enough parent. *JAMA, 316*(20), 2089. doi.org/10.1001/jama.2016.10249

Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect, 26*(7), 697–714. doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00342-3

Glickman, E. A., Choi, K. W., Lussier, A. A., Smith, B. J., & Dunn, E. C. (2021). Childhood emotional neglect and adolescent depression: Assessing the protective role of peer social support in a longitudinal birth cohort. *Frontiers in Psychiatry, 12,* Article 681176. doi.org/10.3389/fpsyt.2021.681176

Godor, B. P., Van der Horst, F. C. P., & Van der Hallen, R. (2024). Unravelling the roots of emotional development: Examining the relationships between attachment, resilience, and coping in young adolescents. *Journal of Early Adolescence, 44*(4), 429–457. doi.org/10.1177/02724316231181876

Goodman, S. H., Rouse, M. H., Connell, A. M., Broth, M. R., Hall, C. M., & Heyward, D. (2011). Maternal depression and child psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Child and Family Psychology Review, 14*(1), 1–27. doi.org/10.1007/s10567-010-0080-1

Gori, A., Topino, E., Cacioppo, M., Craparo, G., Schimmenti, A., & Caretti, V. (2023). An integrated approach to addictive behaviors: A study on vulnerability and maintenance factors. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education, 13*(3), 512–524. doi.org/10.3390/ejihpe13030039

Gould, F., Clarke, J., Heim, C., Harvey, P. D., Majer, M., & Nemeroff, C. B. (2012). The effects of child abuse and neglect on cognitive functioning in adulthood. *Journal of Psychiatric Research, 46*(5), 500–506. doi.org/10.1016/j.jpsychires.2012.01.005

Gözün Kahraman, Ö., Özyürek, A., & Puspitasari, I. (2024). Farklı kültürlerden ebeveynlerin 'aile' ve 'çocuk' metaforları: Türkiye ve Endonezya örneği [Family and child metaphors of parents from different cultures: The case of Türkiye and Indonesia]. *Değerler Eğitimi Dergisi, 22*(47), 33-60. doi.org/10.34234/ded.1398343

Greene, C. A., Haisley, L., Wallace, C., & Ford, J. D. (2020). Intergenerational effects of childhood maltreatment: A systematic review of the parenting practices of adult survivors of childhood abuse, neglect, and violence. *Clinical Psychology Review, 80*, 101891. doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101891

Grijalva, E., & Zhang, L. (2015). Narcissism and self-insight. *Personality and Social Psychology Bulletin, 42*(1), 3–24. doi:10.1177/0146167215611636

Grossman, F. K., Spinazzola, J., Zucker, M., & Hopper, E. (2017). Treating adult survivors of childhood emotional abuse and neglect: A new framework. *American Journal of Orthopsychiatry, 87*(1), 86–93. doi.org/10.1037/ort0000225

Gruhn, M. A., & Compas, B. E. (2020). Effects of maltreatment on coping and emotion regulation in childhood and adolescence: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect, 103*, 104446. doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104446

Grummitt, L. R., Kelly, E. V., & Newton, N. C. (2021). Associations of childhood emotional and physical neglect with mental health and substance use in young adults. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry, 56*(4), 369–377. doi.org/10.1177/00048674211025691

Gubbels, J., van der Put, C. E., & Stams, G. J. J. M. (2021). Effective components of school-based prevention programs for child abuse: A meta-analytic review. *Clinical Child*

and Family Psychology Review, 24(3), 553-578. doi.org/10.1007/s10567-021-00353-5

Guérin-Marion, C., Sezlik, S., Lyons-Ruth, K., & Ensink, K. (2020). Developmental and attachment-based perspectives on dissociation: Beyond the effects of maltreatment. *European Journal of Psychotraumatology, 11*(1), 1802908. doi.org/10.1080/20008198.2020.1802908

Guo, X., Hao, C., Wang, W., & Li, Y. (2024). Parental burnout, negative parenting style, and adolescents' development. *Behavioral Sciences, 14*(3), 161. doi.org/10.3390/bs14030161

Gül, T. (2022). Duygusal ihmal ile iş-aile çatışması arasındaki ilişkide psikolojik sermayenin aracılık rolü. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR), 9*(83), 927–937. doi.org/10.26450/jshsr.3105

Hagan, M. J., Tein, J.-Y., Sandler, I. N., Wolchik, S. A., Ayers, T. S., & Luecken, L. J. (2012). Strengthening effective parenting practices over the long term: Effects of a preventive intervention for parentally bereaved families. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 41*(2), 177–188. doi.org/10.1080/15374416.2012.651996

Hart, S. N., Binggeli, N. J., & Brassard, M. R. (1997). Evidence for the effects of psychological maltreatment. *Journal of Emotional Abuse, 1*(1), 27–58. doi.org/10.1300/J135v01n01_03

Hatkevich, C., Sumlin, E., & Sharp, C. (2021). Examining associations between child abuse and neglect experiences with emotion regulation difficulties indicative of adolescent suicidal ideation risk. *Frontiers in Psychiatry, 12,* 630697. doi.org/10.3389/fpsyt.2021.630697

Haworth, S., Schaub, J., Kidney, E., & Montgomery, P. (2024). A systematic review of measures of child neglect. *Research on Social Work Practice, 34*(1), 17–40. doi.org/10.1177/10497315221138066

Hecker, T., Boettcher, V. S., Landolt, M. A., & Hermenau, K. (2019). Child neglect and its relation to emotional and behavioral problems: A cross-sectional study of primary

school-aged children in Tanzania. *Development and Psychopathology, 31*(1), 325–339. doi.org/10.1017/S0954579417001882

Heleniak, C., Jenness, J., Stoep, A. V., McCauley, E., & McLaughlin, K. A. (2016). Childhood maltreatment exposure and disruptions in emotion regulation: A transdiagnostic pathway to adolescent internalizing and externalizing psychopathology. *Cognitive Therapy and Research, 40*(3), 394–415. doi.org/10.1007/s10608-015-9735-z

Hermenau, K., Goessmann, K., Rygaard, N. P., Landolt, M. A., & Hecker, T. (2016). Fostering child development by improving care quality: A systematic review of the effectiveness of structural interventions and caregiver trainings in institutional care. *Trauma, Violence, & Abuse, 18*(5), 544-561. doi.org/10.1177/1524838016641918

Herndon, R. W., & Iacono, W. G. (2005). Psychiatric disorder in the children of antisocial parents. *Psychological Medicine, 35*(12), 1815–1824. doi.org/10.1017/S0033291705005635

Hildyard, K. L., & Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect, 26*(6), 679-695. doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00341-1

Hill, K. E., Kujawa, A., & Humphreys, K. L. (2023). Caregivers' positive emotion socialization tendencies are associated with positive affect in preschool age children. *Infant Mental Health Journal, 44*(3), 437–447. doi.org/10.1002/imhj.22036

Hong, E. (2012). Impacts of parenting on children's schooling. *Journal of Student Engagement: Education Matters, 2*(1), 36-41.

Hooper, L. M. (2008). Defining and understanding parentification: Implications for all counselors. *Alabama Counseling Association Journal, 34*(1), 34-43. doi.org/10.1177/1049732316654870

Hughes, K., Bellis, M. A., Hardcastle, K. A., Sethi, D., Butchart, A., Mikton, C., Jones, L., & Dunne, M. P. (2017). The effect of multiple adverse childhood experiences on health: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health, 2*(8), e356–e366. doi.org/10.1016/S2468-2667(17)30118-4

Humphreys, K. L., LeMoult, J., Wear, J. G., Piersiak, H. A., Lee, A., & Gotlib, I. H. (2020). Child maltreatment and depression: A meta-analysis of studies using the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect, 102*, 104361. doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104361

Huwaë, S., & Schaafsma, J. (2016). Cross-cultural differences in emotion suppression in everyday interactions. *International Journal of Psychology, 51*(6), 445–452. doi.org/10.1002/ijop.12283

Huxley, E., & Bizumic, B. (2017). Parental invalidation and the development of narcissism. *The Journal of Psychology, 151*(2), 130–147. doi.org/10.1080/00223980.2016.1248807

Iacopetti, C., Londi, I., Patussi, V., & Cosci, F. (2021). Family climate in children living with parents who harmfully consume alcohol. *Clinical Psychology & Psychotherapy, 28*(5), 1128–1134. doi.org/10.1002/cpp.2562

Iyengar, U., Rajhans, P., Fonagy, P., Strathearn, L., & Kim, S. (2019). Unresolved trauma and reorganization in mothers: Attachment and neuroscience perspectives. *Frontiers in Psychology, 10*, 110. doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00110

Jacques, D. T. (2022). *Unpacking the developmental effects of maternal alcohol dependence: A longitudinal focus on parenting and children's well-being* (Doctoral dissertation, University of Rochester). Retrieved from www.researchgate.net/publication/385137661

Jansen van Vuren, E., Seedat, S., van den Heuvel, L. L., & Hemmings, S. M. J. (2025). Cardiovascular risk and allostatic load in PTSD: The role of cumulative trauma and resilience in affected and trauma-exposed adults. *Journal of Psychiatric Research, 182*, 338–346. doi.org/10.1016/j.jpsychires.2025.01.040

Jessar, A. J., Hamilton, J. L., Flynn, M., Abramson, L. Y., & Alloy, L. B. (2015). Emotional clarity as a mechanism linking emotional neglect and depressive symptoms during early adolescence. *The Journal of Early Adolescence, 37*(3), 414–432. doi.org/10.1177/0272431615609157

Jin, J., & Bridges, S. (2016). Qualitative research in PBL in health sciences education: A review. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning, 10*(2). Article 13 doi.org/10.7771/1541-5015.1605

Julian, M. M., Lawler, J. M., & Rosenblum, K. L. (2017). Caregiver-child relationships in early childhood: Interventions to promote well-being and reduce risk for psychopathology. *Current Behavioral Neuroscience Reports, 4*(1), 1–11. doi.org/10.1007/s40473-017-0110-0

Karatsareas, P. (2022). Semi-structured interviews. In R. Garrett, M. C. Androutsopoulos, & A. C. Androutsopoulou (Eds.), *Research methods in language attitudes* (pp. 99–113). Cambridge University Press. doi.org/10.1017/9781108867788.010

Kealy, D., Laverdière, O., Cox, D. W., & Hewitt, P. L. (2023). Childhood emotional neglect and depressive and anxiety symptoms among mental health outpatients: The mediating roles of narcissistic vulnerability and shame. *Journal of Mental Health, 32*(1), 24–32. doi.org/10.1080/09638237.2020.1836557

Kemp, K. (1981). Child abuse and neglect: The role of the school counselor. *American Secondary Education, 11(*2), 12–15. www.jstor.org/stable/41063412

Khan, A. N., & Jaffee, S. R. (2022). Alexithymia in individuals maltreated as children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *63*(9), 963-972. doi.org/10.1111/jcpp.13616

Kick, L., Schleicher, D., Ecker, A., Kandsperger, S., Brunner, R., & Jarvers, I. (2024). Alexithymia as a mediator between adverse childhood events and the development of psychopathology: A meta-analysis. *Frontiers in Psychiatry, 15,* 1412229. doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1412229

Kiger, M. E., & Varpio, L. (2020). Thematic analysis of qualitative data: AMEE Guide No. 131. *Medical Teacher, 4*2(8), 846–854. doi.org/10.1080/0142159X.2020.1755030

Kim, J., & Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*(6), 706–716. doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02202.x

Kisely, S., Abajobir, A. A., Mills, R., Strathearn, L., Clough, M., & Najman, J. M. (2020). Child maltreatment and mental health problems in adulthood: Birth cohort study. *British Journal of Psychiatry, 217*(5), 623–630. doi.org/10.1192/bjp.2019.113

Kline, D. F., Cole, P., & Fox, P. (1981). Child abuse and neglect: The school psychologist's role. *School Psychology Review, 10*(1), 65–71. doi.org/10.1080/02796015.1981.12084883

Knitter, B., & Zemp, M. (2020). Digital family life: A systematic review of the impact of parental smartphone use on parent-child interactions. *Digital Psychology, 1*(1), 29–43. doi.org/10.24989/dp.v1i1.1809

Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1), 38-47. doi.org/10.21666/muefd.336170

Koopowitz, S. M., Stern, M., Hoffman, N., MacGinty, R., Workman, L., Zar, H. J., & Stein, D. J. (2025). Factors associated with mother-infant interaction on the Drakenstein Child Health Study. *Journal of Child and Family Studies, 34*(1), 612–620. doi.org/10.1007/s10826-024-02997-7

Kravina, L., Falco, A., De Carlo, N. A., Andreassen, C. S., & Pallesen, S. (2014). Workaholism and work engagement in the family: The relationship between parents and children as a risk factor. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 23*(6), 875–883. doi.org/10.1080/1359432X.2013.832208

Kumari, V. (2020). Emotional abuse and neglect: Time to focus on prevention and mental health consequences. *The British Journal of Psychiatry, 217*(6), 597–599. doi.org/10.1192/bjp.2020.154

Kuppens, S., & Ceulemans, E. (2019). Parenting styles: A closer look at a well-known concept. *Journal of Child and Family Studies, 28*(1), 168–181. doi.org/10.1007/s10826-018-1242-x

Kurtuluş, C., & Elemo, A. S. (2024). Childhood emotional neglect and risks of substance misuse: Meaning and purpose of life as a mediator. *International Journal of Mental Health and Addiction, 22,* 3990–4003. doi.org/10.1007/s11469-023-01096-w

Kutlucan, E., & Seferoğlu, S. S. (2024). Eğitimde yapay zekâ kullanımı: ChatGPT'nin KEFE ve PEST analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi (TEBD), 22*(2), 1059–1083. doi.org/10.37217/tebd.1368821

Kütük, M. Ö., & Bilaç, Ö. (2017). Çocuklarda ve adölesanlarda duygusal istismar ve ihmal. *Türkiye Klinikleri Çocuk Psikiyatrisi Özel Konular, 3*(3), 181–187. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/321148466

Lambie, G. W. (2005). Child abuse and neglect: A practical guide for professional school counselors. *Professional School Counseling, 8(*3), 249-258. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/42732466

Langevin, R., Ouellet-Morin, I., Kay, S., Chartrand, E., Castellanos-Ryan, N., Collin-Vézina, D., & Geoffroy, M.-C. (2025). Construct validity of probable child maltreatment indicators using prospectively recorded information in a longitudinal cohort of Canadian children. *Child Abuse & Neglect, 161*, 107300. doi.org/10.1016/j.chiabu.2025.107300

Langrock, A. M., Compas, B. E., Keller, G., Merchant, M. J., & Copeland, M. E. (2010). Coping with the stress of parental depression: Parents' reports of children's coping, emotional, and behavioral problems. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 31*(3), 312-324. doi.org/10.1207/s15374424jccp3103_4

Lansford, J. E. (2022). Cross-cultural similarities and differences in parenting. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 63*(4), 466–479. doi.org/10.1111/jcpp.13539

Laufer, A., & Isman, E. (2021). Posttraumatic growth (PTG) among parents of children with special needs. *Journal of Loss and Trauma, 27*(1), 18-34. doi.org/10.1080/15325024.2021.1878336

Le, T., Dang, H.M., & Weiss, B. (2022). Prevalence of adverse childhood experiences among Vietnamese high school students. *Child Abuse & Neglect, 128*, 105628. doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105628

Legano, L., McHugh, M. T., & Palusci, V. J. (2009). Child abuse and neglect. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care, 39*(2), 31.e1–31.e26. doi.org/10.1016/j.cppeds.2008.11.001

Leijten, P., Gardner, F., Melendez-Torres, G. J., van Aar, J., Hutchings, J., Schulz, S., Knerr, W., & Overbeek, G. (2019). Meta-analyses: Key parenting program components for disruptive child behavior. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 58*(2), 180–190. doi.org/10.1016/j.jaac.2018.07.900

Levitt, H. M., Motulsky, S. L., Wertz, F. J., Morrow, S. L., & Ponterotto, J. G. (2017). Recommendations for designing and reviewing qualitative research in psychology: Promoting methodological integrity. *Qualitative Psychology, 4*(1), 2–22. doi.org/10.1037/qup0000082

Li, C., Fu, P., Wang, M., Xia, Y., Hu, C., Liu, M., Zhang, H., … Yang, Y. (2023). The role of self-esteem and emotion regulation in the associations between childhood trauma and mental health in adulthood: A moderated mediation model. *BMC Psychiatry, 23,* Article 241. doi:10.1186/s12888-023-04719-7

Li, S., Lin, Y., Liu, P., & Xing, S. (2023). Childhood emotional neglect and adolescent depression: Roles of maladaptive self-cognition and friendship quality. *Children and Youth Services Review, 155,* 107272. doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107272

Li, X., Tu, L., & Jiang, X. (2022). Childhood maltreatment affects depression and anxiety: The mediating role of benign envy and malicious envy. *Frontiers in Psychiatry, 13,* 924795. doi.org/10.3389/fpsyt.2022.924795

Lim, B. H., Hodges, M. A., & Lilly, M. M. (2019). The differential effects of insecure attachment on post-traumatic stress: A systematic review of extant findings and explanatory mechanisms. *Trauma, Violence, & Abuse, 21*(5), 1015–1032. doi.org/10.1177/1524838018815136

Lipschitz, D. S., Winegar, R. K., Nicolaou, A. L., Hartnick, E., Wolfson, M., & Southwick, S. M. (1999). Perceived abuse and neglect as risk factors for suicidal behavior in adolescent inpatients. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 187*(1), 32–39. doi.org/10.1097/00005053-199901000-00006

Loos, M. E., & Alexander, P. C. (1997). Differential effects associated with self-reported histories of abuse and neglect in a college sample. *Journal of Interpersonal Violence, 12*(3), 340–360. doi.org/10.1177/088626097012003002

Lorenc, T., Lester, S., Sutcliffe, K., Stansfield, C., & Thomas, J. (2020). Interventions to support people exposed to adverse childhood experiences: Systematic review of systematic reviews. *BMC Public Health, 20,* Article 657. doi.org/10.1186/s12889-020-08789-0

Löve, J., Mehlig, K., Källström, Å., Hensing, G., & Gunnarsdottir, H. (2021). Experiences of family violence and parental unavailability in childhood in relation to parental socioeconomic position and psychological problems: A cohort study of young Swedish women 1990–2013. *BMC Women's Health, 21*(1), 145. doi.org/10.1186/s12905-021-01292-7

Lusk, V. L., Zibulsky, J., & Viezel, K. (2015). Child maltreatment identification and reporting behavior of school psychologists. *Psychology in the Schools,* 52(1), 61–76. doi.org/10.1002/pits.21810

Luthar, S. S., & Mendes, S. H. (2020). Trauma-informed schools: Supporting educators as they support the children. *International Journal of School & Educational Psychology, 8*(2), 147–157. doi.org/10.1080/21683603.2020.1721385

MacKenzie, M. J., Kotch, J. B., & Lee, L. C. (2011). Toward a cumulative ecological risk model for the etiology of child maltreatment. *Children and Youth Services Review, 33*(9), 1638–1647. doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.04.018

MacKenzie, M. J., Nicklas, E., Waldfogel, J., & Brooks-Gunn, J. (2013). Spanking and child development across the first decade of life. *Pediatrics, 132*(5), e1118–e1125. doi.org/10.1542/peds.2013-1227

Madigan, S., Cyr, C., Eirich, R., Fearon, R. M. P., Ly, A., Rash, C., & Alink, L. R. A. (2020). A meta-analysis of the association between childhood abuse and parenting outcomes. *Clinical Psychology Review, 80,* 101891. doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101891

Maguire-Jack, K., & Font, S. A. (2017). Community and individual risk factors for physical child abuse and child neglect: Variations by poverty status. *Child Maltreatment, 22*(3), 215–226. doi.org/10.1177/1077559517711806

Maguire-Jack, K., & Font, S. A. (2017). Intersections of individual and neighborhood disadvantage: Implications for child maltreatment. *Children and Youth Services Review, 72*, 44–51. doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.09.033

Maguire-Jack, K., & Sattler, K. (2023). Neighborhood poverty, family economic well-being, and child maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence, 38*(5–6), 4814–4831. doi.org/10.1177/08862605221119522

Maguire-Jack, K., & Showalter, K. (2016). The protective effect of neighborhood social cohesion in child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect, 52*, 29–37. doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.12.011

Mak, M. C. K., Yin, L., Li, M., Cheung, R. Y. H., & Oon, P. T. (2020). The relation between parenting stress and child behavior problems: Negative parenting styles as mediator. *Journal of Child and Family Studies, 29*(11), 2993–3003. doi.org/10.1007/s10826-020-01785-3

Manas, G. M. (2020). A study on childhood development in early stage. *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies, 7*(59), 13927–13938. Retrieved from www.researchgate.net/publication/344789123

Mandal, J., & Parija, S. C. (2014). Informed consent and research. *Tropical Parasitology, 4*(2), 78–79. doi.org/10.4103/2229-5070.138533

Manly, J. T., Lynch, M., Oshri, A., Herzog, M., & Wortel, S. N. (2013). The impact of neglect on initial adaptation to school. *Child Maltreatment, 18*(3), 155–170. doi.org/10.1177/1077559513496144

Marcone, R., Affuso, G., & Borrone, A. (2020). Parenting styles and children's internalizing-externalizing behavior: The mediating role of behavioral regulation. *Current Psychology, 39*(1), 13–24. doi.org/10.1007/s12144-017-9757-7

Masiran, R., Ibrahim, N., Awang, H., & Lim, P. Y. (2023). The positive and negative aspects of parentification: An integrated review. *Children and Youth Services Review, 144*, 106709. doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106709

Mason, M. (2010). Sample size and saturation in PhD studies using qualitative interviews. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research, 11*(3), Article 8. doi.org/10.17169/fqs-11.3.1428

Mathews, B., & Dube, S. (2025). Childhood emotional abuse is becoming a public health priority: Evidentiary support for a paradigm change. *Child Protection and Practice, 4*, 100093. doi.org/10.1016/j.chipro.2024.100093

McEachern, A. G., Aluede, O., & Kenny, M. C. (2008). Emotional abuse in the classroom: Implications and interventions for counselors. *Journal of Counseling & Development, 86*(1), 3-10. doi.org/10.1002/j.1556-6678.2008.tb00624.x

McIntosh, D. L., Trofholz, A., Tate, A. D., & Berge, J. M. (2025). Child health and psychosocial wellness in the context of maternal role overload and depression. *Family Relations, 74*(1), 430–445. doi.org/10.1111/fare.13091

McLaughlin, K. A., Sheridan, M. A., & Lambert, H. K. (2014). Childhood adversity and neural development: Deprivation and threat as distinct dimensions of early experience. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 47*, 578–591. doi.org/10.1016/j.neubiorev.2014.10.012

McWhirter, A. C., McIntyre, L. L., Kosty, D. B., & Stormshak, E. (2023). Parenting styles, family characteristics, and teacher-reported behavioral outcomes in kindergarten. *Journal of Child and Family Studies, 32*, 678–690. doi.org/10.1007/s10826-023-02551-x

Melamed, D. M., Botting, J., Lofthouse, K., Pass, L., & Meiser-Stedman, R. (2024). The relationship between negative self-concept, trauma, and maltreatment in children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review, 27*, 220–234. doi.org/10.1007/s10567-024-00472-9

Merrick, M. T., Ford, D. C., Ports, K. A., & Guinn, A. S. (2018). Prevalence of adverse childhood experiences from the 2011–2014 Behavioral Risk Factor Surveillance System in 23 states. *JAMA Pediatrics, 172*(11), e183206. doi.org/10.1001/jamapediatrics.2018.2537

Mhlanga, D. (2023). Open AI in education, the responsible and ethical use of ChatGPT towards lifelong learning [Preprint]. *SSRN*. doi.org/10.2139/ssrn.4354422

Middleton, M., Scott, S. L., & Renk, K. (2009). Parental depression, parenting behaviours, and behaviour problems in young children. *Infant and Child Development, 18*(4), 323–336. doi.org/10.1002/icd.598

Mikolajczak, M., Gross, J. J., & Roskam, I. (2019). Parental burnout: What is it, and why does it matter? *Clinical Psychological Science 7*(6), 1319–1329. doi.org/10.1177/2167702619858430

Momeñe, J., Estévez, A., Griffiths, M. D., Macía, P., Herrero, M., Olave, L., & Iruarrizaga, I. (2024). The impact of insecure attachment on emotional dependence on a partner: The mediating role of negative emotional rejection. *Behavioral Sciences, 14*(10), Article 909. doi.org/10.3390/bs14100909

Mota, C. P., Gonçalves, T., Carvalho, H., & Costa, M. (2023). Attachment, emotional regulation and perception of the institutional environment in adolescents in residential care context. *Child and Adolescent Social Work Journal, 40*(1), 71–80. doi.org/10.1007/s10560-021-00763-y

Müller, L. E., Bertsch, K., Bülau, K., Herpertz, S. C., & Buchheim, A. (2019). Emotional neglect in childhood shapes social dysfunctioning in adults by influencing the oxytocin and the attachment system: Results from a population-based study. *International Journal of Psychophysiology, 136*, 73–80. doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2018.05.011

Myroniuk, S., Reitsema, A. M., de Jonge, P., & Jeronimus, B. F. (2024). Childhood abuse and neglect and profiles of adult emotion dynamics. *Development and Psychopathology, 37*(1), 222–240. doi.org/10.1017/S0954579423001530

Nakamba, R., & Kaani, B. (2023). Parental child neglect: Prevalence and social problems associated with neglected children in selected secondary schools of Mufulira District, Zambia. *International Journal of Research and Innovation in Social Science, 7*(6), 633–642. doi.org/10.47772/IJRISS.2023.7648

Nassaji, H. (2020). Good qualitative research. *Language Teaching Research, 24*(4), 379–382. doi.org/10.1177/1362168820941288

Naughton, A. M., Maguire, S. A., Mann, M. K., Lumb, R. C., Tempest, V., Gracias, S., & Kemp, A. M. (2013). Emotional, behavioral, and developmental features indicative of neglect or emotional abuse in preschool children: A systematic review. *JAMA Pediatrics, 167*(8), 769–775. doi.org/10.1001/jamapediatrics.2013.192

Neuhauser, A. (2016). Predictors of maternal sensitivity in at-risk families. *Early Child Development and Care, 187*(1), 1–17. doi.org/10.1080/03004430.2016.1207065

Newman, I., & Hitchcock, J. H. (2011). Underlying agreements between quantitative and qualitative research. *Human Resource Development Review, 10*(4), 381–398. doi:10.1177/1534484311413867

Nidhi, Mathur, A., Anshu, & Chacko, N. (2021). Socio economic status: A determinant of emotional and neglect abuse among children. *International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field, 7*(9), 26–30. Retrieved from www.researchgate.net/publication/365427984

Novianti, R., Suarman, & Islami, N. (2023). Parenting in cultural perspective: A systematic review of paternal role across cultures. *Journal of Ethnic and Cultural Studies, 10*(1), 22-44. doi.org/10.29333/ejecs/1287

Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods, 16*(1), 1–13. doi.org/10.1177/1609406917733847

Okoza, J., Aluede, O., & Ojugo, A. (2011). Sex and class of secondary school students in experiencing emotional abuse by teachers in Edo State, Nigeria. *J Soc Sci Hum, 19,* 385-392. psasir.upm.edu.my/id/eprint/23454

Olejarz, N. (2025). *The invisible bumps and bruises of childhood: Exploring emotional abuse and neglect in children's literature, with a focus on books by Roald Dahl* (Bachelor's thesis). University of Iceland. Retrieved from skemman.is/handle/1946/48868

Olivieri, R., Lo Presti, A., Costa, S., Ariemma, L., & Fabbri, M. (2024). Mothers balancing work and family: The associations with emotional well-being, sleep–wake problems and the role of basic needs. *BMC Psychology, 12(*1), 750. doi.org/10.1186/s40359-024-02241-3

Onat, G., Dinç, H., Günaydın, S., & Uğurlu, F. (2016). Çocukluk döneminde yaşanan ihmal veya istismarın benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, *3*(1), 9-15. doi.org/10.17681/hsp.61140

Özsoy, G., & Çelikkaleli, Ö. (2021). The mediating role of parental emotional availability in the effect of childhood neglect and abuse experiences on psychological resilience. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 58,* 312-333. doi.org/10.21764/maeuefd.885366

Palmisano, G. L., Innamorati, M., & Vanderlinden, J. (2016). Life adverse experiences in relation with obesity and binge eating disorder: A systematic review. *Journal of Behavioral Addictions, 5*(1), 11–31. doi.org/10.1556/2006.5.2016.018

Pearson, R. M., Coetzee, B., & Rochat, T. J. (2025). Editorial: The role of parent-child interactions in developmental psychopathology: Methodological and intervention challenges and opportunities. *Frontiers in Child and Adolescent Psychiatry, 3*, Article 1489804. doi.org/10.3389/frcha.2024.1489804

Pedersen, S. (2016). The good, the bad and the ‘good enough’ mother on the UK parenting forum Mumsnet. *Women’s Studies International Forum, 59*, 32–38. doi.org/10.1016/j.wsif.2016.09.004

Peer, J. W., & Hillman, S. B. (2014). Stress and resilience for parents of children with intellectual and developmental disabilities: A review of key factors and recommendations for practitioners. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities, 11*(2), 92–98. doi.org/10.1111/jppi.12072

Pells, K., Morrow, V., Maternowska, M. C., & Potts, A. (2018). A socioecological approach to children’s experiences of violence: Evidence from Young Lives. *Vulnerable Children and Youth Studies, 13*(sup1), 26–35. doi.org/10.1080/17450128.2018.1476746

Perry, R. E., Blair, C., & Sullivan, R. M. (2017). Neurobiology of infant attachment: Attachment despite adversity and parental programming of emotionality. *Current Opinion in Psychology, 17,* 1–6. doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.04.022

Peters, K., & Halcomb, E. (2015). Interviews in qualitative research: A consideration of two very different issues in the use of interviews to collect research data. *Nurse Researcher, 22*(4), 6–7. doi.org/10.7748/nr.22.4.6.e1328

Pinquart, M. (2021). Cultural differences in the association of harsh parenting with internalizing and externalizing symptoms: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies, 30,* 2938–2951. doi.org/10.1007/s10826-021-02113-z

Pinquart, M., & Kauser, R. (2018). Do the associations of parenting styles with behavior problems and academic achievement vary by culture? Results from a meta-analysis. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 24*(1), 75–100. doi.org/10.1037/cdp0000149

Pires, R., Araújo-Pedrosa, A., & Canavarro, M. C. (2014). Examining the links between perceived impact of pregnancy, depressive symptoms, and quality of life during adolescent pregnancy: The buffering role of social support. *Maternal and Child Health Journal, 18*(4), 789–800. doi.org/10.1007/s10995-013-1303-0

Projemiz Hayat Derneği. (2020). *Geleceğe dokunan anneler: Çocuklukta duygusal ihmali fark etme, tanıma, önleme*. Epsilon Yayıncılık.

Qian, M., Jin, R., Lu, C., & Zhao, M. (2024). Parental emotional support, self-efficacy, and mental health problems among adolescents in Hong Kong: A moderated mediation approach. *Frontiers in Psychiatry, 15,* 1458275. doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1458275

Qiu, H., Watson, B., & Tay, D. (2022). Metaphors and trauma: An image schematic analysis of symptom-specific metaphors. *Lingua, 271,* 103244. doi.org/10.1016/j.lingua.2022.103244

Quinney, L., Dwyer, T., & Chapman, Y. (2016). Who, where, and how of interviewing peers: Implications for a phenomenological study. *SAGE Open, 6*(3), 1–10. doi.org/10.1177/2158244016659688

Racine, N., Plamondon, A., Madigan, S., McDonald, S., & Tough, S. (2018). Maternal adverse childhood experiences and infant development. *Pediatrics, 141*(4), e20172495. doi.org/10.1542/peds.2017-2495

Raeymaecker, J., & Dhar, S. (2022). The influence of parents on emotion regulation in middle childhood: A systematic review. *Frontiers in Psychology, 9*(8), *1200*. doi.org/10.3389/fpsyg.2022.940695

Rana, R., & Das, A. (2021). Parentification: A review paper. *International Journal of Indian Psychology, 9*(1), 44–50. doi.org/10.25215/0901.006

Rawlins, B., Brooks, M., & Khan, R. (2020). Posttraumatic stress symptoms mediate the relationship between adverse childhood experiences, avoidant personality traits and resilience. *Anxiety, Stress, & Coping, 33*(5), 590–601. doi.org/10.1080/10615806.2020.1768532

Rees, C. (2008). The influence of emotional neglect on development. *Paediatrics and Child Health, 18*(12), 527–534. doi.org/10.1016/j.paed.2008.09.003

Ren, X., Cai, Y., Wang, J., & Chen, O. (2024). A systematic review of parental burnout and related factors among parents. *BMC Public Health, 24*(1), 376. doi.org/10.1186/s12889-024-17829-y

Riazi, A. M., Rezvani, R., & Ghanbar, H. (2023). Trustworthiness in L2 writing research: A review and analysis of qualitative articles in the Journal of Second Language Writing. *Research Methods in Applied Linguistics, 2*(3), Article 100065. doi.org/10.1016/j.rmal.2023.100065

Riggs, S. A. (2010). Childhood emotional abuse and the attachment system across the life cycle: What theory and research tell us. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*(1), 5–51. doi.org/10.1080/10926770903475968

Robinson, O. C. (2014). Sampling in interview-based qualitative research: A theoretical and practical guide. *Qualitative Research in Psychology, 11*(1), 25–41. doi.org/10.1080/14780887.2013.801543

Romano, E., Babchishin, L., Marquis, R., & Fréchette, S. (2015). Childhood maltreatment and educational outcomes. *Trauma, Violence, & Abuse, 16*(4), 418–437. doi.org/10.1177/1524838014537908

Rosenberg-Lavi, S. (2025). From childhood deprivation to losing their own children to adoption: Poverty, trauma and adoption among marginalized mothers in Israel. *Children and Youth Services Review, 172,* 108274. doi.org/10.1016/j.childyouth.2025.108274

Roubinov, D. S., & Boyce, W. T. (2017). Parenting and SES: Relative values or enduring principles? *Current Opinion in Psychology, 15*, 162–167. doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.001

Rudasill, K. M., Gonshak, A. B., Pössel, P., Nichols, A., & Stipanovic, N. (2013). Assessments of student–teacher relationships in residential treatment center schools. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR), 18*(3–4), 193–211. doi.org/10.1080/10824669.2013.817932

Ruslin, R., Mashuri, S., Abdul Rasak, M. S., Alhabsyi, F., & Syam, H. (2022). Semi-structured interview: A methodological reflection on the development of a qualitative research instrument in educational studies. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME), 12*(1, Ser. V), 22–29. doi.org/10.9790/7388-1201052229

Saarijärvi, M., & Bratt, E.-L. (2021). When face-to-face interviews are not possible: Tips and tricks for video, telephone, online chat, and email interviews in qualitative research. *European Journal of Cardiovascular Nursing, 20*(4), 392–396. doi.org/10.1093/eurjcn/zvab038

Salzmann, S., Salzmann-Djufri, M., & Euteneuer, F. (2022). Childhood emotional neglect and cardiovascular disease: A narrative review. *Frontiers in Cardiovascular Medicine, 9*, 815508. doi.org/10.3389/fcvm.2022.815508

Sanchis-Sanchis, A., Grau, M. D., Moliner, A.-R., & Morales-Murillo, C. P. (2020). Effects of age and gender in emotion regulation of children and adolescents. *Frontiers in Psychology, 11*, 946. doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00946

Sanders, M. R., & Turner, K. M. T. (2018). The importance of parenting in influencing the lives of children. In M. R. Sanders & A. Morawska (Eds.), *Handbook of parenting and child development across the lifespan* (pp. 3–26). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-94598-9_1

Saunders, M. N. K., & Townsend, K. (2016). Reporting and justifying the number of interview participants in organization and workplace research. *British Journal of Management, 27*(4), 836–852. doi.org/10.1111/1467-8551.12182

Schimmenti, A., & Bifulco, A. (2013). Linking lack of care in childhood to anxiety disorders in emerging adulthood: The role of attachment styles. *Child and Adolescent Mental Health, 18*(4), 220–226. doi.org/10.1111/camh.12051

Senehi, N., Flykt, M., Biringen, Z., Laudenslager, M. L., Watamura, S. E., Garrett, B. A., ... & Sarche, M. (2021). Emotional availability as a moderator of stress for young children and parents in two diverse early head start samples. *Prevention Science*, 1-11. doi.org/10.1007/s11121-021-01307-7

Seteanu, S. L., & Giosan, C. (2021). Adverse childhood experiences in parents and their effects on adult children. *Journal of Family Issues, 43*(7), 1814–1835. doi.org/10.1177/0192513X211030043

Sethi, D., Bellis, M., Hughes, K., Gilbert, R., Mitis, F., & Galea, G. (2013). *European report on preventing child maltreatment.* World Health Organization Regional Office for Europe. Retrieved from iris.who.int/handle/10665/326145

Siddiqua, A., & Janus, M. (2017). Experiences of parents of children with special needs at school entry: A mixed method approach. *Child: Care, Health and Development, 43*(4), 566–576. doi.org/10.1111/cch.12443

Sikes, A. (2008). A school counselor's guide to reporting child abuse and neglect. *Journal of School Counseling, 6*(25), 1–21. Retrieved from http://jsc.montana.edu/articles/v6n25.pdf

Silva, R. C., Oliva, F., Barlati, S., Perusi, G., Meattini, M., Dashi, E., Colombi, N., Vaona, A., Carletto, S., & Minelli, A. (2024). Childhood neglect, the neglected trauma: A

systematic review and meta-analysis of its prevalence in psychiatric disorders. *Psychiatry Research, 335,* 115881. doi.org/10.1016/j.psychres.2024.115881v

Simon, E., Raats, M., & Erens, B. (2024). Neglecting the impact of childhood neglect: A scoping review of the relation between child neglect and emotion regulation in adulthood. *Child Abuse & Neglect, 153,* 106802. doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106802

Smith, C. A., & Farrington, D. P. (2004). Continuities in antisocial behavior and parenting across three generations. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*(2), 230–247. doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00216.x

Soares, A. L. G., Howe, L. D., Matijasevich, A., Wehrmeister, F. C., Menezes, A. M. B., & Gonçalves, H. (2016). Adverse childhood experiences: Prevalence and related factors in adolescents of a Brazilian birth cohort. *Child Abuse & Neglect, 51,* 21–30. doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.11.017

Soenens, B., Elliot, A. J., Goossens, L., Vansteenkiste, M., Luyten, P., & Duriez, B. (2005). The intergenerational transmission of perfectionism: Parents' psychological control as an intervening variable. *Journal of Family Psychology, 19*(3), 358–366. doi.org/10.1037/0893-3200.19.3.358

Sperry, D. M., & Widom, C. S. (2013). Child abuse and neglect, social support, and psychopathology in adulthood: A prospective investigation. *Child Abuse & Neglect, 37*(6), 415–425. doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.02.006

Starbird, A. D., & Story, P. A. (2020). Consequences of childhood memories: Narcissism, malevolent, and benevolent childhood experiences. *Child Abuse & Neglect, 108,* 104656. doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104656

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & van IJzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: A meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 48,* 345–355. doi.org/10.1007/s00127-012-0549-y

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R. A., & van IJzendoorn, M. H. (2015). The prevalence of child maltreatment across the globe: Review of a series of meta-analyses. *Child Abuse Review, 24*(1), 37–50. doi.org/10.1002/car.2353

Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J., & Abajobir, A. (2020). Long-term cognitive, psychological, and health outcomes associated with child abuse and neglect. *Pediatrics, 146*(4), e20200438. doi.org/10.1542/peds.2020-0438

Sullivan, A. L., & Simonson, G. R. (2016). A systematic review of school-based social-emotional interventions for refugee and war-traumatized youth. *Review of Educational Research, 86*(2), 503–530. doi.org/10.3102/0034654315609419

Sumargi, A. M., Prasetyo, E., & Ardelia, B. W. (2020). Parenting styles and their impacts on child problem behaviors. *Jurnal Psikologi, 19*(3), 269–284. doi.org/10.22146/jpsi.54923

Swedo, E. A., Niolon, P. H., Anderson, K. N., Li, J., Brener, N., Mpofu, J., Aslam, M. V., & Underwood, J. M. (2024). Prevalence of adverse childhood experiences among adolescents. *Pediatrics, 154*(5), e2024066633. doi.org/10.1542/peds.2024-066633

Şen, M., Şen, Ş. N., & Şahin, T. G. (2023). A new era for data analysis in qualitative research: ChatGPT! *Shanlax International Journal of Education, 11*(1), 1–15. doi.org/10.34293/education.v11is1-oct.6683

Şenel, B. (2022, Mayıs). Bağımlı ebeveyn çocuğun tüm yaşamını etkiliyor. Yeşilay. Retrieved from www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/bagimli-ebeveyn-cocugun-tum-yasamini-etkiliyor

Taillieu, T. L., Brownridge, D. A., Sareen, J., & Afifi, T. O. (2016). Childhood emotional maltreatment and mental disorders: Results from a nationally representative adult sample from the United States. *Child Abuse & Neglect, 59*, 1–12. doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.07.005

Talmon, A., Tsur, N., Ditzer, J., & Talmon, A. (2023). Maltreatment in daycare settings: A review of empirical studies in the field. *Trauma, Violence, & Abuse, 25*(1), 512–525. doi.org/10.1177/15248380231155528

Taris, T. W., & de Jonge, J. (2024). Workaholism: Taking stock and looking forward. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 11*, 113–138. doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-111821-035514

Teicher, M. H., & Samson, J. A. (2013). Childhood maltreatment and psychopathology: A case for ecophenotypic variants as clinically and neurobiologically distinct subtypes. *The American Journal of Psychiatry, 170*(10), 1114–1133. doi.org/10.1176/appi.ajp.2013.12070957

Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. In C. Willig & W. S. Rogers (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research in psychology* (2nd ed., pp. 17–37). SAGE Publications.

Torry, Z. D., & Billick, S. B. (2011). Implications of antisocial parents. *Psychiatric Quarterly, 82*(3), 275–285. doi.org/10.1007/s11126-010-9163-2

Trainor, Z. M., Jong, J., Bluemke, M., & Halberstadt, J. (2019). Death salience moderates the effect of trauma on religiosity. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 11*(6), 639–646. doi.org/10.1037/tra0000420

Tsai, W., Weiss, B., Kim, J. H. J., & Lau, A. S. (2021). Longitudinal relations between emotion restraint values, life stress, and internalizing symptoms among Vietnamese American and European American adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 50*(5), 565–578. doi.org/10.1080/15374416.2019.1650364

Turner, H. A., & Butler, M. J. (2003). Direct and indirect effects of childhood adversity on depressive symptoms in young adults. *Journal of Youth and Adolescence, 32*(2), 89–103. doi.org/10.1023/A:1021853600645

Ulukol, B., & Koçtürk, N. (Eds.). (2022). *Çocuk ihmali ve istismarı: Temel bilgiler*. Nobel Akademik Yayıncılık.

UNICEF. (2017). *Early moments matter for every child. Retrieved ffrom* www.unicef.org/sites/default/files/press-releases/glo-media-UNICEF_Early_Moments_Matter_for_Every_Child_report.pdf

Üstündağ, A. (2020). Duygusal ihmal ve istismara uzmanların bakış açısı. *Journal of Economy Culture and Society, 61*, 125–140. doi.org/10.26650/JECS2019-0038

Van Wert, M., Anreiter, I., Fallon, B. A., & Sokolowski, M. B. (2019). Intergenerational transmission of child abuse and neglect: A transdisciplinary analysis. *Gender and the Genome, 3*(1), 1–21. doi.org/10.1177/2470289719826101

Vears, D. F., & Gillam, L. (2022). Inductive content analysis: A guide for beginning qualitative researchers. *Focus on Health Professional Education, 23*(1), 111–127. doi.org/10.3316/informit.455663644555599

Veerman, L. K. M., Willemen, A. M., Derks, S. D. M., Brouwer-van Dijken, A. A. J., & Sterkenburg, P. S. (2025). Supporting young siblings of children with intellectual disabilities and/or visual impairments with the serious game 'Broodles': A mixed methods randomized controlled trial. *Research in Developmental Disabilities, 161*, 104996. doi.org/10.1016/j.ridd.2025.104996

Vignando, M., & Bizumic, B. (2023). Parental narcissism leads to anxiety and depression in children via scapegoating. *The Journal of Psychology, 157*(2), 121–141. doi.org/10.1080/00223980.2022.2148088

Wadji, D. L., Oe, M., Cheng, P., Bartoli, E., Martin-Soelch, C., Pfaltz, M. C., & Langevin, R. (2023). Associations between experiences of childhood maltreatment and perceived acceptability of child maltreatment: A cross-cultural and exploratory study. *Child Abuse & Neglect, 143*, 106270. doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106270

Wallace, C., & Krugman, R. (2024). More than what you eat: A review on the association between childhood maltreatment and elevated adult BMI. *Current Nutrition Reports, 13*(3), 377–381. doi.org/10.1007/s13668-024-00493-5

Wang, P., Zhang, N., Ma, S., Kang, L., Wang, W., Zong, X., Bai, H., Li, R., & Liu, Z. (2022). Dysfunctional attitudes mediate the relationship between childhood emotional neglect and anhedonia in young adult major depression patients. *Frontiers in Psychiatry, 13*, 791230. doi.org/10.3389/fpsyt.2022.791230

Watson, C. B., Sharpley, C. F., Bitsika, V., Evans, I., & Vessey, K. (2025). A systematic review and meta-analysis of the association between childhood maltreatment and

adult depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 151*(5), 572–599. doi.org/10.1111/acps.13794

Webb, J. (2020, October 8). *The 4 different kinds of neglect and how they affect you?* Dr. Jonice Webb. drjonicewebb.com/the-4-different-kinds-of-neglect-and-how-they-affect-you/

Webb, J. (2020, October 22). 10 things childhood emotional neglect is NOT. Dr. Jonice Webb. drjonicewebb.com/10-things-childhood-emotional-neglect-is-not/

Webb, J. (2023). Çocuklukta ihmalin izi: Boşluk hissi (G. Arıkan, Çev.). Sola Unitas Yayıncılık.

Weissman, M. M., Wickramaratne, P., Gameroff, M. J., Warner, V., Pilowsky, D., Kohad, R. G., Verdeli, H., Skipper, J., & Talati, A. (2016). Offspring of depressed parents: 30 years later. *American Journal of Psychiatry, 173*(10), 1024–1032. doi.org/10.1176/appi.ajp.2016.15101327

Widom, C. S., Czaja, S. J., & DuMont, K. A. (2015). Intergenerational transmission of child abuse and neglect: Real or detection bias? *Science, 347*(6229), 1480–1485. doi.org/10.1126/science.1259917

Wilk, K., Starowicz, A., Szczecińska, M., & Budziszewska, M. (2024). Childhood emotional neglect and its relationship with well-being: Mediation analyses. *European Journal of Trauma & Dissociation, 8*(3), 100434. doi.org/10.1016/j.ejtd.2024.100434

Winsler, A., Madigan, A. L., & Aquilino, S. A. (2005). Correspondence between maternal and paternal parenting styles in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly, 20*(1), 1–12. doi.org/10.1016/j.ecresq.2005.01.007

Witt, A., Brown, R. C., Plener, P. L., Brähler, E., & Fegert, J. M. (2017). Child maltreatment in Germany: Prevalence rates in the general population. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health, 11*(47). doi.org/10.1186/s13034-017-0185-1

Wong, A. E., Dirghangi, S. R., & Hart, S. R. (2018). Self-concept clarity mediates the effects of adverse childhood experiences on adult suicide behavior, depression, loneliness,

perceived stress, and life distress. *Self and Identity, 17*(5), 510–526. doi.org/10.1080/15298868.2018.1439096

World Health Organization. (2022, September 19). Child maltreatment. www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment

World Health Organization. (2023, November 13). Preventing child maltreatment. www.who.int/europe/activities/preventing-child-maltreatment

World Health Organization. (2024, November 5). Child maltreatment. www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment

Wright, M. O. D., Crawford, E., & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse & Neglect, 33*(1), 59–68. doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.12.007

Wu, H., Yuan, N., Li, S., Zhang, H., & Zhao, F. (2024). Does parental compensation matter when we grow up? The relationship between childhood emotional neglect, attachment and depressive symptoms among Chinese young adults. *Current Psychology, 43*(35), 28438–28449. doi.org/10.1007/s12144-024-06071-0

Yablon, Y. B. (2020). Students' willingness to seek help from school staff when coping with parental maltreatment. *Child Abuse & Neglect, 103*, 104443. doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104443

Yaffe, Y. (2023). Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current Psychology, 42*(19), 16011–16024. doi.org/10.1007/s12144-020-01159-4

Yalçın, H. (2022). Bir Araştırma Deseni Olarak Fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(Özel Sayı 2), 213–232. doi.org/10.18037/ausbd.1227345

Yang, B., Xiong, C., & Huang, J. (2021). Parental emotional neglect and left-behind children's externalizing problem behaviors: The mediating role of deviant peer affiliation and the moderating role of beliefs about adversity. *Children and Youth Services Review, 120,* 105710. doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105710

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, F., & Gül, H. (2021). Toplumsal cinsiyete duygusal bakış. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 23*(41), 578–590.

Ylitervo, L., Veijola, J., & Halt, A.H. (2023). Emotional neglect and parents' adverse childhood events. *European Psychiatry, 66*(1), e47. doi.org/10.1192/j.eurpsy.2023.2420

Young, R., Lennie, S., & Minnis, H. (2011). Children's perceptions of parental emotional neglect and control and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 52*(8), 889–897. doi.org/10.1111/j.1469-7610.2011.02390.x

Zhang, H., Ji, M., Wang, Y., Shi, R., & Xu, S. (2023). Early childhood neglect among 3- to 6-year-old children in China: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse, 24*(1), 3–14. doi.org/10.1177/15248380211013139

Zhong, W., Liang, Q., Yang, A., & Yan, R. (2024). Why emotional neglect brings suicidal ideation? The mediating effect of meaning in life and the moderating effect of post-stress growth. *Child Abuse & Neglect, 149*, 106700. doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106700

Zimmermann, P., & Iwanski, A. (2019). Attachment disorder behavior in early and middle childhood: Associations with children's self-concept and observed signs of negative internal working models. *Attachment & Human Development, 21*(2), 170-189. doi.org/10.1080/14616734.2018.1499212

EKLER

EK 1: Tez Öneri Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.07.2024-354862

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü

1993

Sayı : E-62310886-302.14.01-354862
Konu : Alara Günaydın'nın Etik Kurul Onayı

01.07.2024

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 11.06.2024 tarih ve 350430 sayılı yazınız.

Enstitünüz Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Alara Günaydın'ın, Prof. Dr. Figen Çok'un danışmanlığında yürütmekte olduğu, "Psikolojik Danışmanların Gözünden Çocukların Duygusal İhmali" adlı tez çalışması değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.07.2024-354862

Sayı : 17162298.600- 174
Konu : Tez Çalışması

25 Haziran 2024

İlgili Makama

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Alara Günaydın'ın, Prof. Dr. Figen Çok danışmanlığında yürütmekte olduğu, "Psikolojik Danışmanların Gözünden Çocukların Duygusal İhmali" başlıklı tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir.
Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. Gözen Güner Aktaş	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Fatih Çetin	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Filiz Kalelioğlu	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Hidayet Hale Künüçen	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/~~Olumsuz~~	

EK 2: Görüşme Formunun İlk Hali

Duygusal İhmal Görüşme Formu	
Katılımcı Kodu:	
Görüşme Tarihi:	**Cinsiyet**:
Görüşme Başlangıcı (saat):	**Görüşme Bitişi (saat):**
Yaş:	**Çalışma Süresi (Deneyim)**:
Medeni Durum:	**Anne-babalık durumu:**
Lisans eğitiminiz sonrasında lisansüstü eğitiminiz oldu mu?	

Giriş

Merhaba,

Ben Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Alara Günaydın. Okul öncesi çocuklarla çalışan psikolojik danışmanların duygusal ihmal olgusuna ilişkin yaklaşım ve deneyimleri üzerine bir araştırma yürütüyorum.

Okullardaki psikolojik danışmanların çocukların geleceklerinin korunmasında kilit bir rol oynadığı göz önüne alındığında duygusal ihmal konusundaki bakış açılarını anlamak çok önemlidir. Görüşleriniz ve kişisel değerlendirmeleriniz çalışma için çok değerli. Bu nedenle, sorulara anlaşılır ve içtenlikle yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Duygusal ihmal, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından göz ardı edildiği, görmezden gelindiği veya takdir edilmediği bir ilişki örüntüsü olarak ele alınıyor. Konuyu bu çerçevede değerlendirmenizi rica edeceğim.

Görüşmenin yaklaşık 40-45 dakika kadar sürmesi bekleniyor ancak ihtiyaç halinde tabii ki ara verebiliriz. Rahatsızlık duyduğunuz an görüşmeyi sonlandırabilir, araştırmada yer almamayı talep edebilirsiniz. Kimlik bilgilerinize hiçbir şekilde yer verilmeyeceği gibi söylediklerinizi gizli tutulacaktır. Şimdiden katkılarınız için teşekkür ederim. Gönüllü katılımız için bu onay formunu incelemenizi ve imzalamanızı rica edeceğim.

Raporlamada kullanılmak üzere görüşmenin ses kaydını almaya ihtiyacım var. Bu kayıtlar belirlenmiş bir klasörde güvenli bir şekilde saklanacak ve erişim sadece benimle sınırlı olacaktır. Gizliliği sağlamak için, görüşülen kişinin gerçek adı yerine bir kod adı kullanılacaktır. Bu konuda herhangi bir endişeniz varsa lütfen bana bildirin.

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Görüşme Soruları

Duygusal İhmal Farkındalığı

1. Sizce bir çocuğun karşılanmamış duygusal ihtiyaçları neler olabilir?
2. Çocuklukta duygusal ihmal sizce nasıl bir yaşantı? Bunu bir şeye benzetecek olsanız neye benzetirdiniz? Biraz düşünüp yanıtlayabilirsiniz.
3. Çocuklarda duygusal ihmali gözlemlediğiniz zamanlar oldu mu? Olduysa örnek verebilir misiniz?
4. Ebeveynlerin hangi davranışlarından çocuklarını duygusal olarak ihmal ettikleri izlenimine kapılırsınız?
5. Çocukların duygusal olarak ihmal edildiklerini hangi davranışlarından anlamak mümkün sizce?

Duygusal İhmalin Nedenleri

6. Gözlemlerinize göre, çocukların duygusal açıdan göz ardı edilmelerinin altında neler yatmaktadır? Daha açık sormak gerekirse Sizce duygusal ihmal neden gerçekleşir? Annebaba ve çocuk kaynaklı nedenler açıklanabilir?
7. Sizce çocuğun duygusal olarak ihmal edildiğini gösteren işaretler nelerdir? Yani neler gözlerseniz çocuğun duygusal ihmale uğradığını düşünürsünüz?

Duygusal İhmalin Sonuçları

8. Çocuğun duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında neler ortaya çıkar?
9. Bir çocuğun duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmenin onların ileriki yetişkin yaşamı üzerindeki etkileri var mıdır sizce? Bu konu hakkında neler düşünürsünüz?

Duygusal İhmale İlişkin Gözlemler ve Önlenmesi

10. Bir psikolojik danışman olarak sorumlu olduğunuz çocuklarda bu tür ihmal farkettiniz mi/gözlediniz mi? Şimdiye kadarki tüm profesyonel süreçlerinizi dikkate alabilirsiniz.
11. Bu örnekte/örneklerde dikkatinizi çeken şeyler nelerdi? Ebeveynlerde ve çocukta dikkatinizi çeken şeyler nelerdi?
12. Sizce duygusal ihmal önlenebilir mi? Nasıl?

Kapanış

13. Konuyla ilgili belirtmek istediğiniz başka bir nokta var mı?

EK 3: Görüşme Formunun Son Hali

Duygusal İhmal Görüşme Formu

Katılımcı Kodu:	
Görüşme Tarihi:	**Cinsiyet**:
Görüşme Başlangıcı (saat):	**Görüşme Bitişi (saat):**
Yaş:	**Çalışma Süresi (Deneyim)**:
Medeni Durum:	**Anne-babalık durumu:**
Lisans eğitiminiz sonrasında lisansüstü eğitiminiz oldu mu?	

Giriş

Merhaba,

Ben Başkent Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Alara Günaydın. Okul öncesi çocuklarla çalışan psikolojik danışmanların duygusal ihmal olgusuna ilişkin yaklaşım ve deneyimleri üzerine bir araştırma yürütüyorum.

Okullardaki psikolojik danışmanların çocukların geleceklerinin korunmasında kilit bir rol oynadığı göz önüne alındığında duygusal ihmal konusundaki bakış açılarını anlamak çok önemlidir. Görüşleriniz ve kişisel değerlendirmeleriniz çalışma için çok değerli. Bu nedenle, sorulara anlaşılır ve içtenlikle yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Duygusal ihmal, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının ebeveynleri tarafından göz ardı edildiği, görmezden gelindiği veya takdir edilmediği bir ilişki örüntüsü olarak ele alınıyor. Konuyu bu çerçevede değerlendirmenizi rica edeceğim.

Görüşmenin yaklaşık 40-45 dakika kadar sürmesi bekleniyor ancak ihtiyaç halinde tabii ki ara verebiliriz. Rahatsızlık duyduğunuz an görüşmeyi sonlandırabilir, araştırmada yer almamayı talep edebilirsiniz. Kimlik bilgilerinize hiçbir şekilde yer verilmeyeceği gibi söylediklerniz gizli tutulacaktır. Şimdiden katkılarınız için teşekkür ederim. Gönüllü katılımız için bu onay formunu incelemenizi ve imzalamanızı rica edeceğim.

Raporlamada kullanılmak üzere görüşmenin ses kaydını almaya ihtiyacım var. Bu kayıtlar belirlenmiş bir klasörde güvenli bir şekilde saklanacak ve erişim sadece benimle sınırlı olacaktır. Gizliliği sağlamak için, görüşülen kişinin gerçek adı yerine bir kod adı kullanılacaktır. Bu konuda herhangi bir endişeniz varsa lütfen bana bildirin.

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Görüşme Soruları

Duygusal İhmal Farkındalığı

1. Çocuklukta duygusal ihmali nasıl açıklarsınız/tanımlarsınız? Sizce bir çocuğun duygusal ihtiyaçları neler olabilir?
2. Çocuklukta duygusal ihmal sizce nasıl bir yaşantı? Bunu bir şeye benzetecek olsanız neye benzetirdiniz? Biraz düşünüp yanıtlayabilirsiniz.
3. Bir çocuğun duygusal olarak ihmal edildiğini nasıl anlarsınız? Gözlemleriniz olduysa örnek verebilir misiniz?
4. Çocukların duygusal olarak ihmal edilmesinde ebeveyn davranışları ve yaklaşımları hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden böyle düşünüyorsunuz?
5. Duygusal ihmalin en çok hangi yaş gruplarında olduğunu düşünüyorsunuz? Duygusal ihmalin toplumda yaygınlığı hakkında ne düşünüyorsunuz? Böyle düşünmenize neden olan nedir? Örnek verir misiniz?

Duygusal İhmalin Nedenleri

6. Gözlemlerinize göre, çocukların duygusal ihtiyaçlarının göz ardı edilmelerinin altında neler yatmaktadır? Daha açık sormak gerekirse sizce duygusal ihmal neden gerçekleşir? Bir çocuğun duygusal olarak ihmal edilmesine neden olan faktörler neler olabilir? Annebaba ve çocuk açısından ayrı ayrı değerlendirdiğinizde nasıl açıklarsınız?

Duygusal İhmalin Sonuçları

7. Size göre çocuğun duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında neler ortaya çıkar? Buna ilişkin sonraki yaş dönemlerinizde takip ettiğiniz öğrencilerinizde yaşadığınız gözlemleriniz oldu mu?
8. Bir çocuğun duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelmenin onların yetişkin yaşamı üzerindeki etkileri var mıdır sizce? Bu konu hakkında neler düşünürsünüz?

Duygusal İhmale İlişkin Gözlemler ve Önlenmesi

9. Bir psikolojik danışman olarak sorumlu olduğunuz çocuklarda bu tür ihmal farkettiniz mi/gözlediniz mi? Şimdiye kadarki tüm profesyonel süreçlerinizi dikkate alabilirsiniz.
10. Bu örnekte/örneklerde dikkatinizi çeken şeyler nelerdi? Ebeveynlerde ve çocukta dikkatinizi çeken şeyler nelerdi?
11. Çocukluk çağındaki duygusal ihmalin uzun vadeli etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?
12. Sizce duygusal ihmal önlenebilir mi? Nasıl?

Kapanış

13. Konuyla ilgili belirtmek istediğiniz başka bir nokta var mı?

EK 4: Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK-4 Onam Formu
Bu araştırma, Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü'nde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Figen Çok'un danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Alara Günaydın tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmada, kişilerin duygusal ihmal konusundaki deneyimlerinin ve görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak bu çalışma kapsamında elde edilecek olan bilimsel bilgiler sadece araştırmacı tarafından yapılacak bilimsel yayınlarda ve sunumlarda kullanılacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz. Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum. Katılımcının Adı-Soyadı: İmzası: İletişim Bilgileri: E-posta: Telefon: